

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

МАТЕРІАЛИ
III МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**АРХІТЕКТУРА ІСТОРИЧНОГО КИЄВА.
КОНТЕКСТ І ВТРУЧАННЯ**

24 листопада 2017 р.
м.Київ

Девіз конференції:
"КРИТИКУЄШ – ПРОПОНУЙ ВИРІШЕННЯ"

УДК 711., 721-727

Рекомендовано до видання на засіданні вченої ради архітектурного факультету №5 від 20 листопада 2017 року.

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції: «Архітектура історичного Києва. Контекст і втручання» - К.:КНУБА, 2017. - 148 с.

У тезах доповідей розглянуто шляхи розвитку контексту сучасної архітектури в його теоретичній та практичній площинах.

Висвітлено аспекти втручання в існуюче архітектурне середовище та наслідки, до яких подібне втручання, вірогідно, призведе. На основі актуальних проблем формування та розвитку архітектури, фокусується увага на аспектах забудови, збереження та відновлення історичного міського середовища.

Призначено для дослідників проблем сучасної архітектури, викладачів вищих навчальних закладів, архітекторів, студентів архітектурних та містобудівних факультетів.

УДК 711., 721-727

© КНУБА, 2017

Вже стало доброю традицією щорічно (вже втретє) в кінці листопада проводити міжнародну науково-практичну конференцію «Архітектура історичного Києва». Виявилось, що є необхідність у прозорій дискусії обговорити злободенні проблеми забудови, збереження та відновлення історичного міського середовища. І це може бути не обов'язково міста Києва. Навіть цікаво почути досвід вирішення типових для історичних міст проблем.

Виявилось, що Суспільству необхідно взаємообмін інформацією, цивілізований дискурс між суспільством у вигляді громадських організацій, науковцями і владою. Таким дискусійним подіумом стала конференція.

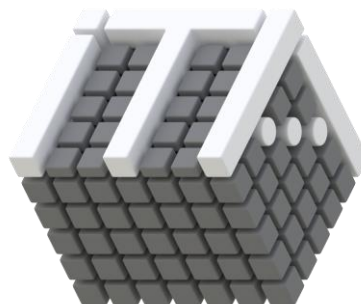
Результативність і дієвість такого дискурсу підтверджується попередньою конференцією «Архітектура історичного Києва. Ландшафт і вода», в якій прийняло участь більше ста доповідей. На третій конференції про результативність дискусії за рік розповідатимуть деякі учасники попередніх конференцій.

Оргкомітетом конференції було вирішено визначити актуальну для міста тему - контекст і втручання. Дія в історичному середовище - втручання, а вирішення проблеми - тактичне врахування контексту

Загалом було подано 84 доповіді.

Оргкомітет вдячний за підтримку в організації конференції «Allbau Software GmbH», «Bakotech for Architects».

Оргкомітет.

ЦЕГЛЯНІ СКЛЕПІННЯ БАЛКОНІВ – СВОЄРІДНІ ОЗНАКИ

АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ АРХІТЕКТОРА МИКОЛИ КАЗАНСЬКОГО

*Агєєва Галина Миколаївна, к.т.н., с.н.с, завідувач кафедри містобудування
Національний авіаційний університет.*

Творчий доробок архітектора Миколи Казанського, який упродовж 1896–1902 років обіймав посаду члена Київської міської управи, відповідального за будівню справу, багато років прикрашає вулиці Києва. Це – культові споруди, будівлі навчальних закладів, колишні прибуткові будинки та ін. Під час експлуатації вони втрачали початкові функції, змінювали об’ємно-планувальні, конструктивні рішення та ін. Низка з них втрачена (наприклад, вул.Володимирська,95/42; вул. Паторжинського,6; вул.Сагайдачного,1; вул.Хрещатик, 1/2). Разом із ними втрачаються й характерні для відповідного періоду інженерні рішення, матеріали та методи будівництва.

Декілька об’єктів дослідження – житлові будинки, які розташовані на перетині вулиць, що мали низку загальних ознак, в т.ч. балкони на зрізаних фасадних площинах. Серед них – пам’ятки архітектури, складові цінної фонові забудови, проектування та будівництво яких здійснювалось під керівництвом Миколи Казанського.

Два об’єкта дослідження – будинки, розташовані за сучасними адресами вул.Межигірська,26/24 (1898-1914 рр.) та вул.Стрітенська,4/13 (1892-1896 рр.), включені до Зводу пам’яток історії та культури України як пам’ятки архітектури. Відомості про третій – житловий будинок по вул.Олеся Гончара,8/5 (1892-1895 рр.) – у Зводі пам’яток відсутні. Опрацювання архівних матеріалів дозволило отримати інформацію про те, що будинок будувався за проектом та під наглядом архітектора М. Казанського, а також простежити історію його надбудови та прибудови додаткового об’єму. Ці будинки є представниками «цегляної» архітектури, фасади яких насічені декоративним муруванням (карнизи, наличники, портали тощо). Архітектура зрізаних фасадних площин кожного із них у рівні першого або цокольного поверху доповнена входами до торгівельних приміщень. Над входами (вул.Межигірська, 26/24) або над віконним прорізом першого поверху (вул. Гончара,8/5, вул.Стрітенська, 4/13) розташовані балкони, які, окрім основної функції – літньої площадки для відпочинку, виконують й додаткові функції в системі будинку. Це – піддашок над входом у торгівельні приміщення першого поверху, над балконом або вікном, які розташовані у рівні нижнього поверху.

У творчості архітектора М. Казанського таке архітектурно-конструктивне рішення балконів було улюбленим. Зокрема, воно застосоване в перебігу будівництва 2-3-хповерхового житлового будинку №95/42 на перехресті вулиць Володимирської та Жилянської (1895 р.). Один або два прямокутних у плані балкона, розташованих один над одним, мали комбіновані огороження: між двома масивних цегляних стовпчиків розташовувались декоративні ґрати із цегли, металу або плоскі фігури (балясини) із деревини (вул.Гончара,8/5, втрачені).

Цегляні склепіння балконів, розташованих на зрізаних наріжних частинах фасадів будинків 1892-1914 років побудови, за умов дотримання правил технічної експлуатації зберігатимуть експлуатаційні якості й за межами встановленого нормами терміну ефективної експлуатації – 80 років.

Якісні ремонтно-відновлювальні роботи та сучасні будівельні матеріали дозволяють відтворити конструктивне рішення та повернути перехрестям яскраву ознаку організації міського побуту наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.

УДК 72.035

РОЛЬ ШЛЯХЕТСЬКОЇ САДИБИ В ЗАБУДОВІ МІСТА ЛУЦЬКА

Абрамюк Інна Георгіївна, кандидат архітектури, доцент кафедри дизайну
Луцького національного технічного університету

Формування просторового середовища міста Луцька, як традиційного середньовічного поселення, відбувалося впродовж тривалого часу послідовними етапами, відповідно до економічних та соціокультурних змін у суспільстві, відображенні наявного рельєфу місцевості, спрямуванні магістралей державного значення та конфігурації оборонних мурів, що зумовило принципи подальшого утворення міських масивів. Такі містотвірні процеси призвели до появи на сучасних теренах м. Луцька декількох історичних ареалів насичених пам'ятками архітектури й практично не взаємопов'язаних між собою, що в свою чергу, обмежує можливості їх паспортизації й збереження. Однак залишається відкритим питання щодо подальшої долі історичних будівель не взятих на облік, так як вагомість їхнього архітектурного рішення є недостатньо висвітленою, сьогодні вони зазнають деструктивного впливу, нівелюючи цінність історичної забудови.

Власне тому, надзвичайної актуальності набуває дослідження окремих типів історично сформованого житлового зодчества м. Луцька, зокрема, садибної архітектури.

Найбільш детальнішу інформацію про забудову Луцька у ХVІІІ ст. подає Королівська люстрація луцького замку 1789 року. На цей час в місті нараховувалось 385 приватних земельних ділянок із нерухомістю. В люстрації представлені різні типи житлових споруд: будинок, будиночок, кам'яниця, резиденція, а також типи ділянок: двір, дворик, обійстя. Значне місце у описі 1789 року займає так званий “дворик”. Королівські люстратори називали власника дворика «вельможним» або «шляхетним», тому можна зробити висновок, що така ділянка належала представникам влади, шляхти чи заможним міщанам. Польський дослідник історії мистецтва, Єжи Ковальчик, визначив дворик як шляхетську садибу, підкресливши, що тип будинку як “дворика” виник в ХVІІ ст. на території Польського Королівства під впливом архітектури бароко. Олена Олійник, описує шляхетську забудову як великомасштабну ділянку з вільно розміщеною на ній садибою і господарськими будівлями. Шляхетські садиби у Луцьку проектувалися за

поздовжнім планом і осьовою системою, з високими, ламаними, чотирисхилими або мансардовими дахами, з декорованими дерев'яними деталями на фасадах та виділеними виносними колонними портиками. Більшість локалізованих садиб включали значні сади та парки, як от, садиба Ф.Зайковського на території за давньою назвою Воля Передміська (сучасна вул. Ярощука, 9).

У люстрації 1789 року налічується 69 двориків. 11 з них розміщується в Нижньому або Окольному замку. Це ще один доказ, що власниками двориків були мешканці міста дворянського походження, так як за твердженням Пясецького В.Е. до початку ХХ ст. господарями садиб на території Нижнього замку могли бути лише дворяни. Поза Окольним замком, на території міста налічується 46 дворянських садиб. А за містом – від мосту до середмістя (сьогодні території вулиць Л. Українки та Б. Хмельницького) – 16 двориків.

На жаль, через часті пожежі та нищівні набіги татар, значна кількість шляхетських садиб не збереглася. Більше відомостей знаходимо про садиби побудовані в середмісті з другої половини ХІХ ст., наприклад, дерев'яні, прямокутні в плані садиби із колонними портиками на фасадах та високими ламаними дахами генерала Камусевича по вул. Староковельській (сьогодні вул. Винниченка) й полковника Полонського на вул. Шпитальній (тепер вул. Б. Хмельницького). Подібне рішення мали: будинок полковника Августиновича з дерев'яним ганком по сучасній вул. Парковій та садиба лікаря, краєзнавця Адама Войніча по нинішній вул. Кафедральній.

Поступово дерев'яні шляхетські садиби замінюються мурованими, як от, по сучасній вул. Горького, 10, побудована поміщиком ковельського повіту Ржончевським. Це прямокутний в плані будинок з мансардою, високим, ломаним дахом та неглибоким колонним портиком.

Вже з початку ХХ ст. в зв'язку із активним заселенням міста, щільною забудовою та високою вартістю землі шляхетські садиби практично не будувалися. Проте спадкоємність такого типу архітектури простежувалася у подальших проектах, наприклад, садиба із дерева та цегли по вул. Ягеллонській (нині вул. Лесі Українки) запроєктована на замовлення Міни Кронштейн. Згідно прийнятого планувального рішення на центральній осі знаходиться сходова клітка, яка умовно розділяє будинок на дві частини, при чому на фасаді композиційний центр не виділений, а вхід зміщений вправо. Крім того, відсутній характерний для садиб портик із колонами.

Таким чином, дослідження тенденцій розвитку житлових будівель, споруджених у період з ХVІІ ст. до І третини ХХ ст. в межах Луцька дає можливість розробити концепції, які будуть сприяти формуванню житла в сучасних умовах з урахуванням нових соціально-економічних відносин, але із збереженням історичних традицій, не руйнуючи естетичної цілісності середовища історичних ареалів.

ІСТОРИЧНА ЗАБУДОВА: ДОЦІЛЬНІСТЬ ВТРУЧАННЯ**Антощук Тетяна Іванівна, аспірант КНУБА**

Історична забудова, як правило, завжди знаходилась під визначальним тиском економічних чинників. Пожежа на Подолі на початку ХІХ століття спричинила капітальне перепланування Подолу: від старої забудови збереглися лише кілька церков і кам'яниць, а от квартали стали прямокутними, а сама забудова – регулярною, в традиціях класицизму. Змінився й архітектурний образ будівель: на зміну бароко прийшов суворий класицизм.

Зміни в розплануванні міської тканини та в архітектурі будівель тривали й надалі, причому в ХІХ столітті ці зміни зумовлювались економічними потребами. Саме економічні чинники спричинили «будівельний бум» кінця ХІХ – початку ХХ століття, коли навколо Києва, та в самому місті, виникають заводи з виробництва жовтої цегли, металевих конструкцій, залізобетону, поступово спостерігається збільшення поверховості житлових будинків, поширюється тип прибуткового житлового будівництва. Ці чинники призвели до втручання в містобудівне середовище Києва, яке сформувалось до початку будівельного буму та характеризувалось більш вільною забудовою, розташуванням будинків у глибині садиб, поверховістю до 2-3 поверхів.

Під тиском економічних чинників забудова центральних районів Києва починає ущільнюватись, змінюються власники садиб, нові господарі віддають перевагу комерційній забудові, що призводить до утворення «дворів-колодязів» без зелені. Змінюється планування будинків та їхній зовнішній вигляд: фасадне та інтер'єрне оздоблення напряму залежить від елітності житла. В архівних документах зафіксована різниця від вартості оренди квартири в різних районах міста та, навіть, на різних поверхах одного й того ж будинку: квартири в напівпідвальному поверсі винаймали найбільш бідні, максимально дорогими були квартири на 2-3 поверхах (вони ж мали найбільш багате умеблювання).

Отже, в різні часи економічні чинники призводили до кардинального втручання в усталену історичну забудову Києва: чим помітнішим було економічне зростання, тим помітнішими були й ці процеси. Шкода, що досвід Лондона, де назви вулиць зберігались століттями, та нові вулиці могли прокладати так, аби не порушити приватну власність конкретного лондонця, в Україні не поширюються.

Сьогодні прослідковується хаотичне втручання комерційних новобудов в історичну забудову Києва. Особливо слід відмітити ситуацію щодо зміни зовнішнього вигляду будівель-пам'яток під час їхньої, так званої, реконструкції. Наприклад, як це сталося під час реконструкції колишнього прибуткового будинку Юркевича будинку за адресою вул. Паньківська, 8 в м. Київ, збудованого за проектом М. О. Шехоніна, під елітний житловий комплекс. Після реконструкції будинок втратив ореол своєї історичності.

Цей будинок детально описано В. Чепеликом в книзі «Український архітектурний модерн». Варто порівняти наведену в книзі реконструкцію старого вигляду будинку та сучасний вигляд, аби відчутти, як був змінений

первісний архітектурний задум архітектора: надто масивною та невідповідною є мансарда, трапеційний щипець із шестигранним вікном відрізняється від первісного малюнку даху зі зламом, шостий поверх доповнений довгим балконом на кронштейнах, якого раніше не було.

Таким чином, крім дотримання вимог із нового будівництва в історичних районах міста, необхідно розробити вимоги, які б дозволили регулювати процес збереження автентичного вигляду пам'яток, особливо тих, які перебувають в приватній власності.

УДК 726.5

САМОБУТНІСТЬ ПРАВОСЛАВНИХ ХРАМІВ КИЄВА: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Бачинська Ольга Василівна, *старший викладач, каф. інформаційних технологій в архітектурі КНУБА*

Київ – місто, яке було релігійним і духовним центром православної Київської Русі. Слава його була велична, і не зникла упродовж наступних періодів, коли місто потерпало від завоювань, належало іншим державам, витримувало тиск ворожих релігій. До Києва ходили на паломництво православні, як бідне, так і багате населення, через місто їхали у паломницькі подорожі до Єрусалиму. Доля православної релігії в Києві була дуже складною. Саме через величезне духовне значення міста існування православної релігії в ньому потребує дослідження.

Православ'я на території Києва має складну історію і неоднорідну структуру. Перші згадки про православну релігію на території міста відносяться до 866 р. На той момент в Києві вже були єпископ і священник. Православ'я в цей час співіснувало паралельно з місцевим язичництвом.

У 988 р. відбулося Хрещення Русі – масове хрещення народу в річці і знищення язичницьких храмів і Богів. З того часу православ'я стало домінуючою державною релігією. На території Русі була утворена Київська митрополія з центром у Києві, яка підпорядковувалася Константинопольській церкві. Активно будувалися храми, храмові комплекси і монастирі.

У 1237 р. до Києва дійшли монголо-татари, які майже знищили місто і населення. І православний центр почав платити дань іншим народам.

У 1320 р. місто завоювали литовці, які вигнали монголо-татар. Вони принесли свою гілку християнства – католицизм. Оскільки це була релігія владної верхівки, саме вона панувала в цей період в Києві. Православним упродовж правління католиків було важко. Православні монастирі і церкви грабували нещадно, палили, забороняли будувати нові храми і ремонтувати старі, забороняли дарувати землі, які складали джерело доходу для монастирів та храмів. Православний люд намагалися навернути у католицизм, у 1596 р. частину православних вмовили перейти під керівництво Римо-Католицької церкви, створивши Українську Греко-Католицьку церкву, або ще її називали

Унія. Уніати захоплювали православні церкви і служили в них. Потім Київ і українські землі опинилися у складі новоутвореної держави Річ Посполитої. Її керманічі ще більше гнобили православних. Через це почалися війни, які закінчилися приєднанням Києва до Росії.

У 1666 р. Російська імперія приєднала Київ до своїх земель. Вона принесла в місто свою Російську Православну церкву, але підтримала і захистила православне населення і храми. Католики вже не могли грабувати церкви, бо зустрічали опір російської армії. У 1686 р. Київська митрополія була передана у володіння Російської Православної церкви і перетворилася на одну з її єпархій. Почалася активна розбудова православних храмів на території міста.

Існування православ'я в історичному Києві до 1917 р. можна поділити на періоди. Початок першого періоду губиться в історії, перша згадка про православ'я в місті відноситься до 866 р.:

– 866 – 988 рр. – проникнення православ'я в язичницький Київ;

– 988 – 1686 рр. – Київська митрополія у складі Константинопольської Православної церкви;

– 1686 – 1917 рр. – Київська єпархія у складі Російської Православної церкви.

Від перших паростків православ'я серед населення давнього міста до ХХ ст. православний Київ перебував під юрисдикцією двох православних церков – Константинопольської і Російської. Їх центри знаходяться в різних регіонах: Константинополь – на півдні, Москва – на півночі. Під керівництвом кожної з цих церков в Києві багато будували храми. Принципи зведення сакральних споруд, традиції, стилі, форми значно відрізнялися. Сакральна православна архітектура в місті формувалася під впливом різних центрів.

Період Константинопольської церкви характерний неоднорідним розвитком храмової архітектури: активним будівництвом на початку в епоху Київської Русі і занепадом пізніше під ярмом монголо-татар та керівництвом католицької литовської та польсько-литовської влади. Перша частина існування Київської митрополії вирізнялася активним будівництвом. Храми зводили у візантійському стилі з цегли і каменю, будували з використанням характерної для Візантії техніки. Типологія споруд була мало розвинена і представлена міськими церквами, надбрамними, монастирськими, храмами державного значення. Потім настав період руйнації православних храмів, нові споруди не будували, старі не ремонтували. На завершення періоду завдяки старанням Петра Могили з'явилася можливість відновлення руїн, коли до фрагментів, що збереглися, прибудовували стіни, робили покриття, і повертали храму можливість функціонування.

Період Російської церкви характерний стабільною храмобудівельною діяльністю в Києві. Місто знаходилося під захистом Російської імперії, православна російська влада укріплювала свої позиції, забудовуючи Київ храмами своєї релігії. Типологія споруд стала більш розвиненою і була представлена парафіяльними церквами, надбрамними, монастирськими і трапезними, храмами державного значення, кладовищенськими, лікарняними, військовими церквами, каплицями, відомчими спорудами при військових, лікарняних, арештантських, учбових духовних і світських закладах, дитячих

притулках, богадільнях, релігійно-просвітницьких товариствах, домовими церквами при будинках вищого керівництва. Будували у різних стилях. Спочатку домінувало українське бароко, яке змінилося зразками європейського бароко, класицизмом, псевдо-руським стилем, псевдо-візантійським і навіть залізними конструкціями. Наприкінці XIX ст. одночасно були у вжитку декілька стилів. На початку періоду правління Російської церкви більше розбудовували монастирські храми, потім з'явилися одиничні міські споруди, великі і маленькі, більш рядові і унікальні.

Таким чином, православна сакральна архітектура Києва є синтезом різних традицій і завдяки цьому отримала різноманіття типології та образів храмів.

UDK 71:712:721.01

PROSPEKT SWOBODY WE LWOWIE JAKO PRZYKŁAD ZAŁOŻENIA ARCHITEKTONICZNO-URBANISTYCZNEGO XIX WIEKU REPREZENTACYJNEJ GŁÓWNEJ ULICY MIASTA

Margot Dudkiewicz, *PhD, Uniwersytet Przyrodniczy, Lublin, Polska*

Mykola Bevz, *prof., dr. hab., Uniwersytet Narodowy "Politechnika Lwowska",
Ukraina, Politechnika Lubelska, Polska*

Wojciech Durlak, *PhD, Uniwersytet Przyrodniczy, Lublin, Polska*

Mariusz Szmagara, *PhD, Uniwersytet Przyrodniczy, Lublin, Polska*

Prospekt Swobody jest bardzo ważną częścią urbanistyczno-przestrzenną i funkcjonalną centrum Lwowa. Jest to arteria ruchu miejskiego, specyficzny pas zieleni miejskiej z aleją spacerową pośrodku, biegnącym od Placu Mickiewicza do Teatru Wielkiego, unikalny zespół budynków użyteczności publicznej. Położony między równoległymi ulicami (dawniej Hetmańską i Legionów), długości ok. 0,5 km tworzy żywy w każdej godzinie doby obiekt. Założenie powstało w końcu XVIII w. w miejscu zburzonych dwóch pasów fortyfikacji miejskiej. Jako założenie architektoniczno-urbanistyczne prospekt formowany był w ciągu około 150 lat. Biografia prospektu jest ciekawym przykładem zmian mody urbanistycznej, krajobrazowej, architektonicznej, artystycznej na przestrzeni wieków XIX i XX. Na przykładzie prospektu możemy obserwować wszystkie style architektoniczne podanego okresu. Elewacje budynków prezentują cechy stylowe – od klasycyzmu szkoły wiedeńskiej pocz. XIX w. do secesji i neoklasycyzmu okresu międzywojennego. Szata roślinna i rysunek plant zielonych zmieniały się wielokrotnie. Podobno zmieniano bruki, latarnie, kioski, fontanne, meble miejskie, ale zmiany te nie doprowadziły do utraty tożsamości miejsca i jego cech przyciągalnych.

W pierwszej fazie istniał tutaj promenad obramowany zielenią na prawym brzegu Pełtwi. W drugiej fazie rozwiął się po dwóch stronach koryta rzeki, stanowiącej – fosę pod murami miasta od strony zachodniej. Po zasklepieniu rzeki w latach 60. XIX w. środkiem prospektu poprowadzono główną aleję, obramowaną szpalerami drzew. Przy prospekcie zbudowano w XIX w. szereg reprezentacyjnych

gmachów: Teatr Wielki, gmach Galicyjskiej Kasy Oszczędności (na rogu ulic Legionów i Jagiellońskiej), Muzeum Przemysłu Artystycznego, sklepy, hotele, kawiarnie (Wiedeńska, De la Paix) i kina (Palace, Casino).

Dziś Prospekt Swobody jest Największym i najbardziej reprezentacyjnym deptakiem Lwowa, jest - ulubione miejsce Lwowiaków i turystów, tętniące życiem o każdej porze dnia. Termin prospekt jest rzadko używanym w Polsce czy w Europie Zachodniej określeniem szerokiej arterii miejskiej. Natomiast bardzo często pojęcie to jest stosowane do określania takich miejsc w miastach Europy Wschodniej. Prospekt Swobody ma wyraźną kompozycję urbanistyczną - jego dominantą jest gmach Opery, w centrum znajduje się Pomnik Tarasa Szewczenki, a na jego południowym końcu zlokalizowany jest Pomnik Adama Mickiewicza. Na współczesną aleję Wolności składają się trzy równoległe do siebie ulice: dwie arterie leżące niegdyś po obu stronach rzeki - dawniej ul. Hetmańska i ul. Legionów oraz 300-metrowy deptak, wytyczony bezpośrednio w miejscu jej dawnego koryta. Kompozycja urbanistyczna prospektu formowała się stopniowo. Na początku XIX w. był to prowizoryczny promenad i sprostowane, zadbane w trawniki brzegi rzeki Pełtwi. Przez rzekę zbudowano trzy piękne drewniane mostki.

W zachodniej części założenia w 1862 r. umieszczono rzeźbę Matki Boskiej, wykonaną w Monachium z fundacji hrabiny Seweryny Badeniowej, żony namiestnika Galicji. W czasach ZSRR monument zniszczono, a figura trafiła do kościoła Bernardynów. W 1997 r. pomnik zrekonstruowano, ozdabiając go kopią pierwotnego posągu. To właśnie od tej figury plac z pomnikiem Mickiewicza nosił do 1945 r. miano Placu Mariackiego.

Prospekt Swobody to istotny element struktury miasta i obok Rynku stanowi dominantę przestrzenną centrum Lwowa. Porządkuje ruch pieszy i jezdny w tej części Starego Miasta. Towarzyszą mu budynki o funkcji mieszkalnej i kulturalnej – muzea i teatry, ale także usługi komercyjne, jak restauracje i hotele. Deptak przyciąga turystów i mieszkańców wysoką jakością przestrzeni m.in. dzięki elementom nawiązującym do lokalnej tożsamości miejsca. Prospekt służy za jedno z najważniejszych miejsc w mieście – tu odbywają się uroczystości narodowe i religijne, mityngi polityczne i koncerty. Stanowi on również punkt orientacyjny w gęstej sieci lwowskich uliczek i zapewnia wspaniały widok na miasto. Z pozycji bogactwa stylowego architektury obramującej prospekt – jest on jednym z najbardziej atrakcyjnych urbanistycznych zespołów Lwowa. Oceniając obiekt z pozycji historii architektury i urbanistyki możemy odnieść jego do najbardziej atrakcyjnych zespołów w miastach Europy Wschodniej, udanym przykładem głównej ulicy stulecznego miasta uformowanej spontanicznie bez uprzednio wyznaczonego planu.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ГЛОБАЛЬНИХ КОНЦЕПЦІЙ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСВТА ТА СУЧАСНОЇ АРХІТЕКТУРИ

Весна А. В., аспірант, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова

В усі часи тисячі архітекторів вдавалися масштабним проектам, закликаючи кардинально покращити життя людей. Роботи Динократа з його Александрією Афонської, Джованні Піронезі, Антоніо Сант-Еліа, Пітера Брейгеля, Етьєна-Луї Булле та багатьох інших майстрів, чия творчість надала глибокий вплив на два тисячолітній розвиток архітектури. Ідеальні міста минулого це філософсько - уможлядні концепції, що знайшли своє достойне продовження в паперовій архітектурі ССРСР 80-х років ХХ-го і віртуальних моделей ХХІ століття. Інтерес представляє і іншу галузь цього напрямку, активно освоєна в останні сто років і пов'язана з суворими архітектурними експериментами Ле Корбюзьє, ЛусіоКоста, Оскар Німеєр, Кис Курокава, Ель Лисицький, Черніхов, Жак Фреско, Паоло Соліри та багатьох інших архітекторів, що стали творцями сміливих проектів, що започаткували епоху глобальних концепцій в архітектурі.

Условно діяльність архітекторів, що розробляють концепти на основі гіпотез та теорій, що отримали міжнародну визнання, можна розділити на два основних напрямки: дослідницька та формальна. Обидві ці напрямки перетинаються і ведуть діалог у масовому медіа, але існують і функціонують на різних принципах.

Дослідницький напрямок у розробці глобальних концепцій ґрунтується на праці як окремих вчених, так і цілих організацій, має стабільні джерела фінансування та часто державну підтримку. Це настільки самодостатній процес, що він не потребує додаткового стимулювання.

В якості демонстраційного прикладу можуть служити глобальна концепція міського агрохазяйства, запропонована професором Каліфорнійського університету Диксоном Деспомені є яскравим прикладом описаного процесу - концепти вертикальних ферм викликали величезний резонанс у близьких до даної тематики кругах: відео презентація вертикальної ферми "LA TOUR VIVANTE" архітектурного бюро SOA ArchitectesParis збрала 105 311 переглядів, Пантагон архітектурного бюро PlantagonInternational AB - 75 486 переглядів, презентація проекту Dragonfly архітектора VincentCallebaut по сумме перегляду декількох відеороликів більше 100 000 чоловік і т.д.

Автором вперше запропонована методика класифікації глобальних архітектурних концепцій за чотирма основними типами: Архітектурна утопія, Архітектурна фантазія, Архітектурна гіпотеза та Архітектурна теорія. Сформовані критерії оцінки глобальних концепцій:

1. Ресурсозатрати. В їх числі: Соціальна; Матеріально-технічні; Енергетичні; Виробничі; Природні й Інформаційні
2. Ризики. В їх числі: Соціальні; Екологічні; Економічні.

3. Очікувані результати. В їх числі: Соціальні; Екологічні; Економічні.

Під результатами мається на увазі отримання позитивних ефектів, які можуть наступити в результаті впровадження розглянутої архітектурно-будівельної концепції.

Кожен з виведених типів глобальних архітектурних концепцій володіє відмінними від інших цілями, завданнями та очікуваними ефектами від їх розробки. Практика є основним критерієм оцінки стану концепцій. У випадку з Архітектурною утопією та архітектурною фантазією практичний результат стає філософсько - естетичним ефектом зміни світогляду багатьох тисяч реципієнтів. Архітектурна гіпотеза та архітектурна теорія відносяться до утилітарно-практичних аспектів діяльності архітекторів.

Розроблений автором підхід до оцінки глобальних концепцій дав кілька несподіваних, але дуже цікавих результатів:

Перший: концепція «Місто стійкого розвитку» по сукупності показників було віднесено до категорії «Архітектурні утопії». За багатьма критеріями оцінки співпало з концепціями "ідеальних міст". В основному подібність склалася в наявності в більшості концептів «Міст сталого розвитку» опису привабливих очікувань. Результати застосування такої концепції та вкрай не четкі описи можливих ризиків та ресурсних витрат, що виникають при його здійсненні. Також слід особливо відзначити, що навіть при наявності декількох мільйонів посилок у глобальній мережі на тему «Місто сталого розвитку», у кожного автора присутня власне представлення про проблему, або цитується інший автор. Схожа ситуація була характерною для опису «Ідеального міста» у численних роботах архітекторів та філософів минулого.

Другий: об'єднання декількох концепцій потенційно може підвищити "виживання" проектного об'єкта. Таке застосування в проекті «Согородок Новий Харків» (архітектор Алешин П.Ф.) концепції соціального розселення та «Лінійного міста», ідея якої в 1883 році вперше сформулювала іспанський інженер Артуро Сорія-і-Мата, дозволила району ХТЗ досить ефективно функціонувати 80 років.

Третій: в педагогічній практиці можливість віднесення студентами власних розробок до одного з вищезгаданих типів надала дуже благотворний вплив на їх творчість. Проведні аналізи проектів дозволили чітко формулювати цілі та завдання робіт.

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ НАЙБІЛЬШИХ МІСТ З УРАХУВАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ. МІСТОБУДІВНИЙ АСПЕКТ

Вигдорович Ольга Володимирівна, кандидат архітектури, доцент кафедри містобудування та урбаністики Харківського національного університету будівництва та архітектури

Сьогодні Україна переживає період реформування медичної галузі, що тягне за собою зміну основних принципів, які закладаються при проектуванні нових або реконструкції вже існуючих будівель медичного призначення. Вивчаючи історію архітектури медичних установ найбільших міст таких, як Київ, Харків, були виділені основні принципи формування її особливостей, які носять загальний характер, властивий архітектурі медичних установ великих і найбільших міст; а також визначені специфічні принципи, з урахуванням яких формувалася архітектура таких установ в Харкові. У світлі вимог сьогодення, сформувалася потреба - докладно вивчити європейський досвід будівництва медичних установ.

Одне з найбільш незвичайних будівель медичних закладів - корпус для лікування молоді при психіатричному центрі в Сарагосі (Іспанія), зведений у 2011 році. Споруда являє собою довгу одноповерхову будівлю червоного кольору з низкою двосхилих дахів, загострених під різними кутами і схожих на рядок електрокардіограми. За допомогою підземного тунелю цей корпус примикає до нейропсихіатричного центру «Нуестра-Сеньйора-дель-Кармен».

Цікавий проект реабілітаційного центру «Грот Кліммендал» поруч з голландським містом Арнем. Триповерхова будівля, розташована посеред лісу, включає клініку, офіси, спортивні зали, басейн, ресторан і кінотеатр. Велика увага в Європі приділяється будівництву реабілітаційних центрів, що є не тільки медичними установами, а й центрами соціальної реабілітації. Дисертація Брайана Джозефа Брукса присвячена розгляду проблем при виробленні архітектурних рішень для таких реабілітаційних центрів, виведена необхідність включення центрів реабілітації в програми реституційного житла, що значно змінює об'ємно-просторову структуру таких архітектурних об'єктів.

Прикладом реконструкції є пентхаус Kinderstad («Дитячий місто»), медичного центру при Вільному університеті Амстердама в 2008 році. Діти, які лікуються в центрі, в цій надбудові можуть спілкуватися зі своїми сім'ями і друзями поза лікарняної обстановки.

Ще один проект для дітей створено в Цюріху (Швейцарія). До 2018 року тут планується побудувати трьохповерхову лікарню цілком з дерева з прямокутними і круглими внутрішніми двориками, що були засаджені рослинами.

Аналізуючи Європейський досвід проектування і будівництва різних медичних закладів, виділяються додаткові риси, які відрізняють принципи формування архітектури медичних установ в Європі від принципів, які використовуються при проектуванні і будівництві медичних установ в Україні.

При вирішенні містобудівних завдань, в Європі увага приділяється варіантам розміщення медичних об'єктів в рекреаційних зонах. Це характерно як для розміщення великих окремо розташованих медичних центрів, клінік, так і для будівель медичного призначення на територіях університетів Європи, що історично склалися.

Активне залучення паркових зон в якості майданчиків для розміщення медичних установ в історії розвитку архітектури медичних закладів України було вже зазначено в декількох часових періодах, наприклад в кінці ХІХ століття, або в роки другої третини ХХ століття, коли міська забудова здійснювалася помікрорайонно, комплексно. У Європі використання рекреацій мотивується, перш за все, тим, що природне оточення грає роль одного з вагомих чинників оздоровлення пацієнтів.

З огляду на Європейський досвід створення медичних установ останніх десяти років, можна зробити наступні висновки.

Медичні заклади проектуються і будуються (реконструюються) виходячи їх певних загальних принципів, що повторюються для кожного окремо взятого об'єкта. Так можна виділити 4 основні групи принципів: загальні функціональні та об'ємно-планувальні принципи; загальні містобудівні принципи; загальні архітектурно-естетичні принципи; загальні конструктивно-технічні і технологічні принципи.

Група загальних містобудівних принципів розшириться:

1. Принцип територіальної доступності медичної установи.
2. Принцип врахування існуючої містобудівної ситуації.
3. Європейський принцип активного використання рекреаційних зон в якості майданчиків для розміщення медичних установ.

Використання вказаних загальних містобудівних принципів формування архітектури медичних закладів надасть можливість створювати архітектурні об'єкти медичного призначення, які б максимально сприяли процесу лікування пацієнтів та займали значне фокусне місце в тканині найбільшого міста.

УДК 712.253

ПАРК ЧАСУ, ЯК РІЗНОВИД ТЕМАТИЧНОГО ПАРКУ

Гамалія Аліна Вікторівна студентка КНУБА,

Войко Наталія Юріївна, канд. арх., доцент кафедри Містобудування КНУБА

Актуальність даної теми полягає у створенні новітньої реальності в архітектурному плануванні громадських просторів. У розширенні діапазону впливу паркового середовища на почуття і сприйняття людини, в прагненні перевершити очікування відвідувачів та збереженні і доцільному використанні природних ресурсів за рахунок раціональної архітектурно-планувальної структури території парків.

Тематичний парк – це парковий простір заданий певною темою.

Основна мета тематичних парків - створити іншу реальність, перетворити фантазії і ілюзії в дійсні об'єкти і простори, викликати надлишок вражень і емоцій. Емоційна насиченість досягається завдяки пейзажу, візуальним об'єктам і живим шоу.

Парки можуть створюватися навколо найрізноманітніших тем: історія, культура, географія, спорт і т. і.

До функціональної класифікації тематичних парків відносяться: дитячий, спортивний, меморіальний, парк розваг, виставковий, зоологічний.

Парк часу – є різновидом виставкового тематичного парку, із визначеною планувальною системою. Це музей під відкритим небом, його експонати сприймаються на ландшафтному тлі і тісно з ним взаємодіють. Послідовність розгляду експонатів, створення оптимального середовища для їх сприйняття з урахуванням особливостей виставкової тематики завжди залишаються головним стратегічним завданням, однак сам характер експонованих об'єктів диктує різні архітектурно-просторові рішення.

Головна ідея створення парку часу - полягає у відтворенні різноманітних образів неіснуючого, нескінченного всесвіту за допомогою ландшафтних прийомів.

Концепція парку за сюжетом пов'язує образний ряд на території парку, за допомогою планувальної структури, яка являє собою механізм годинника. Пішохідні та транспортні шляхи різні за геометричними ознаками відрізняються один від одного, як стрілки годинника, відповідно головні, другорядні, та «секундні», що завширшки відповідають потокам людей.

1. Образ світу годинників.

Годинник – це придуманий ілюзорний витвір людини, що має вимірювати час. Час який є мінливим та непостійним, та водночас з цим – є допоміжною константою в процесі розвитку людини та в трансформації негативних процесів життя. Як то кажуть «З часом все прийде». Але що в дійсності може виміряти те, чого зовсім не існує?

2. Образ відносності, очікувань.

Людині притаманні очікування. Розум завжди радить, щось придумати, розфарбувати дійсність ілюзіями. Але це все відносно. Все, що трапляється – це існує, все, що людина задумала в голові – цього не існує в матеріальній реальності. Завжди, коли ми на когось чекаємо, знаходимо місце, де б сісти, бо це може бути надовго. У кожної людини відчуття виміру часу – різне. Тому є ідея створити алею різних за формою місць сидіння – що є образом різноплановості людей і часу в цілому.

3. Образ нескінченності часу.

Якщо відкинути відносність та суб'єктивність сприйняття, та подивитися на все існування в цілому – то це єдиний нескінчений механізм творення світу. Нема впевненості в тому, що є початок або кінець, та що взагалі сприймається людиною за ці терміни. Єдиний потік нелінійного часу відтворюється в нескінченності подій в просторі території парку.

4. Образ єдиного моменту «тут і зараз».

Єдине, що може існувати, і те що є це мить – тут і зараз. Завжди, щось трапляється, змінюється, відбувається, але нема нічого окрім моменту, в якому знаходиться людина. Певна людина в певний час.

5. Образ синхронізації.

Неймовірність паралельності часового виміру кожної людини окремо, синхронічно переплетених життєвих сцен в просторі часу. Завдяки співтворчості людини із природою, виникає відчуття і бажання створити місце відпочинку із неймовірним збігом часу та положенням рельєфу, при взаємодії.

До об'єктів тематичного «Парку часу», відносяться:

- Скульптури, штучні водойми, квітники у вигляді годинників.
- Місця для сидіння, очікування, розваг – із притаманним використанням освітлення та формоутворюючих елементів ландшафту.

В основу планувальної структури покладено механізм годинника, з відповідним розташуванням доріжок як стрілок.

Тематичні парки грають важливу роль в розвитку рекреаційних територій. Велика соціально-економічна значимість тематичних парків. Сьогодні тематичні парки, перетворилися в суспільно значуще явище та залишаються слабо вивченими, особливо в нашій країні. Комплексні дослідження в цій області до цього часу не проводилися, незважаючи на затребуваність таких досліджень серед вітчизняних та іноземних інвесторів в сфері туризму і розваг, а також фахівців зі стратегічного розвитку територій.

УДК 711.

КРЕАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА МЕТОДИКА ДИЗАЙН-МИСЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ РЕНОВАЦІЇ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Глеба Віктор Юрійович, *к.держ.упр., доцент кафедри Дизайн середовища Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука*

Термін «реновація» в українських нормативно-правових документах жодним чином не прописаний, але в архітектурі цей термін уже давно закріпився і використовується по всьому світу, коли мова заходить про відновлення історичних об'єктів. Реновація (від лат. *renovatio* – відновлення) – комплекс взаємопов'язаних будівельних робіт, які включають в себе повну реконструкцію будівлі та її адаптацію до нових експлуатаційних умов, може бути креативним синонімом реставрації з відновленням історичного образу міського (традиційного) середовища.

Джерелом організаційної креативності планування міського простору виступають творчі групи. При реновації об'єктів архітектури важливого значення, окрім технічних аспектів, набуває менеджмент процесів. Успіх будь-якого проекту значною мірою залежить від того, як працює проектна група, наскільки якісно організована її робота та керівництво проектом. Зокрема,

креативний менеджмент базується на формуванні ідей та фокусуванні на споживачеві (user centred problem solving).

Слово «креатив» прийшло до нас від англійського слова «create», що перекладається на нашу мову як «створити». Тобто є аналогом слова творити. У нашій мові є слово з таким поняттям – творчість. Архітектурна та дизайнерська творчість пов'язані з міським середовищем ідеєю змін та вдосконалення простору для більшої користі-комфорту-краси. Через це слово креатив набув у нас нового значення. Його використовують, коли хочуть сказати про комерційну творчість [1].

Дизайн-мислення (англ. Design thinking) ґрунтується на творчому підході, саме тому така методологія проектування описує підхід до вирішення проблеми, орієнтований саме на результат, генеруючи множину ідей на мозкових штурмах, і втілює практичний підхід, в якому деколи найнесподіваніші ідеї ведуть до кращого вирішення проблеми [2].

Тобто дизайн-мислення завжди ставить у центрі користувальницький запит і тільки потім можливості технічної реалізації та економічні можливості. Особливість методу дизайн-мислення полягає у фокусуванні зусиль на створенні моделі для дослідження складних проблем та користуванні прототипами потенційно можливих рішень відновлення міського середовища.

Дизайн-мислення розглядається як метод виявлення і вирішення проблем користувачів, а також вивчення їхньої поведінки і залучення до процесу проектування всіх ресурсів та можливостей. Висока інтенсивність проектів різнопланового розвитку міського середовища досягається шляхом об'єднання в єдину команду фахівців з різних галузей: управлінців, інженерів, маркетологів, а також психологів, соціологів, мистецтвознавців тощо.

Проектний підхід в менеджменті набув креативності завдяки формуванню групи з високим ступенем мотивації, використанню новітніх комп'ютерних програм, але найголовніше - творчих методів пошуку ідей. Креативний менеджмент є різновидом нестандартного мислення і змушує розум вийти за межі відомого. Проектування в такому процесі ведеться командою не за жорстким планом поетапного освоєння простору, а в контексті потреб та інтересів замовника проектних робіт і соціокультурними аспектами розвитку міського середовища.

Основні етапи такого проектування:

1 етап – Споглядання клієнта. Команда працює над дослідженням статусу, поведінки, біографії Замовника (фірми) та створює образ в наборі форм, кольору (стилю) для визначення потреб та інтересів Клієнта.

2 етап – Мозковий штурм. Спільна інтенсивна робота команди над інформацією першого етапу та генерування ідей по формуванню образу проекту на потреби Замовника. Потім визначаються «цілі-задачі», «проблеми-загрози» та в кінці проведення «зворотнього мозкового штурму - «можливості-ресурси».

3 етап – Прототипування. Основні ідеї попередніх етапів (мозкового штурму) моделюються у вигляді словесних формул, стратегічних фреймів, художніх образів, словесних описів, дизайнерських прийомів (колористика-

морфологія) та виписуються у вигляді Завдання (прототипу) в якому визначаються умови, обмеження, фінансові обсяги, масштаб проекту і час виконання змін міського середовища.

4 етап – Очистка. Фільтрування всіх ідей через «трикутник обмежень» у часі-масштабності-вартості проекту і критеріїв якості кінцевого продукту. Відбір трьох основних варіантів проектних рішень за ознаками потреб-інтересів Клієнта. Прогнозування результатів та можливих наслідків роботи.

5 етап – Розробка. Містобудівні, архітектурні, дизайнерські, художні, інженерно-технічні, менеджерські потужності команди направляються на виконання ескізного проекту (дизайн-концепту) основних варіантів. Зазначений етап розділяється на три стадії: 1) концепт рішення; 2) зустріч з Клієнтом; 3) ескізний проект. Після завершення 5-ти ступінчатого проектування і презентації дизайн-проекту, починається стадія обговорення та погодження проекту і складання Контракту з Клієнтом на виконання проектних робіт.

УДК 656.11

ПАРАМЕТРЫ ТРАНСПОРТНОГО ПОТОКА

Гук Валерий Иванович *зав. кафедрой градостроительства и урбанистики, доктор технических наук профессор Харьковский национальный университет строительства и архитектуры*

Сложность городского движения сопровождается не только постоянным увеличением подвижности его населения пешком и на различных видах транспорта, но и увеличением транспортных средств и несоответствием существующих улиц и дорог новым объёмам городского движения. Не знание новых законов городского движения, но попытки найти удачные инженерные решения для ликвидации заторовых ситуаций (конгестии – термин конференции Министров транспорта стран Европы) и полного снижения количества дорожно-транспортных происшествий, не приводит к желаемому результату. Видимо, прежде чем управлять движением транспортных и пешеходных потоков как организационными так и планировочными методами необходимо изучить что из себя представляет транспортный поток (аналогично, и пешеходный). Выполненные крупнейшие исследования в ХНУСА с участием специалистов ХНАДУ, бывших аспирантов ХНУГХ им. О. М. Бекетова позволяют успешно решать проблемы городского движения.

Суть транспортных потоков, его динамики и закономерности состояний, их оценка раскрываются в новой монографии автора «Теория измерителей транспортных потоков. Параметры трафика», которая вышла в издательстве **Palmarium Academic Publishing** в 2017 году объёмом в 162 стр.

В монографии прежде всего обосновывается необходимость развития теории транспортного потока на основе создания теории функциональных параметров и переменных (измерителей) Транспортный поток как система «автомобили – водители – дорога» наиболее полно оценивается знаменитым термином **траффик** Раскрываются фундаментальные параметры траффика: это: единица потока, путь и время. При этом подчеркивается дуальность (двойственность) автомобиля как источника скорости и интенсивности. Причем единицей потока может быть не только автомобиль, но и группа (количество потока), в которой на основании установленного закона о распределении скорости, легко определяется скорость первого и последнего автомобиля в группе, минуя цепочку последующих расчетов. В результате приводится метод разделения непрерывного трафика на уровне конгестии (скорость потока 7-4 км/ч) на группы, но со скоростью группы в 50 км/ч т.е. пропускная способность увеличивается в семь раз.

На основе их взаимосвязи фундаментальных параметров трафика определен весь спектр характеристик потока в абсолютной форме. Это скорость (путь / за время), изменяемая от скорости свободного движения одного автомобиля до нуля при остановке, и темп движения (время / на путь), т.е. реальная доля времени на преодоление дальности поездки, изменяемый от затрат времени при свободном движении до бесконечности при заторе, Интенсивность (количество потока траффика / за время в сечении пути), измеряемая от нуля при отсутствии траффика до максимального значения при уровне пропускной способности, и интервал между единицами потока (время / на количество потока), изменяемый от 1-1,8 секунд на уровне пропускной способности до бесконечности при отсутствии движения. Плотность потока (количество автомобилей / на единице пути), измеряемая от нуля при отсутствии движения до максимального значения при заторе, и динамический габарит или дистанция (путь / на автомобили потока), изменяемая от пространства при заторе (две длины легкового автомобиля), четыре длины автомобиля на уровне пропускной способности и до бесконечного значения, а динамический габарит - до безопасной дистанции. Напряженность, возникаемая под влиянием дуальности автобиля, как источника высокой скорости (напряженность возрастает) и как источника интенсивности, при увеличении которой трафик сжимается (путь / на интенсивность) и напряженность в потоке так же возрастает. На автомагистралях напряженность распределена в пространстве пути, а на магистралях города визуально просматривается у регулируемых светофорами пересечениях. Обратная величина – удельная интенсивность (интенсивность / на км. пути). На уровне пропускной способности трафик занимает 50 км.

В потенциальной форме обоснованы новые измерители трафика как то: дорожный и транспортный потенциалы, эксергия и мощность, которые позволяют впервые составлять уравнения состояний потока в дифференциальной форме с учетом причинно-следственных связей и динамики траффика. Особый интерес с прикладного подхода представляет характеристика мощности трафика как системы «дорога – автомобили». Это произведение параметра в сечении (интенсивности) на параметр движения по дороге (скорость), (авт.км/ч²). Наличие в знаменателе ускорения указывает на необходимость управлять потоком, поддерживая постоянную скорость, Приводится глоссарий терминов. Покупайте.

УДК 726.9 (477. 85-25)

ПАРАДНІ ПРИМІЩЕННЯ МИТРОПОЛИЧОГО ПАЛАЦУ РЕЗИДЕНЦІЇ МИТРОПОЛИТІВ БУКОВИНИ І ДАЛМАЦІЇ В ЧЕРНІВЦЯХ

Герич Катерина Іванівна, асистент каф. арх. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

23-30 червня 2011 року у Парижі на 35 сесії Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО було прийняте рішення щодо включення архітектурного ансамблю Резиденції митрополитів Буковини і Далмації (нині Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича) до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

При включенні Резиденції до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, було визначено зауваження: відтворення автентичності будівлі; покращення туристичної інфраструктури. Так як сьогодні зали палацу частково втратили автентичне оздоблення і планувальну структуру. В період будівництва і використання у якості, власне, самої резиденції, Центрального корпусу Резиденції митрополитів Буковини, набір парадних приміщень палацу складався із таких залів: Мармуровий, Блакитний, Рожевий, Червоний, Зелений, Трапезної та приймальної митрополита. Всі вони знаходились на другому поверсі палацу і крім Трапезної зали, розміщались анфіладою на одній осі.

При дослідженні архівних джерел було визначено, що на місці Блакитного залу в Радянський період розташовувався спортивний зал. Він був запроектований на місці двох колишніх приміщень Рожевого та Блакитного залів з габаритами в плані 10,40 x 28,74 м: Блакитний зал мав розміри в плані 10,40 x 14,62 м; Рожевий – 8,98 x 10,40 м. Між залами знаходилась стіна товщиною 380 мм. Висота залів становила 6 м.

У Блакитному та Червоному залах Митрополичого палацу відбувались громадські прийоми єпископів і почесних гостей. У Червоному залі знаходилась портретна галерея митрополитів Буковини. Серед них колишні єпископи Православної Церкви на Буковині: Досіфей Херескул (1781-1789),

Данііл Влаховіч (1789-1822), Ісайя Балоеску (1823-1834) та Євгеній Гакман (1835 - 1873). Під час пожежі 1944 року постраждала покрівля і праве крило Митрополичого палацу. Над Мармуровим, Блакитним, Рожевим та Трапезним залами згорів дах, горищене перекриття, підлоги, віконні та дверні заповнення. Повністю зруйнувалась штукатурка стін і внутрішнє оздоблення.

У 1945 році було відновлено дах, перекриття, міжвіконні залізобетонні колони і зроблені віконні заповнення із сосни. Пізніше були оштукатурені стіни і стелі. Так як в результаті пожежі збереглась лише частина Рожевого залу: фрагменти карнизу, лиштви вікон та дверей. Сучасний вигляд Блакитного залу, який об'єднав два колишніх приміщення не відповідає історичному розплануванню і оздобленню. На часі актуальними являються проектні пропозиції із відновлення автентичності Блакитного залу, відновлення стелі, за аналогією з Червоним залом та відповідними архівними фото фіксаціями, відновлення первісного планування і елементів оздоблення: лиштви вікон та дверей, люстри, плінтуси тощо.

УДК 625.73

ВЛИЯНИЕ ПЕРЕСЕЧЕНИЙ В РАЗНЫХ УРОВНЯХ НА ПРОПУСКНУЮ СПОСОБНОСТЬ АВТОМАГИСТРАЛЕЙ

Гук Владимир Игоревич *аспирант магистр архитектуры*

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

Известно, что пересечения в разных уровнях строят для обеспечения непрерывного движения транспортных потоков с целью сохранения уровня пропускной способности автомагистрали. Для различного класса автомагистралей и дорог их пропускная способность устанавливается количеством полос движения и, следовательно, пропускной способностью одной полосы и её местом в общей ширине дороги обычно в одном направлении движения. Исследованию и расчетам пропускной способности дорог и улиц положено много труда специалистами в различных странах и различных специальностей с начала 20-го столетия. Так профессора ХНАЛУ (ХАДИ) в 1913 г разработали динамический габарит автомобиля во время движения и на его основе, определяя интервал, делили 3600 секунд на интервал. Динамический габарит включает путь проходимые автомобилем за время реакции водителя, путь торможения, длину автомобиля и запасное расстояние между стоящими автомобилями. До настоящего времени в отечественных нормативах и учебных пособиях закономерности изменения расчетного динамического габарита рекомендованы для определения пропускной способности полосы движения в зависимости от скорости движения автомобиля. Однако авторы не учитывают дуальность автомобиля как источника скорости и интенсивности в системе «транспортный поток – дорога», убедительно раскрывается отличием натуральных наблюдений в 2 раза от

расчетных данных. Поэтому, основываясь на исследованиях ХНУБА (ХИСИ) и зарубежных натуральных наблюдениях пропускную способность одной (первой) полосы движения N_m целесообразно определять по зависимости

$N_m = 0.125 V_0 G_m$, где V_0 – скорость свободного движения автомобиля и G_m – плотность транспортного потока при заторе и учитывается дуальность транспортного потока. Следовательно, пропускная способность первой полосы многополосной автомагистрали будет равняться при $V_0 = 100$ км/ч и максимальной плотности при заторе 100 авт/км $N_m = 1250$ авт/ч. Пропускную способность следующих полос определим согласно исследований ХНАДУ и ХНУБА [3] по коэффициентам полосности для двух полос $2.4 = 3000$ авт/ч, для трёх полос $4.0 = 5000$ авт/ч,

Для четырёх полос $5.9 = 7375$ авт/ч. Это значения пропускной способности в одном направлении. Общая пропускная способность восьмиполосной автомагистрали в час пик составит 15050 авт/ч, шестиполосной – 10000 авт/ч, четырёхполосной – 6000 авт/ч. Это значения пропускной способности перегонов между пересечениями в разных уровнях. Поскольку перед пересечениями в разных уровнях начинается перестройка ряда автомобилей для изменения направлений движения будут возникать задержки из-за торможений при смене полос движения и снижения скорости автомобилями и поэтому реальная пропускная способность будет снижаться. Так, рассматривая движение автомобилей в транспортном потоке по автомагистрали с некоторым количеством пересечений в разных уровнях, определим число задержек n за время движения T_{cp} с учетом средней величины времени движения без задержки t_{cp} и вероятность задержки за рассматриваемое время dt как отношение dt/t_{cp} . Так, относительное число задержавшихся автомобилей за минуту из 2500 автомобилей на полосе будет равно 42 . Вероятность того, что автомобили не задержались определена как $P_0 = (1 - P) = \exp(-t/t_{cp})$, или начиная с очевидной задержки будет равняться $0,37$ и дальше уменьшаться. Таким образом, в час пик на пересечениях в разных уровнях при смене полос движения не задержится на четырёхполосной проезжей части 2784 автомобиля, на трёхполосной – 1850 автомобилей и двухполосной – 1110 автомобилей. А в целом на восьмиполосной автомагистрали 5568 автомобилей, на шестиполосной 3700 , на четырёхполосной – 2220 автомобилей. Но при этом снижается не столько пропускная способность, а скорость движения. Средняя длина свободного движения без задержек $l_{cp} = t_{cp} V$, где V – средняя скорость движения автомобилей (корень из среднеквадратичного значения). Вероятность того, что автомобиль задержится, пройдя расстояние dx равна dx/l_{cp} . Так как вероятность задержки за время dt равняется dt/t_{cp} , то вероятность того, что автомобиль пройдет расстояние x до следующей задержки, равняется $e^{-x/l_{cp}}$. Среднее расстояние, которое автомобиль проходит без задержки, зависит от количества автомобилей на автомагистрали, от геометрических размеров автомагистралей и пересечений в разных уровнях, от режима организации движения на съездах и въездах, от зоны влияния прилегающего города.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МУЗЕЙ ГАНЗИ У ЛЮБЕКУ

Гуда Наталія Юріївна, асистент кафедри архітектури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

У світі широко розповсюджується абсолютно новий погляд на те, яким повинен бути сучасний музей. При певних обставинах він може не просто стати популярним і відвідуваним місцем, а й сформувати історичну пам'ять суспільства.

Любек – місто на півночі Німеччини (земля Шлезвіг-Гольштейн) засноване в XII ст. на місці слов'янської фортеці та розташоване між річками Траве та Вакенітца, які впадають в Балтійське море. Таке вигідне географічне положення сприяло розвитку міста як балтійського порту і стало причиною його стрімкого піднесення в середині XII ст. та спровокувало створення найбільшого політичного і економічного союзу торгових міст північно-західної Європи під назвою «Ганзейський союз» або «Ганза». У різні період розвитку в це торгове утворення входило до 160 міст, що зараз належать до різних країн Європи. В XIV ст. головним містом Ганзейського союзу стало місто Любек, яке сформувало важливий перевалочний пункт через Північне та Балтійське моря.

Історичний центр міста, так званий старий Любек, добре зберігся та був включений в 1987 році в Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

У 2015 році в північній частині історичного центру Любека на березі річки Траве поруч з будівлею колишнього монастиря Бургклостер, що колись належав ордену домініканців, з'явився новий унікальний Європейський музей Ганзи, спроектований майстернею Andreas Heller Architects & Designers. Тепер у відреставрованому монастирі розташовується культурний форум Любека, а в сучасній споруді знаходяться археологічні та музейні експонати, які ілюструють ганзейське життя і політику наймогутнішого торгового союзу середньовіччя.

Музейний комплекс простягається від вершини колишньої Замкової гори, де розташований монастир, та спускається на вулицю An der Untertrave і охоплює територію площею 7 405 кв. м. Відкриті центральні сходи і тераси на даху музею розкривають панорамний вид на історичний причал.

Головний фасад музею асоціюється з середньовічною міською стіною, яка простягалась вздовж підніжжя Замкової гори. Архітектура нової будівлі музею поєднує тонко оформлену цегельну текстуру з елегантними модерністськими лініями, що утворюють зв'язок між минулим і сучасністю. На перехресті вулиці, яка веде до монастиря, будівля завершується трикутним фронтом і продовжує мову дизайну суміжних будівель та стає подібною до житлових таунхаусів з щипцовими дахами, як мотив готичного стилю фасадів історичного центру міста з червоної цегли. Дизайн музею оптимізований відповідно до його призначення.

Таким чином комбінація сучасного і минулого у новій споруді створює новий простір для пізнання та вивчення історії за допомогою новітніх музейних технологій та органічно поєднується з навколишнім середовищем.

ПОВЫШЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ ПЕШЕХОДНОГО ДВИЖЕНИЯ ПЛАНИРОВОЧНЫМИ МЕТОДАМИ

Гук Валерий Иванович *зав.кафедрой, доктор технических наук профессор.*
Шкодовский Ю. М. *профессор кафедры, ректор, доктор архитектуры профессор, Харьковский национальный университет строительства и архитектуры.*

При бурном росте автомобилизации населения Украины на первое место выходит необходимость создания безопасных условий движения всех его участников: от пешеходов до автомобилистов. Безопасность городского движения прежде всего закладывается в проектах планировки на различных стадиях проектирования: генеральные планы, комплексные схемы развития всех видов транспорта, проекты детальной планировки центра города, схемы и проекты организации движения, рабочая документация. После разработки генерального плана г.Харькова, последующая проектная документация не выполнялась, а организация движения на примитивном уровне не повышает условия безопасного движения из-за не знания законов движения трафика.

Ужасное второе ДТП в г.Харькове с большой гибелью пешеходов требует немедленной разработки проектов детальной планировки центра и схемы организации безопасного движения в городе, проектов организации движения планировочными методами, что позволяет «успокаивать движение транспорта». К наиболее радикальным средством снижения аварийности в городе относятся «зоны, свободные от автомобилей» (car-free zones) и метод «успокоения движения» (traffic calming), сочетающий инженерные и архитектурно-планировочные решения. А это: улучшение условий проживания; учет и приоритет требований, которые предъявляют пользователи городской территории (работа, рекреация): создание безопасных и привлекательных улиц; снижение негативных эффектов от автомобильного транспорта; создание благоприятных условий для пешеходов и велосипедистов. В результате применения планировочных методов успокоения движения достигается: снижение скорости движения транспорта; снижение количества и тяжести ДТП; обеспечение безопасных условий для различных видов передвижений (общественным транспортом, велосипедом, пешком); уменьшение транзитного движения автомобильного транспорта, Успокоение движения достигается перепланировкой улично-дорожной сети и инженерными мероприятиями по ограничению скорости движения, что позволяет уменьшить количество конфликтов между транспортом и пешеходами и регламентирует паркование

Следует отметить, что благоустройство улиц и дизайн их пространства играют очень важную роль как средство влияния на режим движения транспортных средств. Организация пространства улиц и дизайн обеспечивают приоритет движения пешеходов и велосипедистов и стимулируют снижение скорости движения транспортных средств. В начале зоны успокоения движения транспорта возникли в Нидерландах, ФРГ, Швейцарии, Дании, затем в других странах Европы и включен в муниципальные программы многих городов США.

В Канаде и США изданы руководства по проектированию зон успокоения движения. В Европе улицы с успокоением движения прежде всего создаются в исторически сложившейся застройке и в традиционной квартальной, что позволило улучшить внешний облик городской территории.

Формирование комфортной и безопасной среды города для жизнедеятельности и передвижений населения есть первоочередной и неотъемлемой задачей программы развития городов Украины, так как большинство городов, в том числе и Харьков отличаются дискомфортом. А это не только скученность людей и автомобилей, загазованность, шум, заторы, высокая вероятность попасть в аварию, но и недостатки функционально-планировочной и социально-экономической характеристик передвижения, как то: визуальный дискомфорт, монотонность, отсутствие элементарных удобств в организации безопасного движения. Создан и постоянно увеличивается разрыв между психо-физиологическими оптимальными условиями жизнедеятельности харьковчан и реальной ситуацией.

Современное состояние городской среды определяется уже не столько объёмной архитектурой, сколько горизонтальной и процессами передвижения, происходящими в городе. Главное в горизонтальной архитектуре это планировочное разделение путей движения пешеходов от различных транспортных средств и велосипедов. Кроме того, учитывать форму горизонтальной линии как управляющего элемента скоростью движения автомобильного транспорта. В то же время важное значение имеет инженерная защита пешеходов от возможного наезда транспортных средств. Особенно где имеет место скопление людей: остановки общественного транспорта, у любых наземных пешеходных переходах, тротуары вдоль магистральных улиц, главные улицы города.

Защитные средства (столбики, тумбы с деревьями или цветами и т.п.) должны своими размерами и прочностью производить на водителей транспортных средств внушительное воздействие.

УДК 74.04.03

ФОРМОУТВОРЕННЯ НОВІТНЬОЇ АРХІТЕКТУРИ В КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ МІСТА КИЄВА НА ПРИКЛАДІ КИЇВСЬКОГО БІЗНС-ЦЕНТРУ «ЄВРАЗІЯ»

Гулей Дарина Володимирівна, *студентка кафедри інформаційних технологій в архітектурі архітектурного факультету КНУБА*

В сучасному світі розвиток науки, техніки, архітектури та інших сфер діяльності людини плине зі швидкістю світла. Щороку з'являються нові тенденції в архітектурі, виникають нові архітектурні стилі, нові, більш ефективні технології будівництва. Змінюються і архітектурні смаки - як населення, так і самих архітекторів. Але що ж робити зі старими будівлями, будівлями стилі яких давно вже вийшли з моди, але є частиною історичної

архітектурної спадщини? Необхідність синтезу сучасної архітектури з історичною і є основною проблемою, що виникає перед сучасним архітектором при проектуванні будівель, що мають розташовуватися в історично-культурному середовищі.

Сучасний вигляд Києва – це прогресивне міське середовище, яке знаходиться в постійному русі, розвитку та перевтіленні. В останні десятиріччя зовнішній вигляд міста Києва змінюється дуже швидко. Кожен історичний період залишає свій слід. Київ є одним з яскравих представників міст з численними прикладами історично сформованої забудови. Проектуючи новобудови, які розташовуються серед існуючої забудови м. Києва архітектору необхідно не тільки намагатися зберегти дану історичну забудову, а й адаптувати її під потреби людей та гармонійно вписати новаторську концептуальну архітектуру.

Аналіз світової практики будівництва в історичному середовищі дозволив виявити чотири головних метода вирішення проблеми ф'юджингу нового з історичним:

- Симбіоз «старого і нового». Сучасна будівля за рахунок загальних композиційних прийомів, матеріалів, форми доповнює і створює єдиний архітектурний ансамбль з історичною забудовою.
- Принцип підпорядкування. Історична забудова є домінантою по відношенню до сучасного будинку.
- «Вписування» в історичну забудову. В даному випадку архітектурна цілісність досягається за рахунок доповнення історичної забудови за ритмом і масами.
- Контраст. Нова будівля протиставляється історичній, шляхом використання сучасних матеріалів і вибору архітектурної форми, контрастною по відношенню до оточуючих будівель.

Київ має декілька вдалих реалізованих проектів де можна простежити основні три принципи гармонійного синтезу старого і нового з урахуванням збереження цілісності історичної забудови, і реалізації при цьому всіх вимог, заданих станом будівлі та потребам замовника. Більшість цих проектів знаходяться в найпрестижніших районах міста, де зосереджене культурне і ділове життя міста. Тут відчувається гостра нестача місця під офіси, магазини, підприємства обслуговування. Деяким підприємствам потрібно розширення площ для нормального функціонування, але іноді розташування в щільному ряду забудови не дозволяє пристроювати додаткові об'єми.

Виходом з такої ситуації може бути використання методу надбудови нової маси на існуючий пам'ятник архітектури. Вдалим прикладом використання даного методу в місті Києві можна вважати бізнес-центр «Євразія», який знаходиться в центральній частині міста по вулиці по вул. Жилянській, 75. Архітекторам під керівництвом народного архітектора України Яношу Виг та Т. Черной, М. Зелинському належало виконати дуже непросте завдання - поєднати вимоги замовника та намагання не зруйнувати історичне середовище однієї з найстаріших вулиць міста Києва. Їм та генпідряднику «АК Інжиніринг», вдалося перевтілити старовинний будинок на

сучасний комфортабельний бізнес-центр. Під час будівництва 2007 року було збережено високі стелі, ефектні вітражні вікна та чотири поверхи історичного вигляду будівлі. Зверху будівлі було надбудовано десять сучасних поверхів зашкленних від гори до низу. Старовинний будинок було перетворено на сучасний комфортабельний бізнес-центр з усіма необхідними комунікаціями. Зараз, бізнес-центр "Євразія" - це 14-ти поверхнева офісна будівля класу «А» загальною площею 33 422,7 кв. м з дворівневим підземним паркінгом, яка гармонійно об'єднала класичну та ультрасучасну архітектурні концепції.

Таким чином, пошук оптимального поєднання «старого» та «нового» є цікавим і в той же час творчим і важким завданням. Сучасному архітектору необхідно дбайливо ставитися до історичної забудови, підкреслювати сучасними архітектурними засобами історичну спадщину будівель та споруд міста Києва.

УДК 911.3:[372.32+338.45]:711.454

ПОСТЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УРБАНІСТИЧНОГО КОНТЕКСТУ МІСТА

Гладкий Олександр Віталійович, *акад. АНВО України, д.г.н., проф. кафедри туризму та рекреації Київського національного торговельно-економічного університету*

Сучасне суспільство переживає все більші зміни концептуальних основ своєї життєдіяльності та функціонування. Під впливом інформаційної та науково-технічної революції, із розвитком позавиробничих суспільних відносин та в умовах глобалізації світового господарства у ньому відбувається цілий ряд трансформацій, пов'язаних із поступовою втратою панівної ролі економічних та господарських регуляторів в цивілізаційному поступі. Поступово позбавляючись суто економічних механізмів суспільного відтворення, пов'язаних із виробництвом, розподілом, обміном та споживанням різноманітних матеріальних і духовних благ, людство поволі приходить до ідеї нового типу суспільного договору, заснованого на інтелекті і творчості особистості, розвитку знань і знаннєємного процесу відтворення, що й отримав в літературі назву «постекономічний». Найбільш активно його процеси протікають в середовищі міст – найбільш пріоритетних осередках передового інтелектуального і творчого потенціалу людської цивілізації.

Під впливом постеконімічних трансформацій територіальна структура міського простору суттєво змінюється і коригується. Ці зміни стосуються особливостей використання землі та інших природних ресурсів, робочої сили, капіталу, інформації. Виникають нові механізми трансформації ринку землі та нерухомості (аж до зміни ключових положень приватної власності на землю), трансформація трудових і матеріальних ресурсів розвитку міст, їх просторової структури і продуктивних сил в цілому.

Так, в сфері трансформації приватної власності та земельних прав міст (в рамках відмови від утилітарно мотивованої активності як домінуючого виду людської діяльності) помітна тенденція переходу до общинних (іноді, до корпоративних) просторів, заснованих на видозміні системи поділу праці. Маючи раніше чіткі галузеві та просторові рамки, нині поділ праці (як галузевий, так і географічний) в містах поступається місцем його усупільненню, набуває просторових обрисів багатополісності, полікомпонентності, універсалізації (як процесу, зворотного спеціалізації) та особистісної відособленості (зворотної концентрації), а в крайньому прояві - екстериторіальної модульності.

У процесі трансформації приватної власності та зміни просторової структури міст, мова не йде про відродження античних «полісів» з їх суспільним володінням засобами виробництва. А про те, що знання, творчість, а в деякому випадку і інтелект не можуть в принципі мати приватний характер (незважаючи на те, що вони найчастіше мають свого приватного носія), а також не можуть обіймати чітко визначені кумулятивні простори в структурі міста (з урахуванням розвитку масових засобів зв'язку та Інтернет-комунікацій). Вони базуються на ефекті модульності, а не на ефекті масштабу, який був раніше провідним економічним стимулом масового виробництва. Результатом постеконімічних перетворень буде докорінна зміна просторової структури міста, в якій приватні володіння можуть залишитися лише в середовищі особистого простору індивіда, а в інших випадках будуть трансформуватися в модульні висококонцентровані осередки зосередження інтелектуальних і творчих сил суспільства. Ці процеси вже закладені в структурі сучасних технополісів і технопарків.

Під впливом інтелектуальної і творчої діяльності відбувається трансформація простору міст. В їх територіальній структурі з'являються осередки різнопланової активності, зумовленої в першу чергу розвитком знань, людського капіталу та інтелекту. Цим видам діяльності поступаються місцем не тільки промислові підприємства, але й деякі комерційні організації, що працюють у сфері послуг, менеджменту, банківської, фінансової та підприємницької діяльності. Цей процес відбувається завдяки поступовому скороченню фахівців і витісненню комерційних підприємств з висококонкурентного модульного середовища міст. Їм на заміну приходить тотальна комп'ютеризація комерційного процесу, заміна рядових штатних підприємницьких операцій (таких як бухгалтерський облік, маркетинг, аудит, логістика і т.д.) комп'ютерними технологіями з використанням мінімуму людської сили в процесі прийняття рішень.

Під впливом нових форм праці, заснованих на постеконімічних змінах, міста переживають істотну трансформацію своїх продуктивних сил. В їх структурі все більш активно проявляються підприємства, що надають споживачам цілий ряд високоінтелектуальних товарів і послуг, а також організації, що використовують творчі можливості людини для досягнення різних економічних ефектів.

В містах відбувається неухильна трансформація ресурсів капіталу під впливом нових чинників формування добробуту суспільства, нових способів його одержання і нових форм придбання та накопичення. У науці давно прижилися поняття «людського капіталу», «інтелектуального капіталу» та ін. Поява цих термінів саме в такому поєднанні не випадкова. Дійсно, інтелект і творчість людини в постеконімічну епоху перетворюються на справжній капітал, на дієвий фактор механізму відтворення.

Накопичення та збільшення нового капіталу (людського, інтелектуального) в містах сприяє формуванню того неповторного середовища, того унікального конгломерату думок, творчих ідей, інтелектуальних розробок і нових знань, які й виступають основою постеконімічних перетворень у суспільстві. Справді, тільки висококомунікативний, всебічно інтегрований, міжнародно-орієнтований, модульний простір міст здатен повністю розкрити й відтворити механізми формування творчого інтелектуального начала в сучасній економіці знань, допоможе виробляти і поширити в достатній мірі новітні ресурси постеконімічного суспільства, сприяти їх подальшому прийняттю, впровадженню, апробації.

УДК 72.01

THE REVITALISATION OF THE CITY CENTRE OF KRAKOW AND ITS FUTURE AGAINST THE BACKGROUND OF THE EUROPEAN NETWORK OF METROPOLISES

Bogusław Podhalański *Dr hab. inż. arch.*

Faculty of Architecture of the Cracow University of Technology

Institute of City and Regional Design

City Renewal Department

Krakow is one of several large cities in Poland, however, it occupies a high position among European metropolises in terms of its amount of immovable historical monuments, not because of its population count or the economic indicators that it achieves, but because of its superregional and global cultural assets. Being the former capital of Poland, it preserves, conserves and cultivates traditions, supported by the amassing of many immensely valuable works of art, which are a testament to the sensitivity to beauty shown by the multicultural and open society that has resided in this city for centuries.

History, especially during the period of the Second World War, has treated this old gord relatively gently, sparing it the fate of Warsaw. The city was not destroyed, however, it has changed a lot during post-war times, expanding mostly due to the construction of Nowa Huta, the then-largest metallurgic plant of the time, as well as a completely new residential district that was designed and built nearly entirely in the socialist realist style. The increase in the number of inhabitants led to a sudden territorial expansion of the city, whose importance as a university city was, however, greater than that of an industrial city. After the period of transformation, Krakow

gained extraordinary popularity as a tourist destination, both on the European and the global scale, not only as a target for sightseeing, but, similarly to Kiev, as a pilgrimage site, coming before Venice in arrival statistics. The city is visited by over 10 million tourists each year - which is slightly more than ten times the amount of its permanent residents. Placing the historical centre within its historical borders on the UNESCO World Heritage Site List has provided the impulse for permanent action towards improving the quality and technical condition of buildings, as well as public spaces, not only within the scope of the cultural park that this area has become, but also in the area of the neighbouring central areas. The revitalisation of historical substance in the city centre has become a fact, involving not only central, regional or municipal funding, but also significant private assets. Functional transformations based on the establishment of many pro-tourism structures, like, for instance: hotels, hostels, apartments for rent, restaurants and food vendors of various types, brand stores, museums, arts galleries, etc. are accompanied - unfortunately - by the process of the depopulation of the city centre. The permanent residents, who are usually older persons of low income, move to more economically suitable regions of the city under the pressure of commercialisation and the need for spaces for non-residential forms of use. This phenomenon, unfortunately, is not a positive one, mainly due to the gradual loss of the authentic values of the culture of local micro communities, which at the same time constitute a significant tourist attraction. The customs, clothes and events that cyclically take place in Krakow - those that are not commercial, but truly cultivated as a local tradition - are transferred from generation to generation. Local traditions are largely associated with Catholic holidays, Krakow has, after all, been known as the "Rome of the North", but we can also find in it a lot of Byzantine influence. Modern art is also proof of the continuation of the dialogue between the east and the west, one of the examples of which can be the work of one of the greatest of Krakow's painters of the XX century, Jerzy Nowosielski, whose polychromes and icons decorate the Orthodox, Greek-Catholic and Catholic temples of Krakow and Poland. The royal castle at Wawel Hill has gathered many works of art, similarly to the National Museum, which features, among other works, *Lady with the Ermine* by Leonardo da Vinci, as well as other numerous works in its many branches. In Krakow, where influences of Italian architecture are clear to this day, and some fragments of the old town resemble the alleys of Rome, we can find a peculiar poeticism of space that can we can take delight in. It is not only painters and writers, but also poets, musicians and sculptors who are trying to find the answer to the question whether Krakow is picturesque or is Lviv painterly? However, in order to preserve the beauty and colour of the cities of the former Galicia, it is necessary for all of society to understand that the public space of cities that has been received as heritage and that has been built with the toil of past generations should be cared for. Through the deliberate destruction of the spatial structures of cities - either through the effect of military operations, or in order to achieve maximum profit - the work of past generations becomes erased, which directly leads to the loss of local assets that are the deciding factor in regards to the uniqueness and charm of the most precious historical areas, replete with works of architecture and the arts. When we ask ourselves the question - what attracts tourists to individual cities, tourists who are,

after all, people who are foreign in terms of culture - we can easily find the right answer: it is the unique atmosphere composed of an immense number of elements. They include the smell of spring greenery, the sound of water flowing in a river, the light at dusk and dawn, the sound of the bells of temples, the horns of trams or the melody of the common language of the street. What of it, a sceptic might say - we can see this in every city. This is true, but only in Krakow can a person listen to the horn blower, who plays the *hejnal* to the four corners of the world at every hour from the tower of St. Mary's church, the *hejnal* whose sudden ending reminds passersby of the necessity to be vigilant and stop being indifferent to the unforeseeable future of not only the residents, but also of their cities. It is, however, perhaps more graceful to those who, looking towards the future, remember the past. It is the past that - through the gleam of the golden domes of temples, the blue of the heavens, and the green of the plants - gives root to the tree of hope, the hope without which the glass minimalist towers of modern cities, whether in virtual reality or in the future, will become as the concrete blocks of modern block estates - bland.

УДК 72.01

ТИПОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ПРОСТОРОВО-ЧАСОВОЇ КОМПОЗИЦІЇ МІСТА КИЄВА

Дідіченко Маргарита Олегівна, *аспірант кафедри дизайну архітектурного середовища Київського національного університету будівництва і архітектури*

Значна увага науковців у сфері теорії містобудування приділяється проблемам розвитку міста на різних етапах та з акцентом на їх різні аспекти. Проте, на сьогодні більшість процесів відбуваються досить розпорошено та хаотично, адже теоретична база не відповідає динаміці змін та не в змозі задовольнити практичні завдання науковим підґрунтям в достатній кількості. Тому в розгляді містобудівної ситуації значна увага приділяється гострим інфраструктурним та соціальним аспектам, в той час як розгляд загальноміської композиції залишається поза увагою. Пропонована типологія розвитку міст пропонує об'єднання за типами підходів, що базуються на спільних структурованих комплексах заходів у розвитку міських ансамблів. На її основі в створюється метод дослідження розвитку просторово-часової композиції та прогнозування характеру її видозмін.

На основі попередніх теоретичних напрацювань та графо-аналітичного дослідження динаміки зміни міського розпланування вітчизняних та іноземних історичних міст було виділено п'ять типологічних груп у двох спрямуваннях, що описують основні шляхи розвитку композиції. Вивчення особливостей містобудування м. Києва на різних історичних етапах надало змогу класифікувати його композиційні характеристики та їх еволюційну динаміку за цими типологічними групами.

За початковою структурою композиції розпланування міста можна класифікувати за характером центру композиції та за її геометрією. Для Києва

характерна поліцентрична початкова композиція, адже розвиток міста відбувався від трьох умовних автономних центрів – управлінського Верхнього міста, духовного центру навколо Лаври та торгівельно-ремесленського Подолу. Щодо геометричних характеристик, то в комплексному розгляді можна казати про вільну структуру розпланування з кільцевими елементами.

Розгляд характеру розвитку композиційної структури міського розпланування можна класифікувати за такими напрямками, як типи центрів композиції, динаміка змін геометрії композиційної структури міста та типи розвитку містобудівного ансамблю. Ці групи визначаються рівнями розгляду характерних змін та їх динаміки в структурі історично складеного міського розпланування. Для м. Києва на сьогоденньому етапі характерний розвиток типу центру як змінної моноцентричної композиції, адже в загальноміському масштабі розгляду можна говорити про поступове злиття трьох ядер композиції в єдину композиційну структуру; в той час як розгляд композиції історичного середмістя дає змогу говорити про змінний поліцентричний розвиток, адже композиційні ядра змінили свій характер та змістили зони впливу за рахунок тяготіння до об'єднання. За геометричними характеристиками можна говорити про змішаний тип, адже окремі композиційні елементи мають власні структури, що в загальноміському масштабі об'єднуються у відносно цілісну радіально-кільцеву композицію. Змін композиційної структури м. Києва за типом розвитку класифікуються як мутація, адже відбувається поступова докорінна видозміна загальної композиційної структури на основі непритаманних для початкової децентралізованої композиції ознак, проте зі збереженням характеристик окремих елементів.

Виділення даних груп розвитку композиції розпланування та визначення типології для різних міст надає змогу комплексно розглядати процес перетворення різних типів містобудівних структур в просторі та часі та забезпечити глибинне розуміння взаємозв'язків у їх спадковому розвитку. Розгляд типології розвитку м. Києва характеризує загальні еволюційні процеси як ті, що тяжіють до створення єдиного композиційного ядра міста, шляхом мутації розрізнених за структурою елементів. Ця типологія стає підґрунтям для прогнозування характеру подальших містобудівних рішень на основі композиційних особливостей попередніх етапів та з врахуванням чи корекцією при потребі існуючою динаміки змін. Тож, для Києва варто враховувати процеси зтягування композиційного ядра в середмісті та орієнтувати процеси реновації історичного середовища до вдосконалення моноцентричної радіально-кільцевої композиції.

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ РЕКОНСТРУКЦІ ІСТОРИЧНИХ МІСТ УКРАЇНИ

Дорошенко Юрій Олександрович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри архітектури Національного авіаційного університету,
Мирошнікова Катерина Богданівна, магістрант кафедри архітектури Національний авіаційний університет

Актуальність теми доповіді. Сучасний стан історичних міст України характеризується наявністю багатьох проблем, пов'язаних з потребою збереження історико-культурної спадщини і, водночас, перманентним удосконаленням міського середовища за умови композиційного забезпечення його неповторності. За результатами аналізу реальної ситуації виділено три аспекти актуалізації проблеми реконструкції історичних центрів малих міст України:

1) руйнація та/або знищення пам'яток містобудування та архітектури, які мають історичну та культурну цінність (житлових та торгових будинків, ансамблів ринкових площ, громадських будівель, оборонних та культових споруд);

2) зростання в суспільстві інтересу до своєї культури, історії, прагнення відновити та зберегти архітектурно-містобудівну спадщину;

3) поява осіб (меценатів) та організацій, які цікавляться історичною спадщиною і готові спонсорувати її відновлення та подальше використання для культурного і економічного розвитку певних міст і регіонів та країни в цілому.

Методи реставрації та види реставраційних робіт в тому числі реставрації історичних міст виявлені в працях А.В.Лесика, В.О.Заболотного, І.І.Глемжи, В.К.Косточкіна, С.С.Под'япольського, Н.А.Лещенко, М.В.Каплінської, Л.Прибеги та ін..

Мета доповіді – розкрити результати дослідження, спрямованого на визначення ключових аспектів реконструкції центральної частини історичних міст України на прикладі міста Старокостянтинів Хмельницької області.

Основні результати дослідження. У виконаному магістерському дослідженні зокрема визначено основні аспекти реконструкції центральної частини історичних міст України: досить висока збереженість первісної містобудівної і планувальної структури центральної частини міста; низька збереженість історичних громадських споруд та рядової забудови; часткова або повна втрата первісних функцій в історичних центрах міст з багатовіковою історією (оборонної, презентаційної, політичної, економічної, культурної та соціальної). Виявлено актуальну потребу в пошуку та реалізації нових науково обґрунтованих підходів щодо вирішення багатоаспектних проблем реконструкції історичних міст – як пам'яткового архітектурно-містобудівного утворення.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основним напрямком практичної реалізації магістерського дослідження «Принципи реконструкції історичних міст Волині на прикладі міста Старокостянтинів Хмельницької області» є експериментальне проектування регенерації історично

втраченого головного містобудівного елемента центральної частини міста Старокостянтинова – ринкової площі з прилеглою до неї територією. Для здійснення цілеспрямованої регенерації основних архітектурних ансамблів історичного ареалу центральної частини міста Старокостянтинова було виконано його макетування (засобами комп'ютерного моделювання).

Висновки. В ході проведеного магістерського дослідження проаналізовано ретроспективу розвитку міста Старокостянтинова, що дало змогу визначити принципи формування планувально-композиційної структури малих історичних міст, виявити проблемні аспекти та визначити передумови збереження і реконструкції центральної частини таких міст: охорона, реставрація, відбудова втрачених важливих споруд та пристосування історично сформованого міського середовища до нових потреб городян.

Отримані результати складуть основу методичних рекомендацій «Принципи реконструкції історичних міст Волині (на прикладі міста Старокостянтинова Хмельницької області)» спрямованих на підвищення ефективності збереження культурно-історичної архітектурно-містобудівної спадщини, інтенсивності використання історико-культурного потенціалу історичного міста та надання історичним містам сучасної функціональної наповненості. Зазначене сприятиме туристичному та економічному розвитку історичних міст.

УДК 69.059.25:93 (477) (045)

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ОБОРОННИХ СПОРУД СТАРОДАВНІХ УКРІПЛЕНЬ МАЛИХ ІСТОРИЧНИХ МІСТ УКРАЇНИ

(на прикладі міста Володимир-Волинського)

Ізуйта Дарія Петрівна, магістрант кафедри архітектури Національного авіаційного університету

Дорошенко Юрій Олександрович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри архітектури Національного авіаційного університету,

Актуальність теми доповіді. Сучасні тенденції щодо відновлення і перспективного розвитку історичних центрів міст з багатовіковою історією зумовлені потребами максимального використання історико-культурного потенціалу архітектурно-планувальної спадщини таких міст. Нове будівництво в містах України призвело до руйнування історично сформованих структур міста, до знищення історичної забудови та цінних пам'яток архітектури. Незважаючи на незадовільний стан своїх територій, ці міста мають значний туристичний та рекреаційний потенціал, достатній для створення гармонійного життєвого простору та для стимулювання економічного розвитку історичного міста.

Одним з найперспективніших об'єктів відновлення є оборонні споруди міських укріплень.

Мета доповіді. Визначення основних аспектів відновлення і розвитку оборонних споруд стародавніх укріплень малих історичних міст України.

Основні результати дослідження. Найкращі історичні риси архітектурного середовища центрів міст потребують свого відновлення відповідно до сучасних тенденцій та функцій. В результаті еволюційного розвитку сформувалася мережа міст з яскравою індивідуальністю свого архітектурного вигляду. Кожне історичне місто має багату історію свого розвитку, неповторні ансамблі, пам'ятники архітектури, які становлять велику історичну цінність і мають різну ступінь збереження і органічності включення в сучасну міську структуру і культурне життя. У багатій історико-архітектурній спадщині України одне з визначних місць належить пам'яткам оборонної архітектури. Історичні пам'ятки, що наразі збереглися, знаходяться у дуже поганому стані. З часом багато з них втратили свою початкову функцію і використовуються не за своїм прямим призначенням. Це також призводить до їх подальшої руйнації і веде до порушення історичної функції. Історичному центру міста потрібне функціональне відновлення і подальший розвиток в межах оптимального напрямку розвитку міст з архітектурною спадщиною.

Головною особливістю історичного центру міста Володимир-Волинського є планувальна структура з унікальним ландшафтом, який підкреслюють земляні вали давньоруського городища – місце зародження міста.

Для забезпечення охорони історичного центру міста і його оточення, доцільного використання та сприятливого зорового сприйняття пропонується виділити такі охоронні зони:

- зона охорони історичного центру;
- охоронна зона історичної забудови та планувальної структури в межах історичного центру;
- зона археологічної пам'ятки "Городище стародавнього Володимир-Волинського".

Аналіз розглядуваної частини історичного центру дав змогу виділити такі основні проблемні аспекти:

- порушення режимів зон охорони;
- забудова територій навколо пам'ятки, яка не підтримує історичний статус пам'ятки як історичного центру міста (господарські та житлові забудови);
- втрата історичної функції центру.

Сучасний стан пам'ятки потребує реставраційних робіт, інакше процес руйнування стане незворотнім.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основним напрямком практичної реалізації магістерського дослідження на тему: «Принципи відновлення і розвитку архітектури історичних центрів малих міст України (на прикладі Володимир-Волинського) є експериментальне проектування відтворення втраченого історичного ядра міста та прилеглої території.

Висновки. У зв'язку з новими соціальними явищами, пов'язаними зі створенням сучасного, комфортного, гуманного архітектурного середовища

виникає необхідність його оновлення у чітко визначених межах. З сучасною функцією, яка буде сприяти подальшому розвитку історичного центру та міста в цілому. Для збереження і адаптації цілісних елементів історичного центру доцільно застосування різноманітних підходів: відбудова втрачених споруд, пристосування, музеєфікація, сучасного історико-архітектурного зонування з урахуванням охорони історичного середовища.

Отримані результати складуть основу методичних рекомендацій: «Принципи відновлення і розвитку архітектури історичних центрів малих міст України (на прикладі Володимир-Волинського) спрямованих на збереження культурної спадщини в історичному середовищі , підвищення інтенсивності використання історико-культурного потенціалу історичного міста. Окрім того, доречним стане включення оновленого історичного середовища міста Володимир-Волинський до туристичної інфраструктури Волинської області, що сприятиме популяризації культурно-історичної та архітектурної спадщини у контексті її туристичного використання.

УДК 711.581:712.3/7

МІСЬКІ ВОДОЙМИ ЯК ПОТУЖНИЙ КОМПОЗИЦІЙНИЙ ЗАСІБ ПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

*Драгомирова Галина Андріївна, аспірант кафедри містобудування,
Київський національний університет будівництва і архітектури.*

Актуальність теми: Знаходячись у міському просторі, людина підсвідомо оцінює його, співвідносячи себе з містом - зчитує історично сформовану семантику його просторово-архітектурних форм, усвідомлюючи себе у конкретному місці - виявляє його індивідуальний контекст. Міські водойми мають життєво важливе значення для сьогодення і майбутнього, слугують джерелом соціальної згуртованості, платформою для творчості, інновацій та відродження міського середовища.

Мета: Розкриття соціокультурної значимості міських водойм та виклад основного підходу щодо просторової організації історичних водойм м.Києва.

З гідрографічної точки зору територія Києва поділяється на дві основні частини: лівобережжя - залишкові заплавні водойми без вираженого розчленування водозбірних площ, та правобережжя - водойми якого приурочені до ложа колишніх річкових долин, а похили територій посилюють залежність водойм від якості вод поверхневого стоку, що на урбанізованих територіях виступає як деструктивний чинник.

Водойма на відміну від водотоку, завдяки свої замкнутій формі сприяє рівномірному розміщенню функціональних зон навколо води та надає можливість винесення окремих елементів кругового огляду на водну поверхню. Облаштована водойма допомагає коригувати і використовувати форми ландшафту, створює додатковий обсяг садово-паркових територій. Міські

водойми рекреаційного призначення являються центрами тяжіння населення для відпочинку, занять спортом та оздоровлення.

Слід зазначити, що за останні п'ять років з понад трьохсот існуючих водойм Київ втратив більше ніж двадцять, а сьогодні тільки вісім найчистіших користуються особливою популярністю у жителів міста. Серед основних проблем пов'язаних з використанням водойм можна виділити:

- інтенсивне забруднення;
- екологічно невиправдана забудова прилеглих територій;
- стихійний характер системи взаємозв'язків міста і його водних об'єктів;
- відсутність осмислення жителями міста історичної цінності ландшафтів.

Прибережні території таких озер як Тельбін, Срібний Кіл, Глинка та Йорданське є носіями історичних типів міських ландшафтів та на першочергових етапах гармонійного освоєння потребують:

- виявлення специфіки архітектурного образу місцевості;
- проведення оцінки вразливості територій до соціально-економічних проблем міста;
- визначення соціокультурного значення;
- розгляду історичного контексту та ідентифікації місця.

Висновки: Розуміння та композиційна організація територій навколо міських водойм передбачає усвідомлення того, що місто не є станичним об'єктом, а живе під впливом динамічних сфер діяльності людини, які продовжують впливати на його вигляд. Тому обрані архітектурні засоби та композиційні підходи, орієнтовані на збереження водойм та їх сучасне функціональне використання повинні не вступати в протиріччя, а бути направленими на сталий розвиток територій.

УДК 711.2:711.4.01

ПРОДУКТИВНЕ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЧИ РЕПРОДУКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ НИЗХІДНИХ УКЛАДІВ: ДО СТРАТЕГІЇ МІСТОБУДІВНОГО ПЛАНУВАННЯ КИЄВА

Дюжев Сергій Андрійович, *головний спеціаліст Інститут архітектурного менеджменту, м.Київ*

У наш час існує два принципово різних розуміння промислової революції (стосовно подолання староукладної рентної сировинної економіки, а також стагнації ресурсозалежних виробництв), що має місце у світі – третьої та/чи четвертої, що спричинять, відповідно, "Індустрію 3.0" і "Індустрію 4.0". Як зазначає Д.Череватський ("Дзеркало тижня", 2017 – № 29) йде канонізація смарт-промисловості у версії "Індустрії 4.0" із уявленням про неминуче масове безробіття, що буде викликане тотальною роботизацією промислових підприємств. Парадигма ж третьої промислової революції основана (за Дж.Ріфкіним) на домінуванні горизонтальних зв'язків, що утворюють економічні мережі, коли розподільчий характер джерел відновлюваної енергії

потребує співпраці мільйонів суб'єктів, сполучених розгалуженими smart grid – розумними мережами електропостачання. Також формуються децентралізовані мережі локальних виробництв одиничних товарів з гарантованою якістю. Тому є резон щодо сумнівів стосовно правильності канонізації саме моделі "Індустрія 4.0". Так чи інакше, і еволюційний, і революційний етапи розвитку підпорядковуються циклостадійним закономірностям (роботи механізмів) експлікації культурних форм дійсності розселення, що має бути враховано у стратегіях планувального управління (містобудівного планування, проектування, регулювання).

(Транс)формація мережі виробничих територій (матеріального і духовного виробництва товарів, послуг, знань з наступним їх розповсюдженням, обміном, споживанням і відтворенням) як складової планувальної структури міста (ареалу розселення) композиційно здійснюється у взаємодії із мережею сельбищних і рекреаційних територій як взаємопротягаючих природно-техно-соціумальних інфраструктур міських процесів життєдіяльності, що утворюють ландшафтне ціле міста (регіону) та його фрагментів. Архітектоніка планувальної композиції (констеляція планувальних структури, генезису, організації) з точки зору креативно-рекурсивної концепції розселення (здійснення культурних форм) утворюється двома типами системного втілення (уречевлення і означення) форм дійсності розселення – дестинаціями і цезурами містобудівного планувального рішення. Великомасштабні та диверсифіковані виробничі (у т.ч. науково-технологічні інноваційно-виробничі), сельбищні і рекреаційні території з відповідним домінуючим функціональним профілем і характеристиками розподільчо-консолідованого містобудівного використання території утворюють базові дестинації (кластери) матеріального і духовного виробництва, споживання і психофізичного відтворення макрокомпонентів міського ландшафту.

Мережа об'єктів креативної індустрії, вибіркового тематичного спілкування, торгівельно-виставкових, культурно-розважальних і інтелектуальних послуг, мистецьких, дослідницьких, інформаційно-інноваційних евристичних центрів, спортивно-видовищних і рекреаційно-подійних (фестивальних) та туристських територій, пішохідних зон і транспортно-комунікаційних коридорів та пересадочних вузлів (вісей діяльного кругообігу) – основа утворення каркасу-цезур розповсюдження і обміну (збагачення) продуктів діяльної активності і духовного відтворення міського ландшафту (процесо-середовищної єдності).

Актуальним для стратегії містобудівного планування Києва (міста-регіону, агломерації) є встановлення планувальних параметрів і режимів становлення, трансформації і використання дестинацій і цезур архітектоніки міста як базових характеристик гармонізації міського середовища і оптимізації міських процесів (у т.ч. реіндустріалізації). Зміст і семантика цих характеристик визначається закономірностями (проявлення ефектів) взаємодії дестинацій і утворення "зшиваючих" ландшафтне "тіло" поселень (регіонів) у цілісні організми "розумних" мереж-цезур як матричних каркасів

(активізаторів) здійснення та кумулятивного відтворення феноменів розселення.

Вирішення цього завдання можливе у рамках здійснення трьохциклостадійного безперервного комплексу робіт з планувального управління, що може бути уточнено таким чином. *Містобудівне планування* визначає на базі концептуальних уявлень стосовно феномену розселення актуальний стан і вимоги до якості середовища здійснення (ходу) процесів життєдіяльності (забезпечення роботи механізмів формування, функціонування, розвитку, відтворення) і встановлює перспективні (стратегічні) ціннісні характеристики і цільові параметри (просторові, функціональні, фізичні, семіотичні) розпланування і забудови поселень, міст, агломерацій, регіонів та їх фрагментів, а також завдання і засоби трансформації (збереження) будови, функцій, властивостей і призначення їхніх складових територіальних елементів та комплексів, конкретних ареалів розселення. *Містобудівне проектування* пропонує поетапне модельне рішення завдань досягнення перспективного (гармонійного) стану фрагментів поселень, міст, агломерацій, регіонів із урахуванням їх актуальності, наявності земельних, матеріальних і фінансових ресурсів, можливостей будівельної бази і доступності адекватних технологій, а також встановлює режими використання територій і пооб'єктні параметри складових міського середовища (середовища розселення). *Містобудівне регулювання* забезпечує хід реалізації планувально-проектних рішень, встановлює правила і нормативи їх варіативного (поетапного) здійснення, діапазони і шкали допустимих (можливих та/чи необхідних) трансформаційних дій з метою оптимізації процесів життєдіяльності і стійкої роботи механізмів втілення поселень, міст, агломерацій, регіонів як планувальних (ландшафтних) цілісностей.

УДК 72. 01

ІСТОРИЧНІ РЕМІНІСЦЕНЦІЇ НА ТЛІ ЗРУЙНОВАНИХ ПАМ'ЯТОК

Івашко Юлія Вадимівна, доктор архітектури, професор КНУБА

Сьогодні в Києві спостерігається два напрямки розвитку сучасної архітектури: один – на основі загальносвітових новаторських тенденцій, пошуку нових архітектурних форм, застосування сучасних матеріалів і конструкцій, другий, притаманний тільки пострадянському простору, – використання в комерційних будівлях окремих цитат стилів минулого в зовсім іншому контексті. Такі приклади, коли висотні житлові будинки прикрашаються стилізованими «під модерн» жіночими маскаронами на рівні 7-8 поверху, класичними карнизами, мармуровими колонами і башточками в стилістиці історизму II половини XIX століття, зображеннями грифонів, жінок з лавровими вінками, не поодинокі. Схоже на те, що це суто пострадянське явище, оскільки автору цих рядків не вдалось побачити такого ні в Варшаві, ні в Лодзі, ні в Кракові, ні в Відні. В європейських країнах витримуються

обмеження в історичних зонах і застосовується покарання для власників, якщо вони спричинили руйнування чи спотворення пам'ятки. Тим більше не застосовується практика «реконструкції», яка насправді передбачає докорінну перебудову, коли лишається тільки фасадна стіна, знищується або спотворюється декор, а будинок доповнюється масивною 1-2 ярусною мансардою, вкритою міддю.

Як відомо, студенти КНУБА, які навчаються на архітектурному факультеті, на 1 курсі виконують обміри автентичної пам'ятки, на 2 курсі досліджують пам'ятки архітектури України, на старших курсах виконують проекти реконструкції історичних будівель. Зараз намічається ситуація, коли справді автентичних будівель (крім церков, музеїв, палаців) в Києві залишається катастрофічно мало: частина їх навмисно доводиться до гостроаварійного стану з метою знищення і звільнення ділянки під нову забудову, частина спотворюється з грубим порушенням пам'яткоохоронного законодавства. За гіркою іронією, замість зруйнованих спотворених історичних будівель з'являються комерційні новобудови з натяком на історичні цитати на фасадах.

Вихід з цієї ситуації лише один: дотримання вимог зонінгу, пам'яткоохоронного законодавства, посилення відповідальності власників і орендарів, заохочення власників до збереження пам'ятки в первісному стані (як це зроблено в Німеччині, де власники будинків-пам'яток отримують податкові пільги). Необхідно створити ситуацію, коли зберегти пам'ятку в її первісному вигляді стане для власника вигідніше, ніж її спотворити чи зруйнувати.

УДК 711.4

SACRED ARCHITECTURE OF KRAKOW – DEVELOPMENT, ROLE AND URBAN CONTEXT

Hodor Katarzyna, PhD. Arch., Institute of Landscape Architecture, Faculty of Architecture, Krakow University of Technology

Sacred architecture, depending on its location as well as various cultural, social and political conditions, is an integral part of urban landscape, forming a dominating feature of the city skyline. Such buildings, since their origin, have been clearly conspicuous signs within an urban structure. In various civilisations, such architectural symbols take diverse forms, depending on many factors and local circumstances.

The subject of these considerations is the development of Krakow, a city located in the south of Poland, with special attention paid to the sacred architecture present in the city. This issue has been analysed from many angles, showing the stages of the city development, the most important periods of the construction of churches and monasteries and their present role in the spatial composition of the old City. The studies have been narrowed down to the perimeter of District I – the Old Town, covering an area of approximately 6 km², with regards to its superior function within

the structure of the entire city. This area comprises the territories of the former towns of Kraków, Kleparz and Kazimierz, grouped in one urban structure. The condition of its preservation and the manner of its perception are undoubtedly related to the characteristic geopolitical, social and religious background of the city.

The first accounts of a settlement forming an origin of Krakow go back to around 11th century when the urban regulations were connected with granting an urban charter to the city in 1257. The manner in which the centre was defined, with its market square, communication pattern and division into residential quarters has been preserved until today with some slight modifications. The development of the city space was characteristic of the medieval cities of Central Europe, with a domination of the architecture connected with the Roman Catholic rite, and also, Judaic sacred buildings, which are preserved till today in the southern part of the district.

Some attention has been paid here to the numerous connections between sacred architecture and the city space which underline the significant role played by such objects within the centuries-long identity and culture of this urban settlement. Some of the city's 39 churches and monasteries make up important dominants in the city's structure. Located at the culmination points of streets or at the frontages of city squares, these churches and their baroque tower tops form a characteristic element of the city skyline. The dynamics and cohesiveness of the architectural forms of sacred objects make them become a significant element in the entire urban composition.

The architecture of the Old Town is dominated by the churches originating from 14th -16th as well as 17th-19th centuries. Amongst them there is a large group of buildings characterised with a number of various historic layers: Romanesque – still from the 11th century, then Gothic with some elements of Renaissance and Baroque in many forms. The temple which is most significant in the hierarchy of churches is located at the Wawel Hill near the royal castle. This is the cathedral whose origins go back to the pre-Romanesque period. The building has two towers, crowned with baroque tented roofs and two Renaissance chapels with domes. The scholars point to a number of temples which were previously located in the area of the Wawel Hill, bordered with the Vistula River from the south, and, from on the north – connected with the city. Krakow's location meant the inclusion of 13 charges, existent at that time into the urban structures (the ones preserved till today: St. Andrew's church – a Romanesque one, topped with two towers; St. Adalbert's church – a Romanesque and Baroque temple, initially wooden, from the 11th century, then replaced by a masonry building from the beginning of the 12th century and, finally, St. Mary's church – a parish, two-towered Gothic church, oriented to the east, at the north-eastern frontage of the Market Square).

In the area of the contemporary District I – the Old Town there is a group of baroque temples constructed between the second half of the 17th century and mid-18th century. A representative of the Roman baroque style with a two-level façade and dome is the Jesuit church, under the invocation of St. Peter and Paul, located slightly behind the frontage of the Grodzka street. Another example of a baroque temple is St. Ann's church located at the street with the same name. A screen façade,

employing optic illusions, so characteristic of the baroque style, was here perfectly applied.

Some of the churches are comprised within monastic complexes, which, in majority, do not have any dominants. The orders which settled in the city as the earliest, in the 13th century, were the Franciscans and Dominicans. The temples belonging to these orders were built in the Gothic style, made of brick, and defining the transverse axis of the royal route (now, rebuilt after the great fire of 1850), still preserve their Gothic character). A numerous group of the complexes, preserved until today, is represented by the mendicant orders and convents. Their architecture was characterised with a simplicity of form, lack of towers, only with small bell-towers. Their typical feature was the connection with the entire complex of the usable gardens surrounded by a high wall. Before mid-19th century there were 32 monastic complexes (including 2 belonging to other denominations). The churches within the structure of a city formed an important element of their functional and aesthetic programme, together with their towers, dominating in the city skyline [Essmont]. The image of the 17th Krakow presents a number of churches surrounded with fortifications. The silhouette of the city was undergoing numerous changes to be finally destructed significantly in the second half of the 20th century with the engineering structures of the heat and power plants of Łęg and Nowa Huta. A dominating role of the sacred objects and the Wawel Hill was then disrupted but still remains legible.

Sacred building, defining the communication axes in the city centre form an important element within the urban texture of Krakow. Apart from their tangible and intangible value, understood as a historic heritage, they play a significant role in the aesthetic and spatial relations enriching the perception of the city landscape.

УДК 378.162

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОСТОРИ АРХІТЕКТУРИ

Кайдановська Олена Олександрівна, доктор пед. наук, доцент, доцент кафедри архітектурного проектування НУ «Львівська політехніка»

Підвищення ефективності системи вищої освіти актуалізує проблему моделювання нового освітнього простору навчального закладу, який би стимулював формування особистісних та професійних компетенцій майбутніх фахівців відповідно до динаміки ринку праці. Гуманістична концепція трактує зміст вищої освіти як необхідну умову самовираження, творчої самореалізації студента, що спрямовує архітектурні пошуки на забезпечення цих потреб щодо соціальної адаптації, формування емоційно-ціннісних установок, реалізації духовного, професійного потенціалу кожного студента, досягнення інтелектуально-моральної свободи та особистісної автономії.

Поняття «освітній простір» (А. Артюхіна, Л. Карпова, О. Лінник, Ю. Мануйлов, В. Моштук, А. Цимбалару, І. Щендрик) розглядається в педагогіці в трьох основних аспектах: 1) макрорівень світового освітнього

простору, зумовлений глобалізацією та інформатизацією освіти; 2) мезорівень синтезу освітніх та соціальних систем з безліччю відносин і зв'язків, спрямованих на розвиток та соціалізацію особистості; 3) мікрорівень як результат освоєння суб'єктом можливостей середовища (індивідуальний освітній простір, простір професійного зростання тощо).

Архітектура вищих навчальних закладів традиційно відображає лише середній з цих рівнів, втілений в універсальному багатофункціональному комплексі різних функціонально-просторових одиниць (Г. Ковальська, Л. Ковальський, П. Солобай). Але ж стрімкий розвиток сучасних освітніх технологій потребує відповідних об'ємно-просторових рішень навчальних, комунікаційних, рекреаційних та інших зон університетів. Синергетичний підхід дає змогу досліджувати це у контексті створення відкритої нелінійної освітньої системи з ознаками самоорганізації й само побудови, створеної через інтегрування складного еволюційного цілого за законом співіснування різнорівневих структур у постійній взаємодії зі зовнішнім середовищем.

Визначальним у формуванні освітнього простору університету може стати технологічний фактор у відборі ефективних педагогічних технологій, інноваційних методів та засобів навчання, їх експериментальному впровадженні. Так, операційно-діяльнісна технологія передбачає поетапну організацію навчального процесу, побудову алгоритмів схем орієнтовної основи діяльності. Розвивальні технології стимулюють інтерес до нових знань, формують внутрішню мотивацію студентів до активного сприйняття, засвоєння та передачі інформації. Особистісно-орієнтоване навчання надає можливість проявляти самостійність мислення, будувати власну освітню траєкторію. Групове навчання вчить вирішувати проблемні ситуації, розвиває комунікативні якості студентів, націлює на креативні дії.

Інтерактивні та імітаційні технології реконструкції моделі діяльності орієнтують на ділову співпрацю, привчають до діалогу, рефлексії. Проектні освітні технології навчання передбачають досягнення реальних практичних результатів. Інформаційні технології залучають все спектр комп'ютерних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передачі і подання інформації, що розширює коло знань студентів і розвиває їх можливості щодо керування технічними і соціальними проблемами.

Залучення у освітній простір інтенсивних технологій навчання, ідей бізнес-тренінгів, інших інноваційних методів особистісного та професійного розвитку забезпечить нову якість підготовки випускників. Пошук прогресивних способів структурування системи освіти, оновлення змісту та організації навчального процесу об'єднує педагогічну та архітектурну наукові сфери новітньою задачею інжинірингу освітнього простору. Цілі та задачі проектної діяльності спрямовані на удосконалення структури та функцій освітніх систем.

ТЕМАТИЧНІ ПАРКИ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У СТРУКТУРІ КИЄВА

Каранда Андрій Олександрович, аспірант кафедри містобудування КНУБА,
спеціаліст садово - паркового господарства, засновник
у KARANDALANDSCAPE, м. Київ

Актуальність. Потреба у створенні парку, що має тематичне психоемоційне підґрунтя, викликана декількома чинниками:

а) будь-який ландшафтний об'єкт повинен мати свою легенду, історію, а тим більше, якщо це парк;

б) ритм життя міського мешканця досить стрімкий, і люди починають забувати про головне – про свою душу, емоції та відчуття.

Мета. Впровадження ландшафтної організації тематичних парків із психоемоційним аспектом та ідейною спрямованістю у структуру міста.

Результати дослідження. У процесі створення або реконструкції паркових територій загального користування (що на сьогодні набуває актуальності через велику кількість занедбаних зелених територій у містах України) потрібно впроваджувати ідею парків із тематичним спрямуванням, що сприятиме особистісному зростанню, творчому розвитку людей та збагаченню їхнього духовного потенціалу.

Архітектурно-планувальна організація тематичного парку підпорядкована одній тематиці, яка, незалежно від функції парку, простежується у планувальних особливостях функціонального зонування, образному рішенні будівель та споруд, малих архітектурних форм, системі зелених насаджень. Задля об'єднання відвідувачів парку вона повинна мати не лише розважальний, але й інформаційно-пізнавальний характер.

Згідно з даними КО «Київзеленбуд», станом на 01.11.17 р. у Києві налічується 111 парків.

Аналіз парків загального користування дозволяє зробити висновок, що в структурі міста є парки з тематичною спрямованістю. Їх можна поєднати в такі групи:

1) етнографічні (Національний музей народної архітектури та побуту України «Пирогово»; Мамаєва Слобода; міні-парк Трипільської культури);

2) меморіальні (Аскольдова могила, Бабин Яр, парк Партизанської слави, парк Перемоги, парк Вічної Слави, парк Воїнам-інтернаціоналістам, Маріїнський парк (за своєю суттю), Печерський ландшафтний парк (Батьківщина-Мати), парк Борців за свободу та незалежність України, сквер Небесної сотні тощо);

3) на честь видатних особистостей (Голосіївський парк імені Максима Рильського; парк імені Тараса Шевченка, парк імені Пушкіна, парк імені Островського, сквер Малевича, сквер Гейдара Алієва тощо);

4) на честь міст (парк Кіото);

5) скульптури (KievFashionPark (на території Пейзажної алеї), Київ у мініатюрі тощо).

Парки на честь видатних особистостей, за винятком скверу Малевича, у своїй структурі не мають тематичного змісту, якщо не враховувати самої назви парку та скульптури діяча в ньому.

Парк Кіото виконаний у японському стилі (сад каменю, композиція з водою, пагода, алея сакур тощо).

Велика кількість меморіальних парків, які, по суті, мають психоемоційний характер та досить сильно впливають на людину, виникла історично у зв'язку з постійними війнами, революціями, повстаннями, що відбувалися на теренах України та Києва або за їх межами, де брали участь наші солдати. У цих парках є багато нагадувань про страшні часи нашої історії (меморіали, скульптури, військова техніка, вічний вогонь тощо).

Парки зі скульптурними композиціями також мають естетичний та психологічний вплив на свідомість відвідувачів.

Якщо проаналізувати історію київських парків (не беручи до уваги плодові сади при монастирях XI ст.), то перший парк у Києві з'явився лише в першій третині XVII ст. – у 1631 році. Це парк, заснований митрополитом Київським Петром Могилою. Потім, за часів царської Росії, починаючи від Петра I та до 1917 року, у Києві активно розвивалося паркобудування. Після Другої світової війни, у радянські часи, воно відновилося.

З вищесказаного можна зробити висновок: якщо порівнювати з Європою, то в Києві парки почали створюватися досить пізно через постійні воєнні дії. Післявоєнне життя також не сприяло виникненню парків із позитивним психоемоційним впливом на людей.

Велика частка меморіальних парків (які є тематичними) свідчить не лише про шану до історії та звеличення наших славетних воїнів, але й, на жаль, про те, що людина, яка живе зараз, переживає певні почуття, мало кого цікавить. І так було завжди - від царських часів, радянської влади та до сьогодні.

Тож для зміни ситуації та піклування про живих потрібно впроваджувати ідею тематичних парків, в яких відвідувачі зможуть знайти щось своє, близьке їм за духом.

Наявність та розвиток таких парків у структурі міста дозволить відновити баланс між «живими» та «мертвими», допоможе сучасній людині опанувати свої почуття, відновлювати душевну рівновагу, збагачувати творчий потенціал, змусить замислитись над власним життям.

УДК 72.02

ВІМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ АНАЛІЗУ, РЕКОНСТРУКЦІ ТА РЕНОВАЦІЇ ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ МІСТА

*Кисіль Ольга Валентинівна, аспірант архітектурного факультету кафедри
інформаційних технологій в архітектурі, КНУБА, співробітник НДІ ТІАМД*

При роботі з історичною спадщиною необхідно враховувати багато факторів. Дуже часто ці фактори є суперечливими. Грошова вартість реконструкції об'єкту вимагає його ревалоризації із загрозою втрачання

семантичного значення, а від тоді – й історичної автентичності будівлі. Сучасне зовнішнє оточення об'єкту теж нерідко морфологічно конфліктує з забудовою минулого, що народжує палкі спори архітекторів, інвесторів та пересічних громадян – активних «споживачів» продукту митців та забудовників.

Дослідження доводить, що використання BIM технології проектування дозволяє вичерпно проаналізувати ситуацію, вивчити конструктивні, композиційні, економічні особливості даного конкретного історичного об'єкту та його оточення. Всеохоплюючий перехід на стандарт BIM надасть можливості оглянути містобудівельну ситуацію, що посприє обґрунтованому рішенню. Адже BIM концепція поступово еволюціонує від окремих об'єктів та структур, до систем управління регіонами та територіями під призмою ГІС [1].

На сьогоднішній день спеціалістами компанії Allbau software, що є дилером програмного BIM забезпечення Allplan корпорації Nemetschek розробляються такі плагіни, як Allcheck, Precast, Design2cost. Ці додатки дозволяють ефективно підлаштовувати проектні рішення під сучасні будівельні нормативи, прораховувати оптимальні економічні рішення, точно відтворювати втрачені архітектурні елементи на виробництві за індивідуальним дизайном у стислі строки [2].

Метою дослідження є розробка програмного BIM інструментарію для аналітичної роботи композиційного напрямку з будівельно-інформаційними моделями об'єктів архітектурної спадщини. Також розробляється механізм автоматичного порівняння економічних, естетичних, конструктивних та екологічних показників кількох BIM моделей водночас з виводом користувачеві інфографіки результатів дослідження.

При умовах переходу на BIM стандарт не тільки в новому будівництві, але й в роботі з архітектурною спадщиною поступово відбувається оцифрування існуючих об'єктів, це сприяє каталогізації та музеєфікації спадку. Результати даного дослідження сприяють полегшенню комплексному системному підходу в науковій роботі археологів, істориків архітектури та мистецтв. За умови всеохватньої фіксації всієї інформації по якомога більшій кількості історичних об'єктів, створюється міжнародна база даних, доступ до якої гарантує сучасний універсальний формат збереження даних IFC. Значення такої бази даних неможливо переоцінити: факти поступового занепаду шедеврів архітектури та руйнування під час збройних конфліктів говорять про надзвичайну актуальність подібних заходів.

**МОНЕТОКРАТИЧНЕ ВТРУЧАННЯ В АРХІТЕКТУРНО –
ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ, А ТАКОЖ ПРО ТЕ КУДИ ПРЯМУЄ
МАЙБУТНЄ МІСТОБУДУВАННЯ**

Книш Валерій Іванович *канд., арх., доц., кафедри Теорії архітектури
Київський національний університет будівництва і архітектури.*

У на пів стихійному розвитку України у сфері сучасного містобудування, як і більшості пострадянських країн, на даному етапі перемогла монетократія. Або «влада грошей». Та, що є найбільш огидним, у першу чергу, у головах тих, хто так би мовити, «замовляє музику» - інвестує та фінансує майбутнє будівництво. Тобто у мозках монетократів, які на відміну від західних колег, що поважають те місце, яке здобули у суспільстві, є закінченими прагматиками для котрих гроші вже не стільки інструмент, символ і навіть мета, скільки сам Бог, переконливе віддзеркалення власної успішності і усіяких добродішностей. За власним переконанням того, що «бабло» завжди «перемагає зло» і не тільки, було б для цього достатньо грошей. Монетократу не має необхідності оцінювати талант. І не тому, що він не здатен з цим впоратись. Звісно може, але за своєю шкалою: наявність у «кишені» мільйонна для нього буде відображенням талановитості, а коли у ній мільярд - навіть геніальності (кажуть же талановиті, ті хто багаті). Подібний світогляд призвів до сприйняття ними архітекторів, у кращому випадку, одними із тисячі невдач, які повинні робити те, що їм наказують, а не те що відповідає здоровому глузду, діючим ДБН, державним стандартам, містобудівним обмеженням, та навіть законам природи... господи все ж можна купити. Та взагалі, чим проектувальник, як дехто вважає (і не архітектор і не інженер) краще дизайнера, або девелопера, чи маркетолога? Мабуть не чим зважаючи на те, що значна частина архітекторів прийняла даний постулат за правило, (більшість з яких виростала у пізньорадянські часи, коли тільки зароджувалась монетократія). А тут ще, точкова забудова, та й ще де. Аби на резервних територіях міста, чи на досі незабудованих ділянках у мікрорайонах, які будувалися у недалекому минулому, на жаль не тільки там. А, на сам перед, у архітектурно – історичних ареалах старовинної забудови, що залишилася у спадок і так вже неодноразово постраждалими від періодичних руйнацій, а також недолугої їх реконструкції попередниками.

Подібне втручання прагматично налаштованої сучасності в архітектурно – історичний контекст сталої забудови для будь якого монетократа є корупційним раєм. Де з кожного метра квадратного побудованої нерухомості, при наймі багатоквартирного житла, вони отримують подвійну вигоду в режимі жорсткої економії на всьому, що тільки можливо на фоні постійного зростаючого попиту на житло у центральних районах столиці. І мабуть нічого надзвичайного у цьому і не було б, аби точкове заповнення вільних від забудови ділянок відбулося «цивілізовано», або за умови більш поміркованого відношення до реноваційного збереження та відновлення простору громадського співіснування у історичних кварталах міста чи введення певних

архітектурно – компенсативних заходів при трансформації їх середі за ради, як найменшої втрати комфорту життєвляштування у над ущільненій забудові. Не кажучи вже про те, коли посеред кварталів будуються «монстри» або житлові хмарочоси, щільність заселення яких у разі перевищує нормативну, тим більш з огляду на забудову, яка поряд. І ті проблеми, які вони породжують на кшталт транспортно – паркувальних калапсів, як на прилеглих вулицях, так і подвір'ях, зникнення значної частини озеленення та місць відпочинку та майданчиків для виховання дітей і підтримання здоров'я у належній формі, а також чого багато іншого у внутрі кварталному просторі колись затишних двориків. Про силуети кварталів, що нагадують кордиограми із сплесків висотних будівель на фоні середньо – поверхової забудови.

Погано це чи добре, поки що не відомо. Але, навіть, якщо буде визнано, що погано зважаючи на національний менталітет, важко уявити, що у майбутньому вже побудовані хмарочоси колись зруйнують, за ради того, щоб забудова багатьох кварталів здобула автентичного вигляду до якого звикли сторожили. Все те, що наваяли сучасні прагматики вже є матеріалізованим надбанням і з ним слід рахуватися. Тобто столиця, на наступні декілька десятиліть поспіль приречена і далі розбудовуватись у тому ж дусі, при наймі там де це не заборонено законодавством чи містобудівними обмеженнями.

І цим фактором мабуть не варто нехтувати, а скористатися, бо коли не вистачає сил зупинити стихію, її при наймі треба пригальмувати, або спрямувати у взаємно прийнятному напрямку для усіх суб'єктів містобудування, громади, та тих, хто опікується архітектурою. Тим більш, що монетократичний морок у головах вже очевидно починаємо по троху розсіюватись, а взаємовідношення у будівельному бізнесі поступово стають на шлях «нормальної» буржуазності. Держава підвищує ступінь відповідальності за неправомірну забудову, а чиновники втрачають можливість заплющувати на неї очі. Прокидається суспільна думка та зростає громадська активність. Залишилося лише прокинутись архітекторам, які поки що знаходяться під тягарем впливовості монетократів. Та от коли це відбудеться у новобудовах, навіть в умовах над ущільненої забудови, «знайдеться» місце для паркування, відійдуть у минуле автопаркувальні колапси, навколо об'єкта середа громадського співіснування буде формуватися достатньо прийнятною і комфортною, а екологічний стан кварталів на разі вживлення нових об'єктів не тільки не буде погіршуватись, а лише здобувати удосконаленої якості. І як не парадоксально, за рахунок тих самих монетократів, які за ради збільшення об'ємів житла під реалізацію добровільно будуть приймати участь у фінансуванні і створенні позаквартирної інфраструктури, для повноцінного соціально - громадського співіснування, тим більш в умовах подальшої урбанізації забудови центральних районів м. Києва. Які попри ностальгічний супротив поступово позбудуться провінціальності в архітектурі імперської забудови колись не великого губернського міста у історичній парадигмі буржуазного розвитку України. Нехай поки що стихійно, але згодом все більш цивілізовано враховуючи помилки нині практикуючих архітекторів.

ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ МЕМОРІАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ

Ковальська Гелена Леонідівна, доктор архітектури, доцент, професор кафедри дизайну архітектурного середовища Київського національного університету будівництва і архітектури

Багатовікова історія України насичена героїчними і трагічними подіями, завдяки яким формувалася територія країни, стверджувалась громадська свідомість. Для увічнення пам'яті видатних подій створюються меморіальні комплекси з розміщеними в них монументальними архітектурними спорудами: мавзолеями, пантеонами, скульптурними групами, обелісками слави і пам'ятниками. Як правило, меморіальний комплекс являє собою парк з регулярним плануванням, включенням великих партерів і широких алей.

Задачі, що виникають при створення меморіальних комплексів, впливають на містобудівні вимоги та обмеження їх розміщення. Так, враховуючи, що меморіальний комплекс, як правило, займає значну за площею паркову територію, його розташування бажано в зеленій зоні міста. При цьому необхідно передбачити зручну транспортну доступність до меморіалу. Можна виділити два принципових підходи до вибору місця формування меморіальної зони. Перший передбачає місце розміщення, яке безпосередньо пов'язано з увічненими подіями. Прикладом такого розташування може слугувати Національний історико-меморіальний заповідник «Бабин Яр» у м. Києві, створений в пам'ять історії трагічних подій масового знищення нацистами мешканців Києва і військовополонених у Бабиному Яру.

Інший підхід передбачає аналіз містобудівної ситуації при обранні місця розміщення меморіального комплексу. Окрім зазначених вище паркових територій та зручної транспортної доступності, необхідно врахувати функціональне призначення територій, що межують з ділянкою меморіалу. Бажаним є розміщення меморіалу на території, поруч з якою вже існують історичні споруди, пам'ятники, інші монументальні архітектурні об'єкти, та формування потужної історико-меморіальної зони.

Особливості такого підходу до формування меморіальних зон можна розглянути на прикладі створення комплексу Національного музею «Меморіал жертв голодомору», що проектується на даний час в м. Києві. Меморіальний комплекс передбачається у дві черги, перша черга реалізована у 2009 р. Ділянка проектування розташована в межах Центрального історичного ареалу міста, на схилах Дніпра, у близькості до території Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, поряд з оборонними укріпленнями; межує з парковою зоною загальноміського значення, частина якої має меморіальне значення - парк Вічної Слави, прилягає до території пам'яток архітектури та містобудування національного значення – валів і бастіонів Печерської фортеці (цитаделі) XVIII ст. та церкви Спаса на Берестові XII ст.

Одночасно з безперечними позитивними аспектами обраної для меморіального комплексу території, її значна історико-культурна і ландшафтна цінність значно ускладнюють об'ємно-планувальне вирішення об'єкта

проектування. Включення цієї території до складу пам'ятки місцевого значення ландшафту та історії «Історичний ландшафт Київських гір та долини р. Дніпро» та охоронної (буферної) зони архітектурного ансамблю Києво-Печерської Лаври накладає ряд суворих обмежень щодо проектування нових споруд на цій території. З огляду на вище зазначене, найбільш складним питанням для архітекторів є вирішення будівлі музею. Об'ємно-просторовими рішеннями необхідно передбачати приховане розміщення споруди музею за правилами сучасної зеленої архітектури у складках ландшафту, з застосуванням принципів зеленої покрівлі. Це надасть можливість не використовувати фасадних елементів сучасної архітектури, щоб уникнути їх сперечання з існуючим архітектурним оточенням. Таке рішення забезпечить невтручання споруди музею в історичний силует існуючих пам'яток з будь-якої точки огляду, дозволить органічно вписати будівлю музею в існуюче містобудівне оточення та завершити спорудження Меморіального комплексу Національного музею «Меморіал пам'яті жертв голодомору».

УДК 72.01+72.071(477)(092)«19»

ТВОРЧІСТЬ АНАТОЛІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА ДОБРОВОЛЬСЬКОГО В СВІТЛІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗРУШЕНЬ 1930-1960 РР.

Ковешнікова Олександра Володимирівна, доцент кафедри дизайну середовища Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука.

В Україні однією з найбільш яскравих постатей, котра зробила значний внесок в формування архітектури радянського періоду, є архітектор Анатолій Володимирович Добровольський (1910–1988 рр.),[5]. Вивчення творчості А. В. Добровольського в контексті основних соціо- культурних умов дозволяє висвітлити критерії формування творчих прийомів в архітектурі, характерних для переломних культурних періодів, можливість сформулювати модель взаємовідносин соціально-естетичного ідеалу з його втіленням в архітектурну форму.

Саме в цей час формувалися основні стилістичні та теоретичні напрями в архітектурі України, що склали передумови формування професійного світогляду А. В. Добровольського. Основними передумовами, які мали безпосередній вплив на формування творчих поглядів архітектора є стилістичні течії в українській та світовій архітектурі, творчі угруповання 1920-1930 рр. а саме конструктивізм, історизм, національні течії; по – друге творчі школи, особливо Київська та Львівська, специфіка тогочасної архітектурної освіти що в 1920-1930 рр., що була спрямована на освоєння світового досвіду проектування та експериментаторства. Важливим чинником, була стилістична спадковість, яка відстежується в взаємодії архітектурних шкіл і течій на Україні і підтримувало національний напрям.

До 1941 р. виникають протиріччя між архітектурним напрямком

стилізаторських течій та змінами в технології будівництва. Процеси в архітектурному житті 1930–1940 рр. в СРСР зумовлювались соціальними та політичними процесами, що були пов'язані з реалізацією ідеї сталінського «великого стрибка». Це передбачало індустріалізацію в сфері архітектури і будівництва та затвердження першого п'ятирічного плану.

Основним історичним чинником, який вплинув на особливості розвитку архітектури в СРСР повоєнного періоду було завершення Другої світової війни, з чим була пов'язана необхідність відновлення міст та будівництво великих цивільних і промислових об'єктів.

У цей час у складі колективу авторів, очолюваного О. В. Власовим, А. В. Добровольський працює над проектом повоєнної реконструкції Хрещатика, успішно прийнятим до реалізації. Після звільнення Києва архітектор працює в Управлінні у справах будівництва і архітектури при РНК УРСР заступником начальника відділу житлово-господарського будівництва, що дає майстрові можливість визначити шляхи відновлення і реконструкції зруйнованого війною Києва. З листопада 1950 р. по грудень 1955 р. А. В. Добровольський – начальник Архітектурно-планувального управління м. Києва, головний архітектор Києва. Саме тоді архітектор стає членом Співки архітекторів СРСР та президії Співки архітекторів УРСР, дійсним членом Академії архітектури СРСР (1950 р.). Обіймаючи керівні посади в будівельно-архітектурній діяльності, архітектор продовжує займатися проектними розробками по відбудові Хрещатика. На початку 1950-х років в складі творчого колективу майстер працює над розробкою таких об'єктів як: ресторан «Хрещатик», адміністративні будівлі на вул. Прорізній та вул. Садовій, приміській вокзал (1954 р.), ресторан «Вітряк» (1955р.) та ін. Загалом, 1950-ті роки відзначаються експериментальними пошуками в радянській архітектурі, що пов'язані, насамперед, з дуже перспективним пошуком співвідношенням новітньої техніки будівництва та художньо-композиційними розробками.

Таким чином, на проектну практику А. В. Добровольського в повоєнний період вплинули такі фактори як: завдання по відбудові м. Києва, впровадження нових технологій конструкцій і матеріалів (серійний метод проектування житла, впровадження конструктивної та декоративної кераміки, бетонних елементів); соціально політичні та економічні обставини, досвід самого архітектора, а також тенденція до широкого використання національних та історичних форм в проектній практиці архітекторів.

У грудні 1955 р. А. В. Добровольського було звільнено з посади головного архітектора м. Києва; він переходить на постійну роботу в Академію архітектури УРСР. У 1955–1960 рр. майстер продовжує успішно поєднувати адміністративно-організаційний та проектний види діяльності, активно бере участь у роботі архітектурних спілок, виступає на багатьох наукових архітектурних симпозіумах. Педагогічна діяльність стає пріоритетною у наступний період, з часу перебування А. В. Добровольського на посаді професора Київського художнього інституту (1962–1988 рр.), що дало можливість приділяти багато уваги творчості молодих архітекторів.

Нові конструктивні й типологічні вимоги до архітектурної форми дали можливість архітекторові творчо проявити себе у новій якості, що можна спостерігати в незвичних для того часу формах споруд аеропорту «Бориспіль» (1965 р.) і Московського мосту (1976 р.) в Києві. У проектуванні Будинку художника 1974 р. А. В. Добровольським було досягнуто гармонічної єдності у використанні сучасних архітектурних форм та національних рис.

Отже, слід вважати, що в умовах практичних обмежень реалізації творчого задуму архітекторові вдалося втілити сміливі творчі задуми, які стали зразком для подальшого розвитку архітектури України.

УДК 72. 01

УРБАНІСТИЧНІ ІНТЕРВЕНЦІЇ В АРХІТЕКТУРНИЙ КОНТЕКСТ

Козакова Олена Миколаївна, *кандат архітектури, асистент кафедри інформаційних технологій в архітектурі КНУБА*

Спочатку ми формуємо місто, а потім місто формує нас. Ці слова вже стали, певною мірою, аксіомою. Дійсно, із виникненням в стінах профільних ВУЗів на початку ХХ ст. містобудівних підрозділів (факультетів, кафедр і т.п.), процеси містобудування та освоєння територій шляхом закладення нових міст набули неочікуваних темпів. Так, міста створювалися на численних креслениках науковцями, архітекторами, працівниками науково-дослідних інститутів. Індустріалізація, а саме її масштаб та швидкість, призводила до появи типових проектів міст. Це саме той випадок, коли попит випереджує пропозицію, актуальність якої росте невпинно. Підтвердженням цього слугуватимуть проекти міст-заводів Сходу України (Краматорськ, Костянтинівка), де спочатку було закладено завод, як містобудівний формотворчий елемент, довкола якого вже створювалась інфраструктура для забезпечення життєдіяльності його працівників (Будинки Культури, Парки Відпочинку, згодом в 50-60 рр. з'являються нові райони «соцміста»).

Таким чином, подібні промислові міста формувались за схемою: завод-людина. Подібний підхід, притаманний для регіонів з високим рівнем індустріалізації, виявив свою неспроможність забезпечити своїх мешканців міським простором високої якості, гідним та комфортним життям загалом. Іншими словами, підхід у проектуванні міст, націлений на виконання конкретної задачі виявився не конкурентоспроможним в сучасних умовах масової культури та ринкової економіки.

Як інструмент вирішення подібних проблем почала формуватися урбаністика, яка увійшла в науковий обіг під час проведення Національної конференції з планування міст в Нью-Йорку у 1909 р. В Україні ж, процеси в урбаністичній площині почали відбуватись відносно нещодавно. В 2004р. у Львові засновано Центр міської історії Центрально-Східної Європи - інститут історичних досліджень. У 2014 р. в Києві відкрили школу урбаністичних студій CANactions School for Urban Studies, формат на зміст роботи якої націлений на

ретрансляцію на підґрунтя українських реалій найкращого світового досвіду шляхом запрошення фахівців галузі з усіх кінців світу. Випускники першої студії школи протягом трьох місяців досліджували урбаністичні інструменти, методи та засоби, а також методики розробки інтервенцій в міський простір західно-українського міста Івано-Франківськ. Як результат, було розроблено Стратегію розвитку міста, яка включає усі площини життя міста. Студенти другої студії школи CANactions за подібним принципом працювали над розробкою Стратегії розвитку східно-українського промислового міста Краматорськ.

Одночасно з'являється низка окремих ініціатив, громадських організацій, діяльність яких входить в поле професійних інтересів урбаністики. Усе це дозволяє констатувати той факт, що життя в сучасних містах динамічне, люди все більше часу проводять на його вулицях. Тому надзвичайно важливо і необхідно забезпечити усіх його мешканців якісним середовищем для ефективного та якісного перебування. Потреба у створенні комфортного, доступного усім групам людей та, чи не найголовніше, безпечного простору ініціює формування міждисциплінарного кола фахівців (архітектори, соціологи, психологи, екологи, економісти та ін..) синтез професійного досвіду яких і забезпечує комплексний підхід до вирішення того чи іншого питання.

Партисипативним, або таким, що залучає громаду до співучасті у вирішенні спільних проблем, сьогодні можна назвати не лише бюджет участі. Соціальні мережі стали додатковим полем для обміну думками, виявлення проблем міст та залучення фахівців до їх вирішення. Це, в свою чергу, підсилює у містян відчуття приналежності до свого місця проживання, нівелює байдужість до процесів, що формують життя в містах та його окремих районах.

Для заохочення ініціатив, метою яких є покращення якості життя в містах, існує низка платформ та організацій. Культурні інститути, Міжнародні фонди у співпраці з міськими профільними департаментами, урбаністичними школами, які в свою чергу, залучають до процесу громаду - пропонують брати участь в урбаністичних конкурсах, подавати свої проекти на голосування в рамках бюджету участі міст. Окремі громадські організації також не залишаються осторонь. Так, наприклад ГО «Місто-сад» за рахунок благодійних внесків громадян створила Сквер Небесної Сотні між Михайлівською площею та Майданом в м.Київ. Це лише один приклад із цілого переліку урбаністичних проектів, реалізованих на засадах спільно кошту.

Принцип міждисциплінарної роботи в рамках дослідження та розробки стратегії розвитку міст, опорядження окремих територій, перепрофілювання міських ділянок і т.п. стає запорукою комплексного, ефективного та, головне - доцільного вирішення проблем конкретного міста та його конкретних мешканців з їх цілком реальними, а не ефемерними потребами.

ЧИННИКИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БАГАТОРІВНЕВИХ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ У КРУПНІШИХ МІСТАХ УКРАЇНИ

Колмаков Євгеній Олегович, аспірант КНУБА

Перспективним напрямом сучасної архітектурно-містобудівної практики, особливо в історичних центрах крупних та крупніших міст України, є формування багаторівневих громадських просторів (БГП). Серед низки чинників, що впливають на архітектурно-планувальну організацію БГП, на найбільшу увагу заслуговують наступні:

- соціально-економічні;
- природно-кліматичні;
- інженерно-технічні;
- функціонально-планувальні;
- художньо-естетичні.

Соціально-економічні чинники включають:

- необхідність оптимізації транспортно-пішохідного руху в ключових місцях міських центрів;
- розвиток нових (інноваційних) форм та видів обслуговування, керуючись комерційними інтересами та діючими нормативами;
- створення місць для спілкування, доступних для всіх категорій населення;
- безбар'єрність міського середовища;
- економічну доцільність формування БГП, обумовлену високою вартістю землі в історичних центрах міст;
- відсутність вільних територій для розвитку центральних зон міст.

Світовий досвід будівництва унікальних багаторівневих споруд у крупних містах свідчить, що економічна доцільність самої споруди не завжди є визначальною. Іноді перевага надається соціальній ефективності – створенню об'єктів, які сприяють формуванню або розвитку оригінальної багаторівневої архітектурно-просторової композиції міста як показника науково-технічних можливостей та престижу країни.

Природно-кліматичні чинники включають:

- кліматичні умови (врахування кліматичних зон (підзон), які характеризують розрахункові зимові та літні температури);
- створення міських громадських просторів, захищених від несприятливих погодних умов та регулювання мікроклімату на прилеглих територіях;
- особливості рельєфу даної території (виявлення природнього рельєфу чи створення штучного, що підвищить різноманітність міських ландшафтів);
- чинники, що сприяють зростанню певного асортименту рослинності в міському центрі.

Світова практика свідчить про необхідність урахування природно-кліматичних умов при розміщенні об'єктів обслуговування населення з використанням багаторівневого громадського простору над вулицями міста з метою відтворення ландшафту чи збереження історичної забудови.

Інженерно-технічні чинники включають:

- відповідність конструкції БГП з розрахунковим навантаженням;
- забезпечення експлуатації з урахуванням перспективного розвитку транспортної та інженерної інфраструктури;
- впровадження прогресивних технологій життєзабезпечення;
- впровадження ресурсозберігаючих технологій та використання міських пристроїв для отримання електроенергії з альтернативних джерел.

Функціонально-планувальні чинники включають:

- багатофункціональність (концентрація великої кількості функцій на незначній за площею території);
- забезпечення необхідних пішохідних і велосипедних зв'язків між окремими територіями міста, розділеними вулицями;
- врахування соматичних можливостей людини.

Художньо-естетичні чинники включають:

- коректне вписування в цінне культурно-історичне середовище (з урахуванням матеріалів, стилю та кольорової гами історичної забудови);
- урізноманітнення монотонних фрагментів міської забудови (створення художніх акцентів);
- упорядкування об'ємно-просторової композиції різностильових місць експрес-обслуговування.

Таким чином, врахування соціально-економічних, природно-кліматичних, інженерно-технічних, функціонально-планувальних та художньо-естетичних чинників архітектурно-планувальної організації багаторівневих громадських просторів у найкрупніших містах України сприятиме раціональному використанню вільного простору в щільній забудові центральної частини міст та збереженню його історичної забудови.

УДК 72.01

СВІТЛО МІСТА

Кондрацька Ольга Генадіївна *аспірант, кафедри інформаційних технологій в архітектурі Київський національний університет будівництва і архітектури.*

Важливим засобом впливу на архітектурний образ міста є світло. Світло і вечірня підсвітка в комплексі з іншими інструментаріями у формуванні ексклюзивного і пізнавального образу середмістя.

Наряду з традиційними прийомами «роботи» світла у вечірньому місті з'являються все більше нових, часто на рівні НІ-ТЕК технологій. Вони досить ефективно працюють на образ не тільки ввечері та вночі. Це світлові вивіски, реклама, медіафасади та інше. Діяльність архітектора пов'язана з творчим процесом взаємоузгодження архітектури як об'єкту та архітектурного середовища вцілому. Засобами створення нової реальності – від інтер'єру і міського середовища до крупних середовищних комплексів є саме композиційні прийоми, світло і колір. В цьому тріумвіраті світлу делегується функція посередника між композицією і кольором.

При тому, що колір є похідною від світла, але відіграє все більше значення у формуванні архітектурного образу. Певний час світло і колір сприймалися як другорядний засіб, який підпорядковується об'єму і простору. В останній час вплив світла на образ суттєво переглядається. Композиційний вплив світла активно впливає на формування нової якості, створюючи емоційне сприйняття і певний просторовий образ. Іноді цей вплив стає домінуючим або системоутворюючим для формотворення об'єкту. Тоді світло гармонійно впливає на форму природний ландшафт і оточуюче архітектурне середовище, виконуючи роль посередника між формою і архітектурним простором. В кожному випадку окремо формуючи контекст, нюанс, контраст та інше, в залежності від цілісності концепції та системності.

УДК 728.502.3/7

РЕАБІЛІТАЦІЯ СХИЛІВ. ІСНУВАННЯ ТЕРАСНОГО ЖИТЛА В КРАЇНАХ СВІТУ

Копійка Світлана Василівна, аспірант КНУБА

Для будівництва житлових будинків терасного типу використовують ділянки, котрі мають найрізноманітніший рельєф. Схили гір стають чудовим місцем для майбутнього житла.

На сьогодні у країнах світу все більше приділяється уваги проблемі раціонального використання земель з точки зору максимального збереження їх природної унікальності та навколишнього архітектурного оточення. Актуальності дана проблема набуває в урбанізованому середовищі. Прямо пропорційно до інтенсивного росту міст зростає і ступінь деградації включених до них природних ресурсів. Такими природними ресурсами є території зі складним, виразним рельєфом, які часто можуть володіти не тільки високими рекреаційними і естетичними якостями, а й культурно-історичною значимістю.

Природний рельєф формує, задає планування і характер міста, але сьогодні проблема його ефективного використання все частіше залишається без належної уваги. Історично склалося так, що будівництво міст починалося з зведення житла, місце під яке найчастіше вибиралося в найбільш сприятливих природних умовах: у долинах річок, серед вкритих від сильних вітрів пагорбів і часто поблизу від джерел необхідних ресурсів. Все це природним чином сприяло інтенсивному росту і розвитку поселень. Перші країни світу котрі почали використовувати терасне рішення групи житлових будинків були Швейцарія та Фінляндія. Починаючи з 1930-х років будівництво даного типу житла набуло стрімкого розвитку в різних країнах світу, а саме: (1930-1932 рр., 1957-1968 рр., 1972 р., 2009 р., 2010 р., 2012 р., 2013 р.) – в Швейцарії; (1936-1939 рр.) – в США шт. Пенсільванія; (1938-1940 рр.) – в Пд. Фінляндії; (1957-1958 рр.) – в Перу; (1969р.) – в Уельсі; (1970 р., 1973 р., 2010 р.) – в Норвегії; (1972 р., 1974 р., 1981 р., 1983 р.) – в Грузії; (2005 р.) – в Колумбії; (2006-2007 рр.) – в ЮАР; (2007 р., 2011 р.) – в Чехії; (2007 р.) – в Празі; (2007 р.,

2009 р., 2012 р., 2014 р.) – в Турції; (2008 р.) – в Ірані; (2008 р., 2012 р.) – в Іспанії; (2008 р., 2011 р.) – в Чилі; (2009 р.) – в Новій Зеландії; (2010 р.) – в Аргентині та Криму; (2011 р.) – в Сантьяго; (2011 р., 2013 р.) – в Мексиці; (2011 р., 2012 р., 2014 р., 2015 р.) – в Бразилії; (2011-2012 рр.) – в Японії; (2012-2013 рр.) – в Португалії; (2013 р.) – в Данії, Домініканській та Африканській Республіці; (2014 р.) – в Пд. Африці та Греції; (2017-2018 рр.) – в Києві.

Проаналізувавши закордонний досвід проектування терасного житла, можемо зазначити, що забудова схилів в Україні, а саме в Києві, дасть можливість творчо підійти до вирішення цього питання, котре буде спрямоване на забезпечення індивідуальності та естетичної виразності житлової забудови з використанням унікальних властивостей рельєфу. Особливість складного рельєфу змусить шукати кожен раз нове, найбільш відповідне конкретній ситуації рішення. У ХХІ ст. застосування даного типу забудови може знизити потребу населення у додаткових оселях для літнього відпочинку.

УДК 72.01

АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНИЙ ДОСВІД ВІДНЯ У ПИТАННЯХ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО

Коротун Ірина Вадимівна, доктор архітектури, доцент кафедри архітектури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Історичний центр Відня отримав статус Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО, з визначенням: «розвиток європейського міста від середньовіччя до теперішнього часу, який можна чітко розрізнити в міському ландшафті». Державою задекларовано, що захисту ландшафту історичного центру приділяється першорядне значення. Територія уздовж Дунайського каналу і річки Відень (на межі буферної зони) була частково зруйнований в результаті бомбардувань і бойових дій Другої світової війни. В ході післявоєнної відбудови і в наступні десятиліття у цих кварталах були зведені численні висотні будівлі. Протягом останнього десятиліття, напрями архітектурно – містобудівної діяльності у цій частині міста були темою кількох обговорень з органами ЮНЕСКО і ІКОМОС.

Центральні питанням цих переговорів - висоти існуючих споруд і перспективної забудови, а сумісність будівель, зведених після Другої світової війни зі статусом всесвітньої спадщини. Крім того, ще одним ключовим напрямом дискусій є оцінка візуального впливу нового будівництва уздовж Дунайського каналу.

На підставі результатів оцінки візуального впливу, консультацій з органами ЮНЕСКО і ІКОМОС на початку 2010-х років, досягнуто угоди, що розвиток висотних будівель від 70 до 80 метрів є достатнім для території Дунайського каналу на стороні Леопольдштад, яка характеризується архітектурою соціалістичного модерну 1960-х рр. У своїй сесії в червні 2011

року Комітет всесвітньої спадщини ЮНЕСКО прийняв до відома це орієнтовне значення для визначення висот, що було зафіксовано у менеджмент-плані.

Як зазначає у своїй праці «Австрія. Проблеми захисту історичного центру Відня» член австрійського національного комітету ІКОМОС Міхаел Петзет (Michael Petzet), дуже багато суперечностей викликало спорудження комплексу нової залізничної станція «Wien-Mitte», що включає офісний та торговий центри поруч з межами об'єкта всесвітньої спадщини «Історичний центр Відню». Спочатку висота споруд сягала 120 м. Завдяки втручання ЮНЕСКО ці плани були відкориговані. У зв'язку із загрозами для історичних ландшафтів міста, Комітет всесвітньої спадщини у 2002 році надав рекомендація обмежити будь-які перепланування в буферній зоні об'єкта Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО.

Було підготовлено рекомендації Комітету Всесвітньої спадщини з приводу «Історичного центру всесвітньої спадщини Відня» (2002) У відповідності із рекомендаціями ЮНЕСКО та з врахуванням проблемам, які виникли при реалізації «Wien-Mitte» проекту, міською адміністрацією було розроблено нові керівні принципи для планування і оцінки висотного будівництва у Відні.

Нова концепція міста стосовно висотного будівництва визначає зони, де зведення багатоповерхівок заборонено, встановлення захисних і, зокрема, зон захисту ландшафту, важливі осі сприйняття території всесвітньої спадщини. Виняток складають: територія під будівництво «Wien-Mitte», що примикає до меж об'єкту всесвітньої спадщини «Історичний центр Відня», та південна сторона каналу Дунай де буферна зона має ширину 70 метрів.

З цієї причини спорудження висоток в цій області може стати проблемою, і у майбутньому необхідно здійснювати оцінку їх можливого вплив на цілісність історичної частини Відня. Останні подібні проекти це вежі страхових компаній Generali Tower Ганса Холляйна Uniqua Tower Хайнца Нойманна (75м висотою) і вежі готельного комплексу мережі класу люкс «Sofitel» Жана Нувеля.

Хоча Відень отримав негативний досвід, пов'язаний з реалізацією проект «Wien-Mitte», скарги щодо змін фасадів і планування історичних будівель на території об'єкту всесвітньої спадщини продовжуються. Незважаючи на зразкову реставрацію окремих пам'яток, вид, зі шпилю Собору Святого Стефана показує, що цілісність дахів (roofscape) міста, так важлива для цілісності історичної частини міста, вже порушена великою кількістю надбудов дахів. З точки зору будівельних норм і правил ці хаотичні зміни дахів, супроводжуються руйнуванням історичної тканини і великомасштабними втратами. Ця діяльність є результатом поправки до Віденського будівельного кодексу 1996 року, який дозволяє надбудови у кілька поверхів, що й призвело до радикальних змін в просторах дахів міста. До останнього часу у Відні нічого не зроблено для подолання цієї тенденція, хоча європейські стандарти реставрації передбачають обмеження перетворення даху і захист його історичної форми.

Заходи з ефективного захисту історичної тканини і, зокрема, дахів, представлені у доповненні до менеджмент-плану поданий на розгляд Комітету Всесвітньої спадщини, не стали ефективним інструментом захисту історичного ландшафту Відня. Переважна більшість споруд Відня знаходяться у приватній власності і не охоплені цим планом. Обмеження торкаються громадських споруд (25 % забудови території об'єкту та його буферної зони). Також, муніципальними законами MA19 (Magistratsabteilung 19) у якості предмета охорони визнаний «міський пейзаж», або збереження вуличних фасадів, а не весь історичний матеріал, на що звертали увагу члени австрійського ІКОМОС.

Д-р Вілфрід Ліпп, президент ІКОМОС Австрії у зверненні до Віденської міської ради, наголошує, що збереження історичного центру не являється приватною справою, або інструментом туристичного попиту. Сучасна містобудівна діяльність погрожує цілісності об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО

На 41 сесії Комітету Всесвітньої спадщини, що відбувся 2-12 липня 2017 року у Кракові «Історичний цент Відня» включений до списку об'єктів під загрозою. Наступний розвиток подій передбачає 2 варіанти: припинення порушень у сфері містобудування; виключення зі Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

УДК 72.01

ПРОСТІР ІСТОРИЧНОГО МІСТА ТА ЙОГО АРХІТЕКТУРНО-КОМПОЗИЦІЙНІ АКЦЕНТИ

Косаревська Раддаміла Олександрівна, кандидат архітектури, доцент кафедри рисунка та живопису КНУБА

Композиційно-художні особливості архітектури історичної забудови будь-якого міста завжди є відображенням світоглядних, побутових та культурних традицій його жителів, а також уявлень їх попередніх поколінь про мистецтво і красу, зокрема архітектури. Саме тому використання у забудові історичного міста «невичерпних можливостей поєднання нового будівництва, реконструкції і реставрації житлових, суспільних і виробничих будівель та споруд, елементів міського дизайну, інших носіїв матеріальної культури попередніх часів» повинно стати правилом для сучасних і майбутніх архітекторів.

Ідеї філософії та феноменології архітектури зумовлюють гармонізацію образної символіки історико-архітектурного простору міста (за І.Фомінім).

Концептуально це сприяє естетизації суспільної свідомості та вмінню «прочитувати» у категоріях мистецтва образний зміст архітектурного простору Києва, сприймати його «музеєм творів архітектурного мистецтва», де співіснують історичні та нові колекції зразків архітектурних і містобудівних форм, що забезпечують культурну єдність міста «крізь простір та час» та визначають його традиційні цінності.

В історичній площині такі взаємовідносини «місто-музей – суспільство» передбачають не лише аутентичне збереження естетики художніх стилів архітектурних пам'яток міста, а й донесення їх змістовної сутності (символіки) наступним поколінням його жителів.

Звісно за багатівіковий період існування Києва відбулося немало змін соціальної формації, що зумовлювали нові вимоги до планувально-просторової організації і об'ємно-композиційного вирішення його архітектурного середовища, зокрема кольорового і художнього оздоблення. Проте на сьогодні такі зміни не мають призводити до тотального знищення соціумом архітектурної і містобудівної спадщини історичного міста. Архітектурне майбутнє Києва не може існувати без зразків його багатівікової історії: «який спадок залишає по собі покоління, того воно і варте».

Так звані «будівельні лихоманки» кінця ХІХ – початку ХХ ст. в історії забудови Києва є яскравим прикладом прогресивного містобудівного перетворення, здійсненого на мистецьких засадах.

Нажаль сучасне екстенсивно-хаотичне будівництво стереотипної архітектури спрямоване на безпідставне знищення об'єктів забудови міста саме цього історичного періоду, періоду, коли відбулося утвердження київського образу «genius loci».

У процесі містобудівельних перетворень історичні частини міста мають ставати композиційними акцентами його архітектурного простору. Розуміння значення історичних частин Києва, що були «не лише свідками розвитку нації, а й символами її становлення і прогресу», посилить ефективність реставраційної діяльності, сприятиме оздоровленню та підвищенню соціальних і екологічних стандартів міського середовища, забезпечить гармонізацію суспільної свідомості його жителів щодо ставлення і збереження історико-архітектурної спадщини міста, бо нацією є лише те народонаселення, яке зберігає свідчення про свою багатівікову історію.

УДК 727.7+725.91+69.059(0.43)

ПЕРСПЕКТИВИ ОРГАНІЗАЦІЇ АРТ-ЦЕНТРІВ В ОБ'ЄКТАХ ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ КИЄВА

Костюченко Ольга Анатоліївна,

старший викладач кафедри архітектури НАУ

Пам'ятки архітектури та містобудування складають невід'ємну частину цілісного розвитку художньої культури міста. На сьогодні в Києві визначені 1749 пам'яток архітектури та містобудування. Вдосконалення міського простору історичних частин міста вимагає проведення систематизації та створення на її основі новітньої бази даних для планування, проведення реставраційних робіт об'єктів історичної спадщини. Окрім прийому збереження просторової форми при роботі з історичним середовищем використовують прийоми структурного оновлення (реконструкція, ревалоризація, регенерація,

реновація) та модернізації локальних фрагментів забудови. У Києві існує досить багато архітектурних об'єктів – пам'яток архітектури, які колись були частиною системи громадського життя, проте, на сьогодні не можуть виконувати початкову функцію. Одним із шляхів вирішення є надання нової функції для таких будівель.

Одним із завдань розвитку культури в Україні та українського суспільства є формування цілісного культурного простору, в якому будуть представлені всі жанри види і напрямки мистецької та інтелектуальної творчості, повноцінно забезпечено доступ всіх верств суспільства до культурних цінностей. «Творчість є новою формою капіталу, що пов'язаний з людським розвитком. Це вміння використовувати більшу частину можливостей та потенціалу. Творчість дозволяє людям ясно бачити майбутні сценарії, а значить – творити бажане майбутнє, а не просто реагувати на вимоги часу» - вважає Чарльз Лендрі, провідний експерт з питань культурної стратегії та розвитку міст.

Пам'ятки архітектури можуть використовуватися як арт-центри, музеї, театри, для організації театралізованих перформансів і шоу-програм, що в свою чергу, залучить туристів та гостей міста та посилить культурний потенціал міста. Подібний досвід існує в таких країнах, як Велика Британія, Польща, Іспанія та ін.

Організація арт-центрів в пам'ятках архітектури та містобудування спрямовується на відродження таких об'єктів, забезпечуючи можливість їх функціонування з новою силою і в новому статусі, що має призвести до відродження міського середовища в цілому.

УДК 728.5

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ТА ОЗДОРОВЧИХ УСТАНОВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Крамаренко Марина Олександрівна, асистент кафедри архітектури будівель та споруд Одеської державної академії будівництва та архітектури

Тема дослідження – виявити сучасний стан курортно-рекреаційного потенціалу курортів Одеської області та дослідити спільні риси реорганізації і модернізації санаторно-курортних комплексів згідно потребам сучасності.

Оздоровлення та лікування завжди були особливістю вітчизняної курортної діяльності, тому збереження і розвиток лікувальної бази на курортах - один із пріоритетних напрямків сучасної курортної галузі України. Постановою Уряду України визначено 240 населених пунктів, віднесених до курортних та через з окупацію АРК Криму та складну ситуацію з частиною Донецької та Луганської областей Україні досі належать 47 із них. 22 курортні населені пункти знаходяться в Одеській області – це майже 47 % курортного запасу держави. Одеська група курортів – одна з найкращих українських здравниць, що включає бальнеогрязьові та кліматичні приморські курорти: Куяльник, Хаджибей, Лермонтовський, Аркадія, Великий Фонтан тощо.

За ємністю лікувальних та лікувально-оздоровчих закладів рекреаційного профілю Одеська область займає провідне місце у державі. Структура спеціалізованих засобів розміщення в Одеській області за останнє десятиріччя має тенденції перерозподілу та скорочення: кількість санаторіїв та пансіонатів з лікуванням скоротилась на 65%, санаторіїв-профілакторіїв – 47 %; будинків та пансіонатів відпочинку – на 40%. У той же час частка оздоровчих закладів (баз відпочинку, таборів), готелів та аналогічних закладів розміщення стабілізувалась та має тенденції до зростання. Так кількість готельних номерів за останні три роки збільшилась на 25%. При цьому за даними Держтуризму потік відпочиваючих на українські курорти узбережжя Чорного моря зріс майже на 40%.

Програма розвитку туризму та курортів в Одеському регіоні на 2017-2020 рр. включає такі курортологічні аспекти: будівництво, модернізація та реконструкція об'єктів туристичної інфраструктури, доведення їх оснащення до міжнародних вимог; розширення номенклатури туристично-рекреаційних послуг (лікувально-оздоровчого, ділового, культурного туризму тощо); розвиток інфраструктури курортів, інвентаризація та впорядкування земель рекреаційного, історико-культурного і природоохоронного призначення; розробка регіональних проектів залучення інвестицій в сферу курортів та туризму у відповідності з регіональною інвестиційною стратегією тощо.

Статистичний аналіз виявив, що більшість санаторно-курортних комплексів Одеських курортів були засновані у першій половині ХХ ст. і відзначаються тривалим періодом функціонування. Багато які вже перестали функціонувати (санаторій Магнолія, санаторій Україна, санаторій Росія тощо), та ті що, діють досі істотно змінилися. Їх натурні обстеження (санаторій ім. Горького, Лермонтовський санаторій, санаторій ім. Пірогова тощо) виявили спільні риси розвитку: відзначається їх потужна лікувальна база; збільшення загальної місткості (за рахунок добудови корпусів сезонного та цілорічного функціонування); підвищення рівня комфорту житлового фонду (переобладнання колишніх палат у номери категорій економ, стандарт, полу люкс та в деяких випадках люкс); обслуговування конференц-сервісу (облаштування конференц-залів різної місткості та банкетних залів) особливо у низький сезон; розвиток послуги профілактики та оздоровлення (спа-догляд, косметологія, велнес); проведення дозвіллевих заходів на території.

Наведені дані вказують на те, що сучасний санаторій все більше прагне до підвищення рівня комфорту. Прикладом даного розвитку є санаторій ім. Горького (заснований у 1924 р.) (що спеціалізується на захворюваннях органів кровообігу, органів травлення, органів дихання, порушення обміну речовин і захворювання ендокринної системи, органів зору, нервової системи, опорно-рухового апарату) надає розміщення у номерах від категорії економ до напівлюкс, на території добудовані літні житлові блоки, функціонують конференц-зали місткістю 40 та 190 чоловік, а також банкетний зал на 400 чоловік. Територію санаторія вдало використовують для проведення загальноміських фестивалів.

Курорти Одеської області та України, в цілому, мають великий курортно-рекреаційний потенціал, однак існуюча слаборозвинута і застаріла санаторно-курортна інфраструктура не може в повній мірі задовольняти сучасні потреби споживачів, що негативно позначається на її завантаженні і функціонуванні. Тому необхідно будівництво як нових курортних готелів з урахуванням світових сучасних стандартів, так і реконструкція існуючого санаторно-курортного фонду відповідно до соціальних потреб та умов ринкової економіки. Це дозволить надавати послуги міжнародного рівня у сфері курортного обслуговування як вітчизняним, так і іноземним відпочиваючим, кількість яких сягає щорічно більше 500 тис.

УДК 72.01

МІСЦЕ ПОЗА ЧАСОМ: АФОН

Криворучко Юрій Іванович, кандидат архітектури, професор кафедри дизайну та основ архітектури інституту архітектури Національного університету «Львівська політехніка»

Рідко вживане в архітектурі поняття місця. Місце є досить невизначеною категорією, співвіднесеною якимось чином із простором, вказуючи на певну локалізацію, об'єкти чи події, що там відбуваються. Поняття місця розвинув Аристотель. У визначених ним десяти найважливіших категоріях, що служать пізнанню сутності речей, знаходиться і категорія місця, а категорії простору серед них – немає, що свідчить про фундаментальне значення саме місця у системі категорій пізнання Аристотеля.

Місце у Аристотеля має свою силу та часову визначеність, які безпосередньо зв'язані з життям та подіями, що у ньому відбуваються і без яких місце втрачає свою визначеність взагалі. Аристотель порівнює місце з посудиною, яка не байдужа до того, що заповнює її. За Аристотелем простір – місце, яке займає тіло, будучи межею іншого тіла. Об'єднання усіх місць створює власне простір. Водночас простором Аристотель вважав і Хаос Гесіода, який існує на периферії вже освоєного Космосу (Боги, що народилися з і після Хаосу, відтискають його на периферію, створюючи і впорядковуючи собою персоніфікований Космос).

Концепція місця несе у собі просторові (ширина, висота, глибина), тілесні та подієві – семантичні якості. Абстрактність і ідеальність простору, які домінують у класичній парадигмі архітектури, суттєво обмежують розуміння повноти простору як наповнення конкретними і чуттєвими образами та самим життям. Феномен місця дозволяє розширити субстанціональність та континуальність простору до його релятивності. Простір виступає результатом відношень предметів матеріального і нематеріального світу, впорядкованістю об'єктів і процесів.

Саме за допомогою феномену та категорії місця можна наблизитись до відчуття та описання Святої гори Афон на Халкидикійському півострові у

Егейському морі у Греції – осідку своєрідної монашої республіки. Ані топографія, фотографія чи будь-яка інша «-графія» не опише усієї повноти цього також і архітектурного феномену сучасності. З VIII ст. Афон – осідок християнських анахоретів, що створили «чернечу республіку» з найдавнішими монастирями східного чернецтва, населеними вихідцями з Малої Азії, Греції, Італії, Болгарії, Сербії, а також з Русі. Сенс людського життя за гисихазмом (від гр. "гисихія" – душевний спокій, мовчання) полягає в індивідуальному самопізнанні й самовдосконаленні, аскетизмі й відчуженості від світу, що осягаються молитвою «в душі», чи «внутрішньою молитвою» в абсолютному спокої й мовчанні – єдино можливому способі спілкування з Богом.

Зв'язки Русі з Афоном відомі від середини XI ст.: преп. Антоній прожив 20 років на Афоні і повернувшись до Києва заснував скит, який став основою Києво-Печерського монастиря. У другій половині XI ст. першим руським монастирем на Афоні в. став монастир Ксилургу, а у 1169 р. русинам передано монастир св. Пантелеймона (пізніше Русікон). У другій пол. XVIII ст., коли знищено Запорізьку Січ та гетьманство, зросла присутність українців (зокрема козаків) на Афоні. У 1757-го року виникає новий український монастир (скит) св. Іллі, заснований Паїсієм Величковським. Василь Григорович-Барський вивчив розташування, архітектуру й мистецьке оздоблення монастирських храмів, спосіб служіння, моління і життя афонських монахів, описав географію Афона у багатій рисунками книзі «Странствования по святым местам Востока», що стала популярною у 70-их рр. XVIII ст.

Власне Афон сьогодні є втіленням місця поза часом: збереження традицій богослужень, літургії, укладу монашого життя, які незмінні понад тисячу років, дозволяють відчувати феномен у його первозданності. Присутність десяти прочан у монастирі не впливає на загальний настрій і чернечий спосіб життя. Незмінність географії: море, узбережжя, скромні причали, скелі, пологі гірські схили, вкриті середземноморською рослинністю, велична гора Афон під покровом Богородиці, неприступні фортеці монастирів, розкидані по горах і стрімких скелях скити анахоретів, стежки між монастирями і серпантини кам'янистих доріг доповнюють відчуття застиглості і незмінності. Властиво, незмінність укладу монашого життя підкреслюють циклічність змін пір року, дня і ночі, упродовж яких відбуваються утрени і вечірні з шестигодинними богослуженнями, які включають трапезу – урочисту частину з читанням святого Письма, праця ченців у оливних гаях, на полях, у садах і виноградниках. Час, що різниться шістьма годинами від європейського, тому утрени починається о другій годині ночі. Мури – височенні, неприступні, сліди давніх тривожних і трагічних часів, оборонна вежа-донжон у кожному монастирі, до якої ховалися, коли втримати монастир було вкрай важко, де ховали реліквії, до яких тепер можна приклястися. Тиша монастирських коридорів, подвір'я як образ раю небесного з помаранчевими і цитриновими деревами, трояндами, водосвятними каплицями, криницями, джерелами представлені також у фресках галерей, трапезних і церков, у чудотворних іконах, що тисячу літ ликами святих дивляться на мінливий світ прочан і вічність монашого послуху і служби. Тут сакрум говорить через профанум.

РОЗВИТОК КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВИХ ЗОН БЛАГОУСТРОЮ В ЖИТЛОВІЙ ЗАБУДОВІ

Кузьміна Ганна Володимирівна, кандидат архітектури, доцент кафедри інформаційних технологій в архітектурі Київського національного університету будівництва і архітектури

Становлення міського способу життя - складний і багатоплановий процес. Існуюче міське середовище майже не пристосоване до вимог сучасного способу життя людей, міські рекреаційні простори не настільки цікаві і динамічні, щоб бути комфортними і відповідати запитам користувачів. Особливо гострим є питання організації соціокультурного середовища, створення зон культурного дозвілля мешканців міст.

На відміну від архітектурного оточення, яке більш стабільне і незмінне, темп і спосіб життя людей, їх інтереси і орієнтири навпаки, активно змінюються. Комп'ютеризація та віртуалізація майже всіх сфер життя накладають відбиток на стиль життя людей, які все менше проводять часу в міських рекреаційних зонах, заглиблюючись у віртуальну реальність. Спілкування відбувається у віртуальному просторі, бо немає місця та умов зустрітись наживо, в середовищі, яке не готове їм надати умови для візуальної соціалізації та культурної взаємодії.

В якості важливого прояву міського життя психологія середовища використовує поняття «просторові контакти» городян. Простір повинен реагувати та відповідати сучасному життю людей, забезпечити їх соціальні потреби, формувати естетичні цінності, бути місцем спілкування, енергообміну між людьми, створювати передумови зародження традицій культурної взаємодії в суспільстві.

В організації міського простору важливим стає критерій функціональної доцільності, де зони благоустрою повинні розглядатися не тільки як знаходження на вулиці, але і як засіб отримання нових знань і емоцій. Люди бачать навколо себе щось, що їх зацікавить, відволіче від буденності, занурить в спілкування, змусить розвиватися їх цінностям і орієнтирам.

Назріла необхідність комплексної реабілітації міського простору, переосмислення соціальних процесів і проблем, щоб розробити нові критерії і засоби створення сучасних рекреаційних просторів.

Формування міського простору в житловій забудові відбувається за існуючими нормам і правилами, за так званим функціональним шаблоном, що робить місто одноманітним, лише формально підвищуючи якість життя городян. Насамперед, це стосується наближеного повсякденного середовища, дворового простору, соціально-культурне значення якого не належно забезпечується проектними прийомами.

Необхідно виробити цілеспрямований підхід до перетворення рекреаційного середовища в тематичні соціокультурні зони, впроваджувати процес гри у відпочинок, тобто залучати до активності та зацікавленості

результатом, використовувати прийоми програмування рекреаційної діяльності, створювати сюжет процесу, сценарій перебування в просторі.

При формуванні зон дозвілля та відпочинку особливу увагу слід приділяти процесам емоційно-фізичної взаємодії для підвищення зовнішньої і внутрішньої активності людини, створювати умови «занурення» в середовище. При цьому, простір може мати незвичний тематичний задум, що активує емоційний стан людини, спонукає до прояву емоцій. Створювати сценарні ідеї середовища, де відбувається сюжетна емоційна взаємодія між людиною та елементами благоустрою, де середовище спонукає до інтелектуальної діяльності.

Активну участь у процесі взаємодії з середовищем передбачає фізична активація. Коли сценарні варіанти направлені на розвагу користувачів, відбувається відродження традиційних колективних ігор, організуються простори з незвичайними середовищними умовами, що спонукають людей до фізичної взаємодії.

Простір для візуальної взаємодії та спілкування можливо створити розташуванням обладнання для сидіння по колу, цей простір спонукає для колективної бесіди, обговорення. Також, розміщувати обладнання амфітеатральним способом, таким чином акцентуючі увагу на місце умовної сцени, де лінію спілкування та обговорення проводить ведучий. Підняття або заглиблення обладнання для сидіння на різні рівні створює умови для кращої візуальної взаємодії. Так звана теарталізація простору, поява амфітеатральних зон створює можливість для мобільного кінопоказу, організації вистав, до яких можна залучати акторів, організувати різні зустрічі за інтересамим. Такі простори надихають творчих людей, особливо молодь.

Цікавими є такі види культурного середовища, як перформанси, інсталяції, стріт-арт. Вони динамічні, виразні, іноді випадкові, створені з різних матеріалів і предметів, передають творчу ідею творця шляхом візуального взаємодії з публікою. Такі об'єкти роблять життя городян більш яскравим і цікавим.

Цікавою темою організації культурно-дозвілльового простору для молоді є тематичні парки-трансформери. Так, наприклад в Амстердамі організуються тимчасові публічні зони за тематикою «картонне містечко», де з катрону мешканці самі збирають стилізоване місто. Цікавим буде, наприклад створювати георгафічну тему простору, за разом і вивчати георафію.

Формування дворових та внутрішньоквартальних культурно-дозвілльових зон можливо реалізовуватися завдяки засобам трансформації обладнання. Трансформативна зміна архітектурних якостей обладнання створює умови адаптивності простору до потреб, дає можливість зміни та перетворення простору згідно необхідних процесів. Люди самі можуть розставляти обладнання за своїми потребами, використовувати його для ігор, відпочинку або для розмежування простору.

Комплексний підхід до перетворення міських просторів дозволить сформувати комфортні умови для людей, відродить та осучаснить дворове та внутрішньоквартальне середовище, забезпечить можливість колективної культурно-дозвілльової соціалізації, спілкування, втілення творчих ідей.

ПИТАННЯ ВІДТВОРЕННЯ САКРАЛЬНИХ БУДІВЕЛЬ В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ МІСТ УКРАЇНИ

Куцевич Вадим Володимирович, доктор архітектури, професор, завідувач кафедри архітектурного проектування цивільних будівель і споруд КНУБА

З отриманням Незалежності України постало питання щодо відродження духовності, релігійного життя та відновлення зруйнованих історичних будівель-пам'яток сакральної архітектури. Для вирішення проблеми були проведені наукові дослідження та експериментальне проектування. В результаті проведених досліджень було розроблено довгострокову програму відтворення визначних пам'яток України, які складали понад 50 об'єктів.

Так, у 1998 році було відтворено храм Успіння Пресвятої Богородиці Пирогощії на Подолі в Києві, який було знищено у 30-ті роки ХХ століття. Ця пам'ятка, зведена на початку ХІІ ст., яка з часом зазнав багато перебудов від періоду українського бароко до класицистичних вирішень.

За пропозицією професора Ю.С.Асєєва храм відтворено в первісних формах на основі здійснення реставраційної реконструкції в формах ХІІ сторіччя, як музей історії «Слова о полку Ігоревім». Пізніше його передали Українській православної церкві. Відроджена домінантність храму в історичній забудові Контрактової площі сприяли створенню сакрального простору, який узгоджується з попереднім укладом даної території.

Досвід набутий реставраторами під час відбудови церкви Успіння Богородиці Пирогощії сприяв проведенню реставраційної реконструкції комплексу Михайлівського Золотоверхого собору в Києві та Успенського собору Києво-Печерської лаври.

Так, Михайлівський Золотоверхий собор був зведений у 1108-1113 роках. Пройшов через руйнування і перебудови, у ХVІІІ сторіччі набув риси українського бароко, як й інші храми доби Київської Русі.

Відтворення комплексу Михайлівського Золотоверхого собору відновило важливу змістовну містобудівну роль осі із Софійським собором. Сакральний простір Михайлівського Золотоверхого монастиря отримав друге народження (архіт.-рестав Ю.Г, Лосицький та ін.).

Необхідність реставраційної реконструкції Успенського і Михайлівського соборів була обумовлена їх унікальними містобудівними особливостями. Софійська і Михайлівська площі Києва стали дійовим осередком релігійного життя столиці України.

Відродження цілісного архітектурного ансамблю Києво-Печерської лаври та однієї з архітектурних домінант історичного ландшафту Києва – Успенського собору (1073-1078), мало велике значення для розвитку національної культури та доцільності реставраційної реконструкції втрачених пам'яток архітектури, яку можна кваліфікувати як реставраційне відтворення (архіт.-реставр. О.О.Граужис, П.М.Болюк та ін., 2000).

Також на основі реставраційної реконструкції виключно із відтворенням архітектурної форми храму на час руйнації була відтворена (архіт.-рест.

Ю.Г.Лосицький, 2002) церква Різдва Христова на Подолі у Києві XIX ст. На жаль, відновлений храм опинився в складній містобудівній ситуації величезної Поштової площі, яка теж перетерпіла не дуже вдалу реконструкції з напруженими транспортними артеріями та чисельними закладами харчування. Все це не сприяє створенню перед храмом відповідного сакрального простору.

Відкриття храмів, що раніше діяли, відтворення зруйнованих або реставрація та реконструкція пристосованих під різноманітні функції історичних церков, проектування і будівництво нових храмів, а також супутніх їм об'єктів створюватиме певний вплив на зміну містобудівної ситуації та формування сакрального просторів у містах і селах, громадського мікроклімату в районах, які є прилеглими до храмів та інфраструктуру поселень, що склалися в цілому.

Нова містобудівна політика щодо релігійних культур та задоволення потреб релігійних організацій приводиться відповідно до Закону України про свободу совісті та принципи демократії.

УДК 712.2

CRYSTALLISATION OF THE HYDROLOGICAL-URBAN MODEL OF CRACOW UNTIL THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

Agnieszka Matusik, Ph. D. Eng. Arch. Institute of Urban Design, Faculty of Architecture, Krakow University of Technology

In a sense, the river constitutes one of the fundamental motors of the evolution of cities. Its resources and advantages resulting from locating towns at their banks have always been higher than the threats connected with them. Cracow, similarly to many other cities of Central and Eastern Europe, binds its existence with a river. The urban layout created in the past was determined not by the very presence of the Vistula river alone, but also of its numerous tributaries and swamps between them. Additionally, the topographic and hydrological relations are an extremely important element in this respect. An important location in the scale of the region – at the contact point of the Cracow-Częstochowa Upland, Carpathian Foothills, and Sandomierz Basin, later made the city an important transport hub on routes running from the north to the south, as well as those running from the east to the west. This natural hydrological urban layout contributed to the island-like character of the early structure of Cracow, which is legible to this day. It was confirmed with a decision concerning incorporation of a new urban structure. On 5 June 1257 an incorporation deed of a new town according to the Magdeburg law is issued. The urban structure of the future centre of Cracow was located on one of the islands to the north from the Wawel Hill, and it was characterised by an arranged orthogonal grid, with a market square planned in its central point. The incorporated town perpetuated the N/S direction of the development of the town, the compositional axis of which opened up perpendicularly towards the Vistula river. This situation was never changed practically until the end of the 19th century. Over time, it was completed with

subsequent structures, such as Kazimierz and Kleparz, creating a sort of a system of coupled towns.

Another extremely significant moment in the history of relations between the hydrological system of Cracow and its urban layout was the gradual destruction of the dam on the Vistula. Taking over the main current by the southern arm of the river, called the 'Zakazimierka', allowed for stronger integration of the formerly separated structures of Cracow and Kazimierz. Eventually, stabilisation of the course of the river contributed to the consolidation of the entire structure of the then Cracow, which was strongly emphasised by the fact of establishing the Polish-Austrian border along the Vistula river. Ever since then, Cracow is a city with strong one-side connections with the northern bank of the river – along its southern banks an Austrian town Podgórze was developing.

The time of partitions and of the Austrian domination is favourable for Cracow. The year 1850 marks the beginning of a long-term process (lasting to this day) of sewing together the public space of the right- and left-bank Cracow. The first bridge connection between Cracow and Podgórze comes into being at that time. Podgórze itself is incorporated to Cracow as late as in 1915 within the scheme of the so-called Great Cracow Project. This fact eventually crystallises and consolidates the traditional direction of the development of the city. And thus, both banks of the Vistula river become formally linked within the framework of a uniform urban structure. In 19th century Important decisions relating to the internal layout are made – the process of gradual blurring of the old watercourses and water beds is beginning. In the years 1878-1880 the river bed of the Old Vistula is eventually buried, and covered with a wide avenue, Dietla street (called Dietlowski Park). Nearly at the same time works are launched to bury one of the minor tributaries of the Vistula – the Młynówka Królewska river. This process will last until the mid-20th century, eventually forming a linear urban park. In the supralocal scale, futuristic visions of the extension of the hydrological system are spun. One of the most spectacular projects was that of building a new river bed for the Vistula within the territory of southern districts of Cracow – Dębniki and Zakrzówka. The so-called Relief Canal was to serve as the basic element of the flood control system of the city. Another great project was to be the improvement of the river transport and linking Cracow with other territories in the supralocal scale via river connections. This policy assumed building of a new river port in the eastern part of the city (Prokocim), which would allow to connect Cracow with the navigable canal Danube – Vistula – Dnieper. The project has never been implemented.

Transformations of the hydrological-urban system of Cracow are crowned with stone embankments along the central section of the river. Regulation and enclosure of considerable sections of waterfronts of the Vistula and Rudawa rivers considerably improved the flood control system, and at the same time became one of important public spaces in the city. Consequently, the hydrological-urban layout of the centre of Cracow gets crystallised, remaining the heart of the city to this day.

УДК 725.8, 725.9

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІЙ МИСТЕЦЬКИЙ ПРОТО-АНСАБЛЬ СТОЛИЦІ: МОДЕЛЮВАННЯ МОВИ, ЗМІСТУ, КОНТЕКСТУ

Ладан Тетяна Миколаївна, кандидат архітектури, доцент кафедри Основ архітектури і архітектурного проектування Київський національний університет будівництва і архітектури

Попередньо утворені у м. Києві історичні ансамблі (ансамблі вулиць, ансамблі кварталів, ансамблі площ) мають своєрідність. Сучасний містобудівний ансамбль столиці, з появою нових висотних будівель, поступово змінює знакові об'єкти-орієнтири та втрачає свою цілісність. Розробка генерального плану м. Києва сприяє збереженню, відновленню сакральних, громадських та житлових ансамблів та утворенню ансамблю найвищого ступеня – прото-ансамблю столиці. З метою реалізації ідеї утворення прото-ансамблю м. Києва, на кафедрі Основ архітектури і архітектурного проектування КНУБА викладачами та студентами був розроблений проект «КОМПАС» (експериментальне проектування, дипломне проектування, індивідуальні графічно-аналітичні роботи студентів з дисципліни «Реконструкція і нове будівництво в історичному середовищі»): автори проекту – доктор архітектури, професор О.С. Слепцов; кандидат архітектури, доцент – Т.М. Ладан.

Пропонується до аналізу проект «КОМПАС» – Культурно-Освітній Прото-Ансамбль Столиці (2012-2016) – концептуальна модель утворення архітектурного ансамблю, який може об'єднати об'єкти (будівлі та споруди) соціальною багатоступеневою, культурно-освітньою мистецькою складовою, яка відобразиться на етапах їх реконструкції або на новому будівництві архітектурних об'єктів.

Мова концепцій архітектурних об'єктів та споруд проекту – знаковосимвольна, образотворча, семіотична, базується на теорії «інформативної архітектури» (автор – Т.М. Ладан).

Зміст концепцій архітектурних об'єктів та споруд проекту – відповідає потребам суспільства до змін та творчого розвитку – відродження та зріст наукового потенціалу країни у всіх сферах теоретичної та практичної діяльності. Визначається композиційний центр проекту – Національний комплекс «Експоцентр України», який пропонується розвивати в напрямку синтезу мистецтв (концепція – «вінок»: мальовничий природний ансамбль; концепція «дерево життя»: безперервність та зріст буття), оскільки він може представляти у виставкових залах павільйонів найкращі досягнення України у різних сферах діяльності. Пропонуються напрямки та концепції реконструкції ключових громадських будівель та споруд, які утворюють сходинки становлення та розвитку авангардних формують формують та філософських змістів: навчально-виховні заклади (концепція «фрестайл»: школа екстремальних видів спорту, концепція «безкінечник»: школа декоративно-ужиткового мистецтва, концепція «аероплан»: школа планеристів, концепція «катамаран»: школа водних видів спорту, концепція «дерево життя»: школа

фітодизайну, концепція «парад планет»: школа фізики та астрономії), заклади додаткової освіти (концепція «місто простору»: найменше використання земної поверхні при забудові брівки дніпровських схилів, концепція «каскад-палітра»: багатоярусна система утворення мультифункціональних просторів), видовищні будівлі (концепції – «кінокадр» та «кіно-око»: візуальні акценти та ракурси), транспортні розв'язки та площі (концепція «каравела»: пристань кораблів-хмарочосів мегаполісу), спортивні споруди (концепція «динамо»: кінетична архітектура).

Контекст концепцій архітектурних об'єктів та споруд проекту – поєднання інтересів всіх верств населення – дітей, молоді, дорослих, літніх людей, людей з особливим потребами та доцільних місцю сучасних архітектурних форм, об'ємів, деталей – відповідно до передових архітектурних напрямків («інформативна архітектура»), що створить комфортні умови для творчості, значно розширить функції об'єктів, підвищить ступінь комфортності проживання мешканців міста, визначить місця для розширення можливостей творчої професійної реалізації та профорієнтації людей.

В результаті Київ може отримати нові туристичні знакові визначні архітектурні локації (середовища) по місту (складові прото-ансамблю «КОМПАС»), які будуть сприяти натхненню та формуванню творчих людей нового покоління, які прагнуть до змін у навколишньому світі та розвитку своїх талантів і мають змогу їх реалізувати, як на міському, так і на державному та світовому рівнях.

УДК 004, 72.01, 721.021

ФОРМУВАННЯ ВІМ-СТАНДАРТУ ПРОЕКТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Левченко Олексій Вікторович, кандидат архітектури, доцент кафедри інформаційних технологій в архітектурі КНУБА

Постановка проблеми. Будь яка діяльність в проектній організації стикається з питаннями формалізації подання проектного матеріалу до контролюючих організації чи замовнику у вигляді деякої кількості альбомів проектних матеріалів. Формування проектної документації в нашій державі базується на ДСТУ Б А.2.4-7:2009 (Правила виконання архітектурно-будівельних робочих креслень) та ДБН А.2.2-3-2014 (Склад та зміст проектної документації на будівництво), але ці нормативи не містять положень про тривимірні комп'ютерні моделі та ту інформації, що передається разом з друкованим примірником креслень у вигляді електронного носія інформації з ВІМ-моделлю (Building Information Modelling – Інформаційна модель будівлі, Інформаційне моделювання будівлі, або, в загальному розумінні, будівництва).

Виклад основного матеріалу. Концепція ВІМ узагальнює усі процеси проектування та будівництва, у нашій країні актуально впровадити ВІМ-стандарт [1], але вже цей термін дуже відомий фахівцям, що працюють з програмами ArchiCAD Graphisoft та Allplan Nemetschek, Autodesk Revit, Bentley

Architecture, Tckla Structures і деякими іншими. BIM-стандарт організації для проектних об'єктів, будівлі та споруди, є шаблоном, побудованим на діючих нормативах та проектних положеннях (усталених рішеннях в даній організації) і покликаний сформуванати єдиний формат застосування BIM-технології.

Рекомендації, що містяться в даному стандарті, є лише одним з можливих варіантів реалізації BIM-процесів, і кожна організація може побудувати роботу інакше. Основним критерієм наявності стандарту проектної організації є скоригована система іменування проектів (файлів проекту) і вмісту, а ознакою – система 3D-координатії і пов'язане з нею принцип модульності та блокування даних в проектні структури та готовий об'єкт проектної діяльності.

При використанні BIM-технологій, кількість інформації, що використана в проекті, значно зростає залишаючи інформаційне моделювання, як об'єктно-орієнтовану цифрову модель. Враховуючи складність таких моделей, велика кількість елементів та структурні зв'язки, різноманітність вимог для функціонального та просторового розміщення в моделі, виникає потреба в контролі таких BIM систем. Контроль передбачає одночасний або метод після проектного аналізу у відповідності з проектного завдання та архітектурно-будівельних норм і правил.

Особливості реноваційного процесу використання будівель найбільш важливий щабель завдання певних атрибутів існуючих елементів будівлі та оновлених конструкцій. Сучасна функція історичної будівлі, що адаптується, або нової будівлі, яка вписується в існуюче міське середовище, залежить від традиційних історичних функцій тих будівель, що наразі вже є в ньому. Формування узгодженого стандарту реновації чи реконструкції будівель дозволить відповідним чином висвітлити певні структурні рівні стандарту:

- Загальний опис технології проектування (BIM-сценарії, ролі та обов'язки учасників);
- Рівні опрацювання елементів моделі (LOD);
- Правила іменування та атрибутивні характеристики елементів;
- Регламент організація спільної роботи та обміну інформацією;
- Регламенти створення моделі для кожного розділу проекту;
- Створення бібліотек BIM-компонентів чи структурних одиниць.

Важливим є економічна складова питання оновлення цього стандарту при кожному новому проекті, специфіка якого не дозволяє використовувати попередній стандарт BIM- системи.

Узагальнимо поняття наступним, BIM стандарт – це комплекс документів, що містить вимоги до процесу (технології BIM) і результату цього процесу (моделі та інформації, що створили у результаті застосування технології BIM).

Безпосередньо поняття BIM-модель пов'язана з рівнем насичення інформацією цієї моделі – LOD. LOD (англ. Levels Of Detail – рівні деталізації) – прийом програмування тривимірної графіки, що полягає у створенні кількох варіантів одного об'єкта з різними ступенями деталізації, які перемикаються в залежності від віддалення об'єкта від віртуальної камери. Інший метод полягає у використанні однієї основної і кількох зовнішніх надбудов до неї. Кожна

наступна надбудова до основної моделі доповнюється елементами деталізації пропорційно номерам надбудови. Є взаємозв'язок LOD та стадіями проекту.

Висновки. Отже, якщо ми вирішили проектувати на засадах BIM – перше завдання, створити BIM- стандарт. Наведемо узагальнене означення – BIM-стандарт містить опис і вимоги до організації проектування на основі технології BIM, а також вимоги до Інформаційної Моделі, як результату процесу проектування. Структура стандарту, що описує властивості об'єктів до і після процесу реконструкції, дозволяє відокремити не тільки об'єми цих конструкцій у загальному об'єму будівлі а й спрогнозувати наступні заходи реновації будівлі.

УДК 72.025.4/5

ДО ПИТАННЯ ОНОВЛЕННЯ ЗАБУДОВИ ІСТОРИЧНОГО МІСТА

Лещенко Нелля Арсентіївна кандидат архітектури, доцент, кафедра інформаційних технологій в архітектурі Київського національного університету будівництва і архітектури

Постановка проблеми. Оновлення міського середовища завжди залишається важливою темою для будь-якого історичного міста. Місто живе і розвивається, і, як правило, неможливо повністю і надовго «законсервувати» його сформоване архітектурне середовище. З плином часу обов'язково знадобляться якісь зміни, викликані необхідністю нового часу. Це може бути як нова функціональна адаптація існуючої історичної будівлі, так і зведення абсолютно нового будинку на зміну зруйнованого, або активізація деградууючою історичної міської території, що наразі не використовується або неправильно використовується. При цьому важливо одне, щоб нова будівля або нова функція максимально коректно були вписані в історично сформований контекст. Вони повинні вжитися в існуюче середовище, доповнити, збагатити його, і ні в якому разі не викликати деструктивних емоцій.

Виклад основного матеріалу. Яким має бути новий будинок, щоб, по-перше, не порушити історичне міське середовище, гармонійно в нього вписатися і, по-друге, оживити його, привнести необхідну новизну?

Будівля має бути підпорядкованою сформованому містобудівному і архітектурному контексту. Важливо, яке містобудівне значення передбачається для неї, тобто вона повинна стати новою домінантою, акцентом чи рядовою будівлею. Від цього залежать її об'єм і висота. Її форми і парцеляція фасадів залежать від сформованого архітектурного контексту.

Сучасна функція історичної будівлі, що адаптується, або нової будівлі, яка вписується в існуюче міському середовище, залежить від традиційних історичних функцій тих будівель, що наразі вже є в ньому. А також, від того, наскільки їх існуючі функції дають можливість залишатися міському середовищу активним в даний час, бути якісним і розвиватися. Крім того,

важливим є конструктивні і технічні можливості самої історичної будівлі до функціонального оновлення.

Проте, найважливішим питанням є, для кого робиться це оновлення? Мається на увазі його соціальна складова - люди. Найбільш успішним буде проект, розрахований на привернення уваги і залучення до нього різних людей за віком, фізичними можливостям, соціальним статусом, професією, інтересами. Першорядним є забезпечення їх комфорту і тривалого перебування в оновленому міському середовищі.

Важливим є економічна складова питання оновлення. Тут слід зважити, які будуть витрати на зведення нових будівель, і які вигоди від їх використання отримають всі споживачі (жителі, інвестори, місто). Слід врахувати питання фінансування, можливість залучення коштів місцевих громад як провідного інвестора, який більш за все буде зацікавлений у підвищенні якості міського середовища та рівня життя в ньому місцевих мешканців.

Екологічність и енергоефективність, як критерии сталого розвитку забудови кожного міста, мають бути визначальними у виборі матеріалів, технологій зведення і функціонування нових будівель. Перш за все, це комфортний мікроклімат всередині приміщення і мінімальні теплові викиди в атмосферу, мінімальна залежність від невідновлюваних енергетичних джерел, низькі енергетичні затрати на експлуатацію. В ідеалі, новозведені будинки мають бути пасивні і активні. Це дасть можливість їх мешканцям не тільки заощаджувати на експлуатаційних витратах, а й заробляти при цьому.

Всі порушені питання є взаємообумовлені, взаємопов'язані в єдину систему, де будь-яка зміна в одній з її складових впливає на її якість в цілому. Тому детальний системний аналіз сформованого контексту на передпроектному етапі та врахування і взаємопов'язування всіх його складових в проекті оновлення історичного міського середовища дозволить зібрати найбільш повну базу вихідних даних і гармонічно вписати нову будівлю в існуючу ситуацію, підвищивши її якість.

Висновки. Отже, в результаті грамотно проведеного оновлення мешканці міста зможуть отримати якісне міське архітектурне середовище для постійного проживання і тимчасового комфортного перебування. Нові будівлі мають стати гармонічним продовженням і оживленням існуючої забудови, максимально враховувати її історично сформовані особливості і водночас привнести новий життєвий імпульс, чим забезпечити сталий розвиток міста.

ОБ'ЄМНО-ПЛАНУВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖИТЛА МІНІМАЛЬНОЇ ПЛОЩІ — РИЗИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Літошенко Ганна Володимирівна, кандидат архітектури, доцент кафедри інформаційних технологій в архітектурі Київський національний університет будівництва і архітектури.; Суліменко Ганна Геннадіївна, кандидат технічних наук, доцент кафедри інформаційних технологій в архітектурі Київський національний університет будівництва і архітектури.

Значна активізація житлового будівництва останніх років, принаймні в Києві і на прилеглих до міста територіях, дає можливість провести ряд спостережень, здатних зацікавити фахівців різних галузей, так чи інакше причетних до проектування житла, формування містобудівних утворень, особливостей суспільного життя.

Одним із таких спостережень, яке викликає неоднозначне ставлення до розглянутого в даній доповіді явища, є постійне зростання в складі нового житлового фонду частки так званих смарт-квартир. Це найменші з можливих на даний час окремих помешкань, які в аналітичних джерелах відносять до економ-класу, - житлові одиниці площею 15-30 м², де, як правило, кімната і кухня являють собою спільний простір. Через цю особливість і через те, що площі такого житла здебільшого не вкладаються в жодні нормативні вимоги, ці квартири іменуються студіями. З цілком зрозумілих причин таке житло за нинішніх обставин користується значним попитом. Прийнято вважати, що основна маса майбутніх користувачів таких помешкань – молоді подружжя, студенти, самотні люди з обмеженими фінансовими можливостями, - ті, хто не здатен придбати більше за площею житло з економічних причин. Іншою метою придбання таких квартир є перспектива їх комерційного використання – здачі в оренду. Хоча на сьогоднішній день частка такого житла не особливо велика, проте її невпинне зростання викликає занепокоєння. В аналітичних джерелах, присвячених житловому будівництву, можна зустріти застереження щодо того, що концентрація таких житлових чарунок може в подальшому призвести до маргіналізації житлових угруповань.

В даному випадку слід звернути увагу на декілька моментів. По-перше, йдеться про переважно комерційний шлях придбання такого житла – купівлю або інвестування на етапі будівництва. Це означає, що принаймні перший власник не належить до прошарків суспільства, позбавлених будь-яких фінансових джерел існування – значна частка населення, в тому числі такого, що працює, не мають фінансових можливостей для придбання навіть такого мінімального житла без отримання кредитів чи якихось видів фінансової допомоги з боку держави. Інша справа при передачі подібного житла майбутнім мешканцям на соціальній основі – в таких випадках контингент може дуже широко варіюватися від малозабезпечених працівників бюджетної сфери, людей, що опинилися в складній ситуації з житлом через військові дії чи життєві обставини, до тих категорій суспільства, які не можуть стати повноцінними членами суспільства через асоціальну поведінку. По-друге,

розрахунок номенклатури квартир за кількість кімнат і за площею відповідно до демографічних показників все більше йде в минуле, як і розподіл житла за складом сімей, тим більше контроль за цим. Отже, і у квартирі середньої чи великої площі, розрахованій на одну сім'ю, може опинитися кілька родин чи велика кількість окремих наймачів, що належатимуть до контингенту, який інші мешканці будинку не захочуть бачити своїми сусідами. По-третє, однаковий майновий рівень сусідів, як і їх спорідненість за якоюсь іншою ознакою, ще не є гарантією утворення безконфліктної спільноти.

Отже, можна зазначити, що групування житла однакових габаритів, навіть якщо йдеться про найнижчий ціновий сегмент, само по собі, без врахування інших особливостей житлових утворень, ще не є фактором загрози. Серед таких факторів скоріше слід звернути увагу на такі особливості як загальне ущільнення забудови, доступність основних ресурсів (інфраструктура обслуговування, зв'язок з місцями працевлаштування, якість мереж тощо), доступність і якість закладів освіти і медичних закладів, рекреаційні можливості оточення і самого житлового утворення. Навіть планувальні якості і забезпечення житлового утворення всім необхідним не гарантують високий рівень життя в майбутньому без врахування особливостей формування спільнот, підтвердженням чому є приклади, особливо стосовно соціального житла, такі як сумнозвісний комплекс Ігоу-Прюїт в Сент-Луїсі і подібних до нього, які подеколи жодні заходи з джентрифікації не здатні врятувати. Слід згадати, що подібне житло з'являється всюди, де є дефіцит ресурсів – фінансових, територіальних. Малі габарити подібних квартир викликають періодичні сплески творчості професійних і самодіяльних дизайнерів, які доводять, що раціональне використання кожного кубічного сантиметра простору здатне перетворити таке житло на цілком задовільне середовище існування одного-двох мешканців.

Проте зрозуміло, що значна частина житлових функцій при найраціональнішому плануванні або має бути винесена за межі безпосередньо квартири, або не виконуватись взагалі. В наших умовах найбільш постраждає функція зберігання речей та начиння та функція приготування їжі. Тут виникає певний парадокс – найбільш бюджетне житло найменше підходить людям з обмеженим бюджетом, які здебільшого накопичують найбільш значну кількість речей, а також потребують додаткового об'єму приміщень для продуктових запасів й заготовок. Отже, таке житло скоріше може бути приречене на часту зміну мешканців, які зможуть використовувати його як тимчасовий варіант до придбання більш сталого помешкання, або за більш сприятливих умов зможе бути переплановане шляхом об'єднання в більші за розміром помешкання. З цією метою групування таких квартир принаймні по дві видається доцільним. Групування великої кількості подібних житлових одиниць натомість скоріше не є доречним, але не стільки з міркувань соціальних ризиків, скільки з причини підвищення навантаження на вертикальні і горизонтальні комунікації будинку.

**ПРО ГАРМОНІЙНУ ЦІЛІСНІСТЬ СУЧАСНИХ ЖИТЛОВИХ
КВАРТАЛІВ ІЗ ІСНУЮЧИМ УРБАНІСТИЧНИМ КОНТЕКСТОМ
МІСТА**

Малік Тетяна Вячеславівна, канд. архітектури, професор, завідувач кафедри «Дизайн середовища» Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

Сьогоднішній інтерес культури до проблем організації середовища існування людини (у міському оточенні вулиць, площ, рекреацій, житлових районів, у промислових утвореннях), котрі не вирішуються тільки завдяки архітектурній діяльності, веде до необхідності говорити про доцільність включення до архітектурного середовища елементів міського дизайну.

Міський дизайн – це особливий тип дизайнерських об'єктів, що вимагає закономірної організації. Сутність цільового призначення міського дизайну і дизайнерської діяльності в рамках містоформування не зводиться до морфології предметного наповнення організованих архітектурно–будівничими засобами просторів, що доповнює морфологію каркаса і тканини міського середовища, бо простір, який осмислений дизайнером, конкретизується не лише предметним наповненням, але і діяльністю, поведінкою «споживачів».

Знаходячись у взаємодії з каркасом і тканиною оточуючого міського середовища дизайнерське наповнення якісно змінює його не лише у функціональному плані, а і семантично. Особлива увага приділяється забезпеченню за рахунок предметного наповнення зв'язку між людиною, що живе у своєму сьогодні і оточенням, яке завжди і обов'язково відстає від сьогоднішніх потреб і смаків. Ступінь незалежності, якою володіє предметне наповнення, дозволяє підтримувати відповідність між міським середовищем в цілому і актуальними цінностями, і нормами культури, в тому числі естетичними.

Місто протягом усієї своєї історії зазнає різноманітних трансформацій і змін, виявляє і підкреслює наявність наскрізних закономірностей його розвитку. Ці закономірності беруть свій початок у природі процесу урбанізації і утворюють основу функціонування міського, соціально–просторового середовища, визначають кількість його головних напрямків і форм. Сюди відносяться і розподілення головних центрів діяльності, і фокусів тяжіння населення, і уявлення про те, яким повинен бути місцевий простір, характерні риси забудов і культурні традиції.

Таким чином, спадковість середовища обумовлюється самим процесом функціонування міста і здійснюється протягом усієї історії, не обмежуючись окремими її періодами. З плином часу, з розвитком місцевих традицій все більше підвищується власна «середовищна» цінність місцевого простору, укріплюється єдність та взаємозв'язок окремих його фрагментів і частин, підкреслюючи цінність культур більш ранніх часів. Взаємодія між новими шарами та шарами, що склалися, в масштабі місцевої культури в цілому і кожного міста окремо пов'язано з постійною взаємною перебудовою і

адаптацією соціальних функцій і просторів. Це обумовлює довго тривалість і нерівномірність розвитку історичних і нових частин міста.

У цьому плані середовища ХІХ – початку ХХ століть, що збереглися в Києві цілими кварталами, не менш важливі, ніж окремі пам'ятники архітектури і історії більш ранніх епох, бо вони формують так звану фонову забудову і дають можливість «прочитати» закономірності побудови просторових середовищ минулих століть у їх гармонійній цілісності. Хоча про збереження предметного наповнення таких просторів говорити не доводиться.

Середина ХХ століття відзначилася появою 5–поверхових «коробочок», теперішній час – побудовою «кам'яних мішків». Одним із головних недоліків сучасної забудови є її одноманітність. Механічна монотонність форм, жорсткість та дуже значний масштаб просторової структури, які багатьма не сприймаються органічно. Природним є крок, коли відбулося усвідомлення, що будь-який район з його внутрішньою будовою є елементом загальної структури міста та середовища, яке створюється стає продовженням, відновленням чи зміненням просторових, функціональних та психологічних якостей центру, який історично склався і відповідно тієї культури, що на цих теренах склалася протягом століть.

Протягом історичного розвитку міста виникають різноманітні типи нових районів, що відрізняються своєю функціональною специфікою, архітектурно-планувальним рішенням, ступенем участі у функціонуванні центру, історико-культурним значенням, рівнем зрілості і упорядкованості їх середовища. У процесі формування міста ці райони, якщо вони знаходяться у безпосередній близькості до центру і є резервом його наступного розвитку. Так, житловий квартал бізнес-класу «Новопечерські Липки» розташований в Печерському районі столиці відзначається цілісною системою квартального завершення – єдиним архітектурним ансамблем, цікавим предметно-просторовим наповненням середовища, що спрямоване на екологічність, а також виразним світловим дизайном. Квартал складається з двадцяти сучасних будинків від 6 до 30 поверхів і забезпечений розвиненою інфраструктурою, що включає торгові, розважальні, спортивні, освітні та соціальні об'єкти. На території кварталу, площа якого становить понад 19 гектарів, більше третини відведено під зелені зони і парки, Тут розташований ландшафтний парк «Сади Світу». Зважаючи на це квартал вважається найзеленішим у Києві. Водночас у порівнянні з існуючим навколо нього урбаністичним контекстом міста, що складається зі забудови середини-кінця ХХ сторіччя, яка потопає у зелені, «Новопечерські Липки», можна сказати, дихають на половину грудей, або за рахунок сусідів. Єдине, що стилістично поєднує ці 2 світи (райони середини ХХ ст. та квартали початку ХІ) – це дитячі майданчики з їх типовим для Києва обладнанням.

Таким чином, проблема спадковості розвитку просторового середовища міста пов'язана не лише з проблемами архітектурно-композиційними чи стильовими, але й з організацією функціональних, екологічних та культурно-естетичних взаємозв'язків між частинами і районами, бо сучасне міське середовище – це результат накопиченого досвіду, не лише власного, вміння, культури в цілому та поглибленого соціального розшарування суспільства.

**ЗБЕРЕЖЕННЯ, ВІДТВОРЕННЯ АБО ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОГО
СЕРЕДОВИЩА. ПРИКЛАД КОНКУРСНОГО ПРОЕКТУ
МУЗЕЄФІКАЦІЇ ЗАЛИШКІВ ЦЕРКВИ БОГОРОДИЦІ (ДЕСЯТИННОЇ)**

Мещеряков Володимир Миколайович кандидат архітектури, доцент
директор Творчої архітектурної майстерні М-СТУДІО

В історичних містах України пріоритетним є збереження традиційного характеру історичного середовища або, в разі необхідності, його відтворення. Але є випадки іншого підходу до цієї проблеми, коли виникає дискусійна тема щодо його формування.

12 лютого 2000 року Президент України Леонід Кучма підписав розпорядження № 83/2000 «Про першочергові заходи з відродження церкви Богородиці (Десятинної) в м. Києві». У 2005 році Президент України Віктор Ющенко також підтримав ідею відтворення Десятинної церкви. Влітку 2005 року почалися роботи з черговими археологічними розкопками і активізувалися дискусії про те, що краще: відтворювати храм, точного опису та зображення якого часів Київської Русі немає – тільки графічні реконструкції, або залишити контури фундаментів, а силуети можливих образів храму створювати в темний час доби світловими променями. Результатом наступних шести років стало те, що не з'явився ані музей археології, ані церква, ані зелена зона з контуром історичних фундаментів, ані узгоджена концепція, що робити далі. У 2011 році в центрі Києва існував зелений паркан з залишками тимчасового покриття, яке завалилося на об'єкт культурної спадщини – пам'ятник археології національного значення «Місто Володимира – дитинець стародавнього Києва з фундаментами Десятинної церкви».

У 2011 році КМДА було проведено конкурс щодо консервації і сучасної музеєфікації (ревалоризації) автентичних залишків церкви Богородиці (Десятинної), пам'ятки археології національного значення «місто Володимира – дитинець стародавнього Києва з фундаментом Десятинної церкви» зі створенням архітектурного ансамблю з можливістю екскурсійного відвідування, відправлення релігійних потреб громадян і проведення протокольних заходів.

Починаючи з 1826 року по теперішній час фахівцями було розроблено більше десяти варіантів графічної реконструкції можливого вигляду Десятинної церкви часів Київської Русі. Жоден із варіантів не претендує на винятковість і не може бути прийнятий за основу для відтворення цього видатного втраченого об'єкта культурної спадщини. Враховуючи розташування об'єкта на заповідній історичній території «Стародавній Київ», поблизу архітектурних ансамблів Софії Київської, Києво-Печерської Лаври, Михайлівського Золотоверхого монастиря, Андріївського узвозу з архітектурним шедевром – Андріївською церквою, на нашу думку об'єкт слід проектувати в стилі, який не буде дисонувати з традиційним характером історичної забудови, а саме – в стилі найкращих зразків українського бароко. Найбільш яскраво й самобутньо стиль українського бароко проявився в культовій архітектурі. У XVII – початку

XVIII ст. давньоруські святині були відновлені. Всі ці споруди історично в основі мали хрестовокупольний тип і всі вони після відновлення стали яскравими представниками українського бароко: були надбудовані верхи, з'явилися прибудови, фасади прикрасили декором.

Запропонований нами в межах умов конкурсу 2011 року проект багатофункціонального об'єкту складається з двох основних об'ємів:

- нижче відм. ± 0.000 розташовуються приміщення музею Десятинної церкви, що включають основний зал зі збереженими залишками автентичних фундаментів, демонстраційними вітринами навколо несучих колон і по периметру стін, службові, технічні та підсобні приміщення комплексу;
- вище відм. ± 0.000 , над історичними фундаментами, проектом пропонується розмістити нову Десятинну церкву, архітектурно-планувальне та об'ємно-просторове рішення якої виконано в стилі українського бароко.

УДК 72.023: 72.025

ОЦІНКА І ВИБІР ОПОРЯДЖУВАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ РЕСТАВРАЦІЇ ФАСАДІВ І ІНТЕР'ЄРІВ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ

Самойлович Валентин Васильович, доктор технічних наук, професор, професор кафедри теорії архітектури Київський національний університет будівництва і архітектури.

Опорядження фасадів і інтер'єрів пам'яток архітектури потребує постійної уваги щодо його збереження та реставрації. Екологічні проблеми великого міста значно збільшують ризик втрати цієї культурної спадщини. Різні заходи, здійснювані для запобігання подальшому руйнуванню і створенню умов для тривалого збереження пам'ятника, визначаються як реставрація, консервація і відтворення. Обов'язковою умовою щодо їх застосування є максимальне збереження справжнього матеріалу пам'ятника, у тому числі і значною мірою зруйнованого.

Для збереження опорядження пам'яток архітектури використовують різні методи захисту, такі як очищення поверхонь антисептичними засобами, забиття тріщин, бактерицидний захист, гідрофобізація, флюатування та інше. Якщо все ж таки необхідно замінити частину справжнього матеріалу на сучасний, то підбираються матеріали, по можливості, близькі до тих, які використовувалися при створенні самого пам'ятника. Невірно підібрані матеріали відразу або в майбутньому завдадуть шкоди пам'ятнику.

Нами розроблена методика вибору опоряджувальних матеріалів для будівель різного призначення, яка була перероблена і доповнена з урахуванням вимог щодо збереження та реставрації пам'яток архітектури. Вона ґрунтується на розробці кількісних і якісних показників вимог до опоряджувальних матеріалів, які були визначені на підставі вивчення умов експлуатації в різних типах архітектурного середовища, та їх співставлення з експлуатаційними показниками різних опоряджувальних матеріалів. Так, метод вибору

зовнішнього опорядження будівель побудованих на районуванні території України за ідентичністю руйнівної дії атмосферних чинників на опоряджувальні матеріали у вигляді кількісних показників, які складають типи функціонально-експлуатаційного середовища. Метод вибору внутрішнього опорядження побудовано на розділенні значної кількості різних за функціональним призначенням приміщень житлових і громадських будівель на типи, які об'єднані ідентичними вимогами до опорядження їх поверхонь. Ці вимоги були розроблені на основі дослідження ролі опорядження (облицювання стін, влаштування підвісних стель, покриття підлог) у створенні комфортних умов життєдіяльності людини в тому чи іншому приміщенні, а також характеру експлуатаційних навантажень на опорядження в процесі його служби. Групи приміщень, що об'єднані означеними вимогами, отримали назву "типи функціонально-експлуатаційного середовища". Кількісні і якісні показники вимог до опорядження в різних типах середовища життєдіяльності надають середовища є величинами постійними. Вони надають можливість робити розрахунки доцільності застосування того чи іншого матеріалу так само, як роблять вибір стінових, теплоізоляційних, та ін. матеріалів.

В процесі вибору опорядження можливе отримання декілька альтернативних варіантів матеріалів одного і того ж призначення з однаковими показниками експлуатаційно-технічних і естетичних властивостей, але з різними екологічними характеристиками. В цьому випадку потрібно приймати рішення про використання матеріалу переважно з екологічних позицій, враховуючи прямі і непрямі його дії на пам'ятник, людину та оточуюче середовище життєдіяльності. Існують схеми оцінки екологічних факторів по життєвому циклу матеріалу, починаючи з видобутку сировини, технології виготовлення, необхідності догляду за ним для підтримки його якості, сумісність з матеріалами пам'ятника архітектури, умов утилізації або повторного використання.

Загальним правилом при аналізі властивостей і виборі матеріалів є, окрім їх сумісності, зниження витрат нових матеріалів для реставрації. Чим вище матеріаломісткість вибраного процесу, тим більше навантаження на довкілля, вірогідніше загострення екологічних проблем і появи нових ускладнень із збереженням пам'ятника.

Важливе значення при оцінці і виборі матеріалів для реставрації зовнішнього опорядження пам'яток архітектури має визначення якості атмосферного повітря, тобто сукупність його властивостей, що визначають міру дії фізичних, хімічних і біологічних чинників на матеріали та на оточуюче довкілля в цілому. Показники якості атмосферного повітря залежать від забрудників, що виділяються різними джерелами, від просторового розподілу цих забрудників, а також від кліматичних і метеорологічних чинників. Значення цих показників зазвичай представляють в чисельному вигляді у відносних одиницях. Дані, які необхідні для оцінки якості, отримують фізико-хімічними і біологічними методами моніторингу. Отримані результати обробляють із залученням статистичних методів. Для підвищення надійності діагностики пошкоджень і стану пам'ятника доцільне об'єднання всіх методів в

єдину діагностичну систему з введенням групи методів еколого-матеріалознавчої діагностики.

В доповіді більш детально викладаються методи оцінки і вибору опоряджувальних матеріалів для реставрації екстер'єрів та інтер'єрів пам'яток архітектури, наводяться приклади вибору матеріалів а також пропозиції щодо автоматизації процесу.

УДК 72.01

ПЕРСПЕКТИВИ РАЗВИТИЯ КОМПЛЕКСОВ ВСЕМИРНЫХ ВЫСТАВОК

Суфранова М. В., аспірант *Харківський національний університет
городского хозяйства им. А. Н. Бекетова*

Прошедший насыщенный событиями XX век был веком радикальных преобразований, затронувший практически все сферы жизни общества. Начало третьего тысячелетия уже сейчас испытывает влияние зарождающегося “нового мира”. Знание будущего, хотя бы в форме гипотез и предположений, уже поможет найти какие-либо решения возможных проблем, которые, несомненно, будут.

Архитектура представляет собой “зеркало” человеческой жизни, которое улавливает и отображает мельчайшие проявления эпохи. Именно архитектура обладает свойством воплощения на долгое время в материальной форме “образа” истории и “предсказания” будущего. Примером этому может служить стремительное развитие архитектуры Всемирных выставок, которые за чуть более полутора веков своего существования стали экспериментальной площадкой для архитектурных стилей и инновационных конструктивных решений. Но архитектура комплексов Всемирных выставок— это многокомпонентная система, которая отражает действительный мир, а также дает толчок для прогресса.

Если первая Всемирная выставка в Лондоне 1951 года, располагавшаяся в Гайд-парке на территории 10,4 га, приняла 25 стран-участниц и 6 млн. посетителей [1], то в последней ЭКСПО, состоявшейся в Милане в 2015 году, приняли участие 145 стран на территории 200 га и выставку посетили более 20 млн. человек.

Развитие архитектуры комплексов Всемирных выставок напрямую связано с научно-техническим прогрессом. К созданию выставочных комплексов привлекают крупнейших архитекторов, т.к. большое значение играет фактор престижа данной страны и идеологическая направленность. Благодаря этому Всемирные выставки становятся экспериментальной проверкой урбанистических решений, современных приемов формообразования в архитектуре, новых конструктивных решений, использования прогрессивных инженерных идей, применения новых материалов. Архитектурно-пространственную среду комплексов Всемирных

выставок отличает повсеместное использование динамических закономерностей и возможностей света и цвета, объектов мультимедийной архитектуры и пр. Особое внимание уделяется комфорту перемещения многочисленных посетителей, как при подъездах к выставке, так и по территории экспозиции.

Тенденция к глобализации современного общества делает проектирование комплексов Всемирных выставок насущной задачей архитектурной практики.

Эмоциональное перенасыщение ЭКСПО конца XX века вела к снижению социальной роли архитектуры и отвлекала посетителей от реальности. Сегодня направление развития изменило свои приоритеты - архитектурно-пространственная среда комплекса выставки являет собой не только своеобразное коммуникативное пространство, место встреч и общения людей, а также место коммуникации государств и корпораций, площадка демонстрации инновационных решений во всех отраслях деятельности. При этом возникают три основные цели: показ достижений, обмен информацией и обмен опытом.

Сегодня при проектировании комплексов Всемирных выставок ключевыми задачами являются:

- градостроительные и градообразующие;
- целостности формирования выставочного комплекса;
- специфика проектирования выставочных зданий и особенности экспозиции.

Сегодня при организации Всемирной выставки предусматривается активное использование ее территории в последующем: например, использование ядра выставки как общественного центра. Что также играет значительную роль в принятии проектного решения.

В отличие от комплексов Всемирных выставок, построенных в конце XIX века, сегодня в комплексах практически не используется строгая зеркальная симметрия архитектурно-пространственных решений. Это связано с тем, что она ограничивает возможности дальнейшего включения новых связей и создания новых пространств. Необходимость развития в перспективе неизбежно столкнется с регулярной организацией системы и либо вызовет функциональные затруднения, либо разрушит саму симметрию пространства.

На примере анализа пространственных концепций, предложенных зарубежными и отечественными архитекторами, при создании комплекса Всемирной выставки, можно видеть, что она является особым, художественным, видом пространства, которое и спустя более чем 150 лет не теряет своей актуальности и является передовой площадкой демонстрации новаторских приемов и средств архитектуры.

УДК 728.004.18

ББК 85.113

РОЛЬ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЗНАЧЕННІ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Мораді Пур Овід *аспірант основ архітектури Київського національного університету будівництва і архітектури.*

Актуальність теми масового енергозбереження і економії в наш час не викликає ніякого сумніву. Найбільш гостро ця проблема стоїть в будівництві, де витрати тепла і енергії сягають захмарних показників. На території держав що розвиваються дійсно застаріла мережа енерго- і тепло забезпечення і вони вимагають переоснащення і модернізації. Крім того, нове будівництво беззаперечно має провадитись з впровадженням новітніх технологій в галузі енергозбереження і енергоефективності. Це позначиться на самій архітектурі проєктованих об'єктів, оскільки розміщуване обладнання впливає на функціонально-планувальну і об'ємно-просторову структуру будівель і споруд. Подібне обладнання може бути вбудованим, прибудованим, надбудованим та розміщуватись поряд або віддалено від об'єкта енергозабезпечення (будівлі, житлового комплексу, мікрорайона, селища тощо). Тип та складність використовуваного обладнання теж має важливе значення в архітектурно-планувальній організації будівель, оскільки в одному випадку воно може займати ціле приміщення, а в іншому – може розміщуватись в міжстіновому просторі та за об'ємом відповідати габаритам електрощитової панелі в коридорі (або в сходово-ліфтовому холі). Все обладнання можна розділити на чотири великих групи за величиною і науково-технічною складністю (А – надсучасні нанотехнології; Б - високотехнологічне інноваційне обладнання; В – експериментальне обладнання; Г - звичайне енергоефективне обладнання масового виробництва).

Всі ці аспекти разом з рядом містобудівних, природно-кліматичних, соціально-економічних, конструктивно-технічних, функціонально-технологічних та екологічних факторів суттєво впливають на особливості формування функціонально-планувальних та об'ємно-просторових вирішень будівель і споруд. Будівництво – це одна з галузей, яка тісно взаємопов'язана з енергозбереженням та енергоефективністю. В процесі становлення енергоефективності в галузі будівництва можна виокремити чотири основні періоди: I – кінець XIX – початок XX століття (становлення як напряму досліджень); II – 20-ті роки -1960-ті роки XX ст. (період інтенсивних міжнародних експериментальних досліджень в напрямку енергозбереження); III – 1970-ті роки – 2000 роки (епоха синтезу досвіду і технологій в будівництві); IV – період новітньої історії (початок масового впровадження нанотехнологій в галузі будівництва).

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНОГО МУЗЕЮ «КИЇВСЬКА ФОРТЕЦЯ»

Новікова-Вигран Оксана Сергіївна, генеральний директор Національного історико-архітектурного музею «Київська фортеця»

Михальченко Сергій Васильович, директор Науково-дослідного інституту теорії та історії архітектури, містобудування і дизайну Київського національного університету будівництва і архітектури

Історична довідка

Київська фортеця - унікальне явище вітчизняної та європейської історії і культури. Більшість земляних і цегляних споруд XVIII-XIX ст. збереглися і згідно з чинним законодавством знаходяться під охороною держави і мають охоронні номери. Протягом своєї історії Київ мав три основні фортеці: Старокиївську, Подільську, та Києво-Печерську, які були об'єднані валом з ретраншементом (від Золотих воріт у "Старому місті" до Лаври на Печерську) в одну гігантську фортецю площею приблизно 700 га, довжина укріплень по периметру сягала понад 10 км.

Історія створення музею

За розпорядженням київської міської державної адміністрації від 30 липня 1997р. №1126 розпочалися роботи по реконструкції та музеєфікації Госпітального укріплення Київської фортеці. Музею були передані капоніри №1, №2; Башта №4; земельні ділянки Госпітального укріплення та територія Лисогорського форту. В 2002 році був завершений 1 етап реконструкції Госпітального укріплення.

Указом Президента України від 03.05.2007р. «Питання історико-архітектурної пам'ятки-музею «Київська фортеця» Історико-архітектурній пам'ятці-музею «Київська фортеця» надано статус Національного. В січні 2013р. музей занесений до Єдиного державного реєстру, як Національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця».

Загрози зовнішнього середовища

Наявність загроз, а також зміни погляду на культуру, як на стратегічний ресурс нової економіки, висувають вимогу більш активних дій, необхідність переходу до стратегічного управління, утвердження нових пріоритетів у розвитку НІАМ «Київська фортеця». Вихід музею на нові стратегічні напрямки розвитку в руслі соціально-економічної та культурної політики висуває вимогу формування місії музею на довгостроковий період.

Сприятливі умови у зовнішньому середовищі

Налагоджена система підтримки пріоритетних соціально-культурних проектів з боку громадських, волонтерських організацій та іноземних партнерів тощо.

Місія музею

Популяризація історії Київської Фортеці, надбань і досягнень українських науковців та митців, сприяння формуванню громадської, культурної

свідомості населення шляхом критичного осмислення минулого, висвітлення найважливіших віх української історії та патріотичне виховання особистості
Візія музею

Потужний розвинутий науковий та мультикультурний центр міжнародного значення

Стратегічна мета музею

Суспільне визнання, участь і перемога на звання кращого музею у конкурсах:

- Музейна подія року України
- Європейський музейний форум – Музей року

УДК 72.01

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНО - КОМУНІКАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНОГО МІСТА

Несен Анастасія Андріївна, *аспірант каф. АБіСДАС Харківського національного університету міського господарства ім. О.М. Бекетова*

Одним з найважливіших аспектів формування сучасного архітектурного середовища стає його зв'язок з віртуальним простором, подальший розвиток якого відбувається в широкому впровадженні інтелектуальних систем на основі новітніх інформаційних технологій. У сукупності з пристроями, інформаційні технології дозволяють створити унікальне архітектурне середовище, здатне адаптуватися не тільки до умов, що змінюються, але й ефективно організовувати функціональні процеси як в архітектурному, так і в віртуальному просторі. Та разом з тим, проектування та впровадження таких об'єктів і технологій носить доволі спонтанний характер через відсутність теоретичної бази і загального розуміння візуально-комунікаційного середовища як архітектурно-композиційної системи.

Характеристика особливостей формування візуально-комунікаційного середовища сучасного міста є дуже актуальною та своєчасною проблемою в архітектурі.

Вперше трактування «інтелектуальної архітектури» як комунікаційно відкритої системи виникає в теоретичних дослідженнях кінця 60-х років в країнах Європи. Британський кібернетик Г. Паск запропонував модель інтерактивного середовища, в якій комп'ютерні системи, матеріали та простір вступають в діалог з їх користувачем. Розвиток «інтелектуальної архітектури» як інформаційно відкритої, самоорганізуючої кібернетичної системи було частково досліджено В.Броуді. Ввів поняття «реагуючої архітектури» зі штучним інтелектом Н. Негропonte. Аналізує розвиток засобів інформації як окремих елементів в архітектурі Костенко А.Я. Розглядає прилади та пристрої штучного освітлення не тільки як об'єкти світло - кольорового середовища, але

й як елементи формування системи візуально-комунікаційного середовища
Дубинський В.П.

Але всі ці автори розглядають візуально-комунікаційне середовище з позиції однієї її функціональної характеристики, не розглядаючи її комплексно та в цілому. Також неосвітлені питання використання інноваційних технологій та різноманітних медіа-засобів, що є дуже актуальними в цифрову епоху.

Головними структуро-формуючими елементами візуально-комунікаційного середовища сучасного міста є візуально-комунікаційний «каркас» та візуально-комунікаційна «тканина».

Візуально-комунікаційний «каркас» – це основний засіб виявлення і формування візуально-комунікаційного середовища сучасного міста, який чітко виявляє ієрархію композиційних осей та візуально-комунікаційних вузлів.

Візуально-комунікаційна «тканина» – це ті інформаційні елементи, візуальні засоби та об'єкти, що нанизуються на візуально-комунікаційний «каркас» міста.

Сьогодні архітектура стає не тільки реальністю, яку ми бачимо, але вона стає живим організмом, який ми сприймаємо всіма органами почуттів. Комп'ютерні технології активно впроваджуються в архітектуру, що сприяє створенню унікальної візуально-комунікаційної тканини міста. Ця тканина є не просто трансформованою системою, а гнучкою, здатною змінюватися в режимі реального часу і пристосовуватися до запитів людини та різних процесів його життєдіяльності.

Отже, візуально-комунікаційне середовище є складною багаторівневою системою взаємозв'язку візуально-комунікаційного «каркасу» та візуально-комунікаційної «тканини», які сформовані засобами і методами інтерактивних технологій. Це унікальне середовище вимагає особливої уваги: воно представляє знакову і текстову інформацію в новому вигляді, укладаючи її в штучні цифрові програмні візуальні оболонки. Тому вивчення цього середовища безумовно актуально і вимагає глибоких професійних досліджень, що можливо вирішити тільки на основі розробленого комплексного візуально-комунікаційного генерального плану міста.

УДК 725.83

ІСТОРІЯ САМОВРЯДУВАННЯ МІСТ УКРАЇНИ, ЗОКРЕМА КИЄВА.

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ

ТА ПОЛОЖЕННЯ ГРОМАДИ В М. КИЇВ

Обрзків Анастасія Вікторівна, аспірант Кафедри архітектурного проектування цивільних будівель і споруд Київського Національного Університету будівництва та архітектури

Становлення самоврядування в Україні, зокрема в Києві починає історію ще з територіальної сусідської общини стародавніх слов'ян.

Суб'єктом міського самоврядування була міська громада, а сільського – верв, яка об'єднувала жителів сіл, мала землю у власності та представляла своїх членів у відносинах з іншими громадами, державною владою.

Згодом місцеве самоврядування в Україні набуло розвитку у формі вйтівства, а саме за часів Великого Князівства Литовсько-Руського та пізніше Речі Посполитої.

З XIII ст. на території України впроваджується Магдебурзьке право, яке Київ отримав у 1494р. Метою було надати містам самоуправління на корпоративній основі.

Самоврядування таких міст передбачало право громадян обирати раду строком на один рік. Бурмістр обирався радою райців і рада на чолі з бурмістром здійснювали керівництво містом та усіма господарськими справами громади.

З часом населення прагнуло брати участь у житті місцевого самоврядування, таким чином був укладений Зборівський трактат, який передбачав право православних міщан входити до складу муніципальних урядів.

За часів Гетьманщини містам, що мали Магдебурзьке право, надавалися значні земельні володіння, а на утримання йшло мито з привізного краму, з ремісників, заїжджих дворів та лазень, млинів, броварень та ін.

Після ліквідації Гетьманщини, 1785 р. був виданий указ Катерини II "Жалованная грамота городам", внаслідок якого утворились нові органи місцевого самоврядування - міські думи.

У 1838 р. Микола I запровадив місцеве станове самоврядування для державних селян та вільних трудівників.

Після лютневої революції, у 1917 р. була утворена Центральна Рада. Тоді ж, Михайло Грушевський запропонував утворити місцеву владу на основі українських комітетів у волостях і містах.

В 1925 р. 40% міст і селищ не мали утвореної міської ради, а існували певні секції при міськвиконкомах.

У 1992 р. були ухвалені два закони "Про представника Президента України" та "Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування", передання частини повноважень від обласних та районних рад представникам Президента. Реальне самоврядування функціонувало лише в населених пунктах України.

У 1997 р. був ухвалений новий Закон "Про місцеве самоврядування в Україні", що визначив систему та гарантії місцевого самоврядування, засади організації та діяльності, правового статусу, відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Представницьким органом місцевого самоврядування міста Києва є виборний орган - Київська міська рада, яка складається з депутатів Київради і, відповідно до законів України, наділена правом представляти інтереси територіальної громади міста і приймати від її імені рішення.

Історично територія Києва ділилась на 3 частини: Володимирова, Старий Київ та Поділ. , у 1830-х їх налічувалось 5, а у 1921р. - 6 районів. 1937р. було додано частину лівобережної частини міста і утворилось 8 частин, а в післявоєнний час приєднався ще 1 район.

Зараз Київ поділений на 10 адміністративних районів, які були утворені за географічним та радіальним принципом

У 2015 році І. Ляшенком була представлена нова реформа "Киевская админреформа-2015", яка пропонувала новий поділ 10 районів Києва на 80 територіальних громад, що становить приблизно 30 тис. жителів кожна.

Таким чином громада більш наближена до влади та має вплив на управлінське життя міста.

Місцеве самоуправління здійснюється на трьох рівнях: місто – адміністративно-територіальний район – місцева громада, але в Києві воно представлене лише районними державними адміністраціями.

Створення територіальних громад сприятиме виявленню та рішенню локальних проблем районів та швидкому їх вирішенню.

На даний момент роль громади не є значною в плані управління, що сприяє утворенню громадських рухів, організацій та ін., що базуються у окремих районах та приймають рішення щодо громадського життя територіальної общини.

УДК: 338.24:911.62

МІСТО – ПРИМІСЬКА ЗОНА, ФУНКЦІЇ, СТАТУС

Олійник Валентина Дем'янівна, *к.геогр.н., доцент, доцент кафедри землеустрою та кадастру ОДАБА*

Розвиток, структура економіки Одеської агломерації склалась історично і в більшій мірі пов'язана з її географічним положенням – розташуванням на березі моря. Наразі одними з найбільших і вагоміших комплексів міста є промисловий, транспортно-логістичний, курортно-рекреаційний, науково-дослідний, соціальний, фінансово-діловий. Основними міжнародними економічними функціями міста є транспортна та зовнішньоторговельна. Підприємствами транспорту за 2017 р. перевезено 30,6 млн. т вантажів, що на 7,8% більше, ніж у 2016р. Відправлення зерна і продуктів перемолю збільшилося у 1,7 раз, брухту чорних металів – на 42,2%, залізної та марганцевої руди – на 29,1%, кам'яного вугілля – на 22,7%, чорних металів – на

11,8%, будівельних матеріалів – на 6,0%. Разом з цим, відправлення хімічних та мінеральних добрив зменшилось на 34,9%, цементу – на 15,2%, лісових вантажів – на 12,7%, нафти і нафтопродуктів – на 4,5% (дані порівнюються з аналогічним періодом 2016 р.). За поточний період 2017 р. усіма видами транспорту виконано пасажирооборот в обсязі 8,7 млрд. пас. км., що на 4,3% менше від обсягів 2016 р. Зовнішньоекономічна діяльність у 2017р. характеризується обсягами експорту та імпорту товарів і становить 985,1 млн. дол. США та 830,5 млн. дол. відповідно і, у порівнянні із 2016 р., збільшилася в експорті на 23,6%, і в імпорті – на 26,9%. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 154,6 млн. дол. США.

Зовнішньоторговельні операції товарами підприємства області здійснювали з партнерами із 158 країн світу [2]. Розвиток міста диктує і відповідний розвиток приміської зони. До приміської зони міста Одеса входять території трьох районів: Лиманського (Комінтернівського), Біляївського та Овідіопольського. Якщо раніше основною функцією приміської зони було забезпечення міста сільськогосподарською продукцією, то, наразі, ситуація змінилась. Відповідно рекомендаціям містобудування радіус приміської зони міст з чисельністю населення 1-1,5 млн. жителів складає 30-50 км. Близькій 10 км. пояс приміської зони м. Одеси є малонаселеним, за розмірами та значимістю виділяється лише селище

Усатове, загальна кількість населення близько 10 тис. осіб. Має функції оптово-роздрібною торгівлі: промринок «7 кілометр», мережа мега-магазинів: «5 елемент», «Метро»; логістичну: склади компаній «Нова пошта», «Міст-експрес», склади зберігання продукції «Зернова столиця»; рекреаційну: приватний зоопарк, садиби, рекреаційні зони, парки. Територій санітарно-захисного характеру недостатньо. Середній пояс 11-20 км. є найбільш заселеним кількість населення складає близько 70 тис. осіб слід виділити такі населені пункти як с. Нерубайське, с. Великий Дальник, смт Хлібодарське, Авангард. Для другої зони характерні такі функції: комунальна, інфраструктурна, рекреаційна – в більшій мірі це особисті дачі та приватні великі садиби («3 окуні»). Сільськогосподарська функція характеризується присадибними, в основному, тепличними господарствами та сільським господарством приміського типу. В дальній 21-30 км. зоні проживає близько 50 тис. осіб, виділяються села: Дачне, Червоний Розселенець. Переважає сільськогосподарська функція, збільшується роль зернового господарства [2].

Приміська зона являє собою складне поєднання територій та об'єктів різного призначення, які доповнюють основні міські функції: сельбищну, виробничу, інфраструктурну, рекреаційну. Розпланування території приміської зони обумовлюється характерними особливостями місцевості, сформованої системи розселення та магістральної транспортної мережі і в цілому повинно підпорядковуватися структурі генерального плану міста. В урбаністичному сенсі приміська зона розглядається як складова міської агломерації, де можна виділити основні групи інтересів: 1) господарська діяльність: безпосередньо сільське господарство, розміщення виробничих об'єктів, складів, баз, агрофірм, промпідприємств; полігонів для відходів та сміттєзвалища; 2) соціальна

складова: розміщення житлового будівництва, дачні селища, спеціалізовані лікарні, профілакторії тощо; організація відпочинку: короткочасний та довготривалий відпочинок, спортивні споруди; 3) транспортні та інженерні комунікації: комунальні інженерні споруди (водопостачання, каналізація), споруди зовнішнього транспорту (аеродроми, залізничні станції, морські і річкові порти), вплив міжнародних транспортних коридорів, тощо; 4) озеленені території приміської зони, призначені переважно для відпочинку, розглядаються як складова ландшафтно-рекреаційної зони міста. Це логічно, оскільки територію міста і приміську зону потрібно розвивати як єдиний господарський і планувальний комплекс.

Приміська зона, особливо великих і найбільших міст, формується під впливом міста і отримує розпланувальну структуру, пов'язану з структурою розпланування міста. Таким чином приміська зона є зоною спільних інтересів міста і області. В зоні впливу міста відбуваються активні процеси в економічній, соціальній сферах. Змінюється система приміського розселення, яка «диктується» вимогами міста – урбаністичними процесами, формується специфічна агропромислова зона, яка орієнтована в більшій мірі на потреби міста. Зростає попит на приміські землі і нерухомість, що в свою чергу призводить до збільшення та завищення цін на землю, зміну її функціонального призначення. Місто і приміська зона характеризуються багатовекторністю зв'язків. Сучасне місто не в змозі існувати без передмістя, яке виступає його ресурсним потенціалом і резервом для розширення.

УДК: 72.03(477.74)

ОДЕСА – МІСТО ШЕДЕВРІВ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДІВНИЦТВА

Олійник Ігор Сергійович, студент 2 курсу інженерно-будівельного інституту ОДАБА

Місто Одеса є одним з туристичних та культурних центрів країни. Серед туристів особливу популярність останнім часом набуває екскурсійний туризм, який представляє собою найрізноманітніші прогулянки, поїздки та подорожі, метою яких є ознайомлення з пам'ятками архітектури, історії, монументального мистецтва. Активна екскурсійна діяльність в місті повинна базуватись на добре збережених, відреставрованих всесвітньовідомих пам'яток архітектури та містобудування.

Для організації планомірної роботи зі збереження історичної забудови міста Одеси, всесвітньовідомих пам'яток архітектури та містобудування, Одеська міська рада затвердила Програму збереження історичної забудови міста Одеси на 2008-2010 роки. В місті налічується 44 пам'ятки містобудування та архітектури національного значення і більше 1000 пам'яток місцевого значення (табл.1).

Зі всієї кількості будівель-пам'яток історичного центру більш ніж 70% –

жилі будівлі. Понад 400 будівель-пам'яток знаходяться у незадовільному технічному стані, поточний та капітальний ремонт яких, за мінімальними витратами, потребує приблизно 360 млн. грн [2]. Дію програми подовжено. За останні роки в місті ведеться значна робота з реставрації пам'яток. Лише у 2016 році у рамках Програми виконаний поточний ремонт фасадів 3-х будівель-пам'яток, розташованих у центральній історичній частині міста Одеси за адресами: Приморський бульвар,1, вул. Дворянська, 33, вул. Ніжинська, 46, виконаний поточний ремонт альтанки, мостику та балюстради куточка «Стара Одеса» (біля «Тещинового мосту»), проведено реставрацію пам'ятника генерал-губернатору Новоросійського краю і Бессарабії князю М.С. Воронцову (Соборна площа).

Таблиця 1

Відомості про чисельність об'єктів культурної спадщини в м. Одесі

№	Види об'єктів культурної спадщини (нерухомих пам'яток)	Кількість об'єктів	У процентному відношенні
1	Пам'ятки містобудування та архітектури	1299	68
2	Пам'ятки історії	501	25
3	Пам'ятки монументального мистецтва	71	6
4	Пам'ятки археології	13	1
	ВСЬОГО:	1884	

Також продовжувалася робота по проведенню грошової оцінки об'єктів культурної спадщини – пам'яток монументального мистецтва, розташованих на території м. Одеси. Поряд з цим проводилось виготовлення облікової документації та оцінки об'єктів монументального мистецтва, пам'яток, визначення їх балансової вартості, була розроблена відповідна документація по 25 об'єктам на суму 199,4 тис. грн. Додатково прийнято на баланс управління ще 4 об'єкти – пам'ятки монументального мистецтва. В 2017 році закінчилась реставрація Потьомкінських сходів, відкрито Стамбульський парк праворуч від Потьомкінських сходів. Затрати на розбудову парка взяла на себе турецька сторона. Відкриття парка ознаменувало 20-річчя відносин Одеси та Стамбула. Реставровано сквер на Французькому бульварі. Поряд з цим в місті існує низка невирішених питань. Одесити вболівають і вимагають від місцевої влади реставрувати будинок Русова, відновити фасад пам'ятника архітектури Палацу Абази, побудованому в 1856 році. На сьогоднішній день там розміщений Одеський музей західного та східного мистецтва. Для ефективного соціально-економічного розвитку міста, в якому неабияку роль відіграє туризм, необхідно детально з урахуванням всіх факторів давати дозвіл на розбудову в історичному центрі міста і з повагою відноситись до існуючих пам'яток.

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ: ДІЄВІСТЬ ЗАКОНОДАВЧИХ ДОКУМЕНТІВ

Орленко Микола Іванович, кандидат технічних наук, президент Корпорації «Укрреставрація»

Проблема вторгнення сучасної комерційної забудови в усталене історичне середовище міст є особливо актуальною для Києва, де спостерігається грубе порушення зонінгу. При цьому в Україні існує законодавча база, яка повинна регулювати правила забудови в історичних зонах, і Державний реєстр пам'яток, тобто постанова Кабінету Міністрів України про офіційне визнання державою правового статусу пам'ятки архітектури і містобудування. Попри затверджені ст. 19 Закону України «Про охорону культурної спадщини» вимоги про передачу в Національний центр документації нерухомої культурної спадщини одного примірника облікової документації з усіх видів науково-проектної та виконавчої документації на консервацію, реставрацію, реабілітацію, ремонт з пристосуванням, музеєфікацією, вони не виконуються. Відповідна документація також не переведена в національний архів на електронні носії і закрита для користування. Це свідчить про актуальність розробки моніторингу інформаційної бази державного електронного реєстру.

Зміни політичної ситуації в Україні і відповідно зміни суспільних відносин призвели до невідповідності Закону «Про охорону культурної спадщини» №1805-III від 8 червня 2000 року сучасним потребам і вимогам в галузі пам'яткоохоронної і реставраційної діяльності, в тому числі і міжнародним хартіям. Зокрема, в Законі не розглянутий вплив децентралізації, дерегуляції, посилення відповідальності за пошкодження і руйнацію пам'яток. Має місце згубна практика, коли Генеральні плани міст або сіл розробляються без врахування і розробки історико-архітектурних планів. Варто підкреслити, що в розвинених країнах світу історико-архітектурні плани є базою для розробки генеральних планів і головною програмою в регенерації історичного середовища. На сьогодні в Києві, як і в інших містах України, відсутні правила забудови в історичних частинах міст, розроблені згідно міжнародних пам'яткоохоронних норм. Склалася практика отримання дозволів на нове будівництво в охоронних (буферних) зонах пам'яток архітектури і містобудування, зонах регульованої забудови історико-культурних заповідників з грубим порушенням основних вимог, поверховості об'єктів, тощо. Активізація бізнесу і відповідно будівництва в великих містах призводить до нестачі вільних територій в центрі міста, що призводить до знесення вже існуючої забудови часто включно з пам'ятками архітектури і містобудування.

Об'єктивно затверджена Державна програма відтворення видатних пам'яток історії та культури не виконується. Через скорочення кількості фахівців, Центральний орган охорони культурної спадщини і органи охорони в регіонах неспроможні забезпечити виконання своїх обов'язків згідно Законодавства України, Постанов Кабінету Міністрів, наказів по Міністерствах.

Водночас масово власники та орендатори пам'яток архітектури і містобудування не виконують вимоги орендних охоронних договорів з їх збереження, реставрації а також експлуатації із збереженням первісного вигляду. Це призводить до ситуації, коли кожна п'ята пам'ятка перебуває в аварійному або незадовільному технічному стані, а економічні чинники (це найбільш актуальне для Києва) призводять до несанкціонованих перебудов історичних об'єктів-пам'яток архітектури кількоповерховими мансардами і добудовами, до навмисного доведення відселених історичних будівель до аварійного стану з метою їх знесення і будівництва нових комерційних споруд, які руйнують історичний простір міста.

Для боротьби з несанкціонованим вторгненням в історичні зони необхідна дієвість законодавчо-правового механізму, нормативної бази, які регулюватимуть процеси реконструкції історичних об'єктів та нового будівництва і історичних охоронних зонах, забезпечать збереження і раціонального використання об'єктів нерухомої культурної спадщини, охорону історичного архітектурного середовища.

УДК 69.001.6:327

МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ ТЕХНІЧНИХ РІШЕНЬ ТА СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН (НА ПРИКЛАДІ ЕРЕСУННСЬКОГО МОСТУ)

Перегуда Євген Вікторович, д.п.н., проф., завідувач кафедри політичних наук КНУБА.

Гребенєва Ірина Володимирівна, магістрантка КНУБА.

Одними з найвеличніших споруд є мости. Їх велич полягає, з одного боку, в неординарності архітектурних та технічних рішень. Часто ці рішення унікальні. По-друге, мости є чинником соціальних відносин.

Серед найвідоміших є Ересуннський міст, що поєднує Данію та Швецію. Він був спроектований датською архітектурною фірмою Dissing+Weitling, та інженерними компаніями Ove Arup & Partners і COWI.

Це найдовший комбінований автомобільно-залізничний міст у Європі. Загальна довжина мосту 7845 м, що становить приблизно половину відстані між шведськими і данськими берегами. Міст закінчується в середині Ересуннської протоки на штучно побудованому острові — Пебергольм і переходить у підводний тунель. Причиною складнощів будівництва тунелю, а не іншої частині мосту було прагнення уникнути перешкод для літаків, що йдуть на посадку у аеропорт Копенгагена, і забезпечення проходу для суден.

Конструкція мосту має масу 82000 тонн і 2 залізничні колії та 4 смуги руху на горизонтальній балці, що йде уздовж всього моста. Несуча конструкція через комбінацію залізничної лінії з автомобільною витримує поздовжні навантаження до 96000 кН. Спеціально для мосту швейцарська компанія Mageba розробила посилені сталеві ферми, які здатні витримувати величезну масу залізниці.

На підході до 3-вантових секцій кожні 140 м балка спирається на бетонні опори. 2 пари вільно стоячих несучих пілонів висотою 204 м дозволяють здійснювати судноплавство в створі основного 490-метрового прольоту, висотою 57 м. Для гасіння вібрацій, які виникають через перепади температури і вітрові навантаження, ванти, які утримують центральну частину конструкції, були забезпечені висококоміцними демпферами.

Острів Пебергольм 4 км завдовжки, площею 1,3 км², належить Данії і є природним заповідником. Він створений з 6 млн куб м осадової породи з морського дна, отриманої під час днопоглиблювальних робіт, в поєднанні з 1,6 мільйонами тонн, відвантажених із західного узбережжя Швеції. Форма острова мінімізує звукові потоки. Він також створює системний кордон між шведськими та датськими залізничними системами, які використовують різні джерела живлення і системи безпеки.

Зв'язок між Пебергольмом і штучним данським півостровом Каструп на острові Амагер йде через підводний тунель – Дрогден. Довжина тунелю 4050 м. Тунель складається з двох залізничних труб, двох автомагістральних та сервісної і аварійної труби. Виготовлений з 20 збірних залізобетонних секцій, по 55 тис. тонн кожна, які були побудовані на суші і занурені у траншею на морському дні в каналі Дрогден.

Творчий підхід архітекторів, неординарна інженерна думка та іноваційність будівельного процесу мосту були нагороджені однією з найпрестижніших премій Outstanding Structure Award у 2002 році.

Але Ересуннський міст – символ не лише творчості архітекторів та будівельників. Завдяки останнім швидко зросли економічні зв'язки як двох країн (у Данії вигідніші умови для роботи, у Швеції дешевше житло, тому датчани шукають житло у Швеції, шведи – роботу в Данії), так й Європи та Скандинавії. Формувався перспективний регіон, який назвали «Силіконовою долиною Скандинавії». Міст є складовою європейського автомаршруту E20.

Соціально-економічна інтеграція сприяла формуванню ідентичності мешканців регіону. Міст є місцем дії у шведсько-данському детективному серіалі «Міст». У 2013 р. міст використовували як символ єднання Швеції та Європи на конкурсі «Євробачення». Музичний гурт Manic Street Preachers випустив альбом Futurology з піснею Walk Me to the Bridge.

Але роль мосту як символу єдиної Європи була знівельована з початком «кризи біженців». Криза змусила Швецію у листопаді 2015 р. ввести паспортний контроль на Ересуннському мосту. Тимчасове його введення допускає законодавство ЄС, але відтепер воно різко збільшило час на подолання мосту, що робило невиконаним щоденні поїздки громадян. Зовнішньоторгівельна палата Швеції оцінила втрати робочого часу через прикордонні перевірки у 156 млн. євро на рік. Данський прем'єр заявив, що введений контроль є загрозою для інвестицій. Почалися й протести мешканців прикордонних регіонів, які були обмежені у можливостях пересування, були подані колективні позови до шведського уряду з вимогою компенсацій особам, які втратили через контроль. Відтак міст, який був символом економічного зростання, перетворився на символ загрози занепаду.

У відповідь на дії Швеції Данія була змушена ввести контроль на кордоні з ФРН, оскільки боялась, що усі біженці, які раніше їхали до Швеції, тепер лишатимуться в Данії. Отже, почався ефект «доміно». Відтак міст із символу єднання Європи став перетворюватися на знаряддя руйнування ЄС.

Ознаки майбутньої всеосяжної кризи, тиск з боку ЄС змусив країни дати задній хід й на початку травня 2017 р. шведський уряд скасував контроль документів на Ересуннському мості, замінивши його посиленням відеомоніторингу за транспортом, збільшенням закупівель відеокамер та сканерів.

Отже, на користь європейських ліберальних принципів зіграли негативні наслідки функціонального обмеження Ересуннського мосту. Повернення до цих принципів дає змогу відновити статус мосту як символу європейського єднання та лібералізму.

Відтак, архітектура не лише віддзеркалює суспільно-політичні процеси, а й впливає на них. Об'єкт архітектури, будучи створеним людьми, які вклали у нього певний смисл, перетворюється на відносно самостійний чинник цих процесів.

УДК 72.012

ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ В СПРИЙНЯТТІ КОЛОРИСТИЧНОГО ПРОСТОРУ

*(на прикладі художнього розпису ресторану «Ажур», розташованому в
історичному центрі міста Києва)*

Пилипчук Оксана Дмитрівна доцент кафедри рисунка та живопису
Київського національного університету будівництва та архітектури.

Емоційний стан людини, присутньої в інтер'єрному середовищі, повністю залежить перш за все від колірної вирішення, яке визначається багатьма факторами, серед них кліматичні умови, орієнтація будинку стосовно сторін світу і внутрішнього середовища, функціонального призначення приміщень. Активність колірної середовища визначається ступенем впливу матеріально-предметного середовища, залежить від соціально-культурної ситуації. Виходячи з цих умов, важливе значення будуть мати асоціації і образ, які викликаються при сприйнятті цього середовища. Дослідження науковців з психології та естетики прийшли до висновку, що основною сполучною ланкою між поведінкою і середовищем – є емоційна реакція. Емоції (франц. *emotion* – хвилювання, від лат. *emoveo* – приголомшливе, хвилююче), реакція людини і тварин на вплив внутрішніх і зовнішніх подразників, що мають яскраво виражене суб'єктивне забарвлення і охоплюють усі види чутливих хвилювань. Емоції пов'язані із задоволенням (позитивні емоції) або з незадоволенням (негативні емоції). Один з таких психологічних подразників, який викликає дуже виражену емоційну реакцію на людину – є колір.

Витвори мистецтва самі по собі несуть емоційне навантаження, та можуть викликати різноманітні реакції. Позитивна, негативна або нейтральна емоціональна реакція при сприйнятті інтер'єрного простору може буде посилена при включенні художньо-декоративних засобів, за допомогою яких можливо збалансувати колористичний простір, гармонізувати середовище – викликати відчуття комфорту та позитивну емоційну реакцію. Будь-який твір мистецтва перебуваючи в інтер'єрі визначається місцем, масштабом, формою, розміром, колористичною плямою (це може бути акцент або доповнення простору), а також кутом огляду і графіком оглядового руху. Важливу роль в сприйнятті об'єкту мистецтва несе і ступінь освітлення і розміщення в просторі і колірному середовищі. В інтер'єрі є важливим не тільки саме поєднання кольорів, але і пропорція в якій ці кольори використовуються. За інших рівних умов емоційно-насичене буде сильніше запам'ятовуватись, ніж емоційно-нейтральне; але в одних випадках краще буде запам'ятовуватися приємне, в інших – неприємне, залежно від того, що саме в даному конкретному випадку більш актуально.

Художній розпис, виконаний в сучасному інтер'єрі ресторану «Ажур» розташованому в історичному центрі міста Києва, (художник Пилипчук О.Д.), представляє засіб збалансування колористичної гами в формуванні колористики цілого внутрішнього простору. Інтер'єр ресторану вирішено в насиченій яскравій гамі побудованій на контрасті доповнюючих кольорів. При цьому кольоровому вирішенні вдало узгоджена функціональна ідея ресторану, святкові та урочисті заходи, зустрічі з друзями, споживання їжі та ін., а також емоційний ефект – візуальна зміна обстановки, психологічна розрядка, збудження, натхнення. Загальний образ приміщення не був би гармонічним без включення художніх кольорових акцентів – розпису, панно, картини. Розмір, колорит, фактура живописного полотна та їх розміщення – повністю відповідає композиційному і колористичному вирішенню інтер'єра. Художній розпис і живописні полотна доповнюють за колоритом, пропорційністю, масштабністю і фактурністю та гармонічно синтезують різні декоративні оздоблення.

Можна зробити висновки, що проблеми емоційного впливу колористики інтер'єру в сучасному мистецтві і проектуванні, та його взаємодія з художньо-декоративними засобами в візуально-просторовому середовищі, напряду залежать від колірною та композиційного рішення простору. Різноманітний характер емоційного впливу, від позитивних до негативних емоцій, визначає задум і функцію інтер'єру, баланс або дисбаланс кольору, задає рух простору, його динамічність. В сучасному проектуванні найчастіше предмети мистецтва повинні використовуватися з урахування взаємозв'язку колористики інтер'єру та художньо-декоративних засобів, їх емоційних можливостей.

ПРОБЛЕМЫ АТРИБУЦИИ ПАМЯТНИКА КОМПОЗИТОРУ М. И. ГЛИНКЕ В КИЕВЕ

Письмак Юрий Александрович, *доцент кафедры Архитектурных конструкций Одесской государственной академии строительства и архитектуры.*

На протяжении достаточно продолжительного времени имя скульптора – автора памятника композитору М. И. Глинке, установленного в Киеве в первом десятилетии XX века, оставалось неизвестным. Имя же архитектора Владимира Николаевича Николаева (1847-1911), создавшего проект памятника, напротив, хорошо известно историкам архитектуры Киева и запечатлено в заслуживающих доверия источниках, в том числе каталогах и справочниках. Зодчий был академиком архитектуры и оставил после себя богатое творческое наследие – много реализованных произведений, которые, в основном, были возведены в Киеве. Известность и высокие художественные качества рассматриваемого памятника, его положение в архитектурно-исторической среде столицы Украины позволяют говорить о значимости проведения его достоверной атрибуции (в том числе установления автора скульптурного изображения прославленного композитора). Это тем более актуально в связи с тем, что в 2017 году исполнилось 170 лет со дня рождения архитектор В.Н. Николаева, а в следующем 2018 году исполнится 150 лет со дня рождения скульптора, которого с достаточным к тому основанием, можно считать автором памятника М.И. Глинке. Александр Егорович Алипов (1868-1929(?)) происходил из бедных крестьян Курской губернии. Переехав в Евпаторию, он сочетал профессиональную работу печника с самостоятельными занятиями скульптурой. Талант скульптора-самородка настолько восхитил окружающих его людей, что Городская Дума Евпатории выделила средства на поездку мастера в Санкт-Петербург для сдачи вступительных экзаменов в Академию художеств. По некоторым сведениям, бюст композитора Глинки Алипов вылепил на вступительном экзамене в Академии. В возрасте 37 лет, отец семейства из шести душ, которое нужно было обеспечивать, он, невзирая на позитивную оценку экзаменационной работы, так и не был принят в Академию художеств. Следует отметить, что в начале XX века в профессиональную скульптуру приходит целая плеяда выдающихся ваятелей – выходцев из крестьянства, среди которых наиболее известны имена А.С. Голубкиной, С.Т. Коненкова и С.Д. Нефедова (Эрьзи). На рубеже XIX – XX вв. произошел новый всплеск развития скульптуры. Было это связано, в том числе, и с активным использованием пластики в архитектуре нового стиля. Ярким подтверждением этому может служить пластическое убранство городского театра в Евпатории. В 1906 году А.Е. Алипов создал статуэтку Льва Толстого и отправил её по почте в дар изображенному в Ясную Поляну. В отделе рукописей Государственного музея Л.Н. Толстого (г. Москва) сохранилось письмо скульптора Алипова всемирно-известному писателю от 19 сентября 1906 г. (и даже конверт!) [Ф.1 Л.Н. Толстой, Кп 9389, № 131/57], а также оттиск

ответа Л.Н. Толстого А.Е. Алипову от 22.09.1906 г. Лев Николаевич Толстой попросил Владимира Васильевича Стасова помочь начинающему скульптору, однако знаменитый художественный критик, искусствовед (сын выдающегося зодчего Василия Петровича Стасова) не смог выполнить просьбу писателя. Почти сразу же после описываемых событий он слёг и умер. Об этом Л.Н. Толстому сообщил скульптор И.Я. Гинцбург. Этому есть документальные подтверждения в сохранившейся в музее (и опубликованной) переписке Л.Н. Толстого. Весьма вероятно, что И.Я. Гинцбург и И.Е. Репин поддержали А.Е. Алипова и рекомендовали его архитектору В.Н. Николаеву. Установить памятник композитору М.И. Глинке в Киеве планировалось в 1904 году (к 100-летию со дня рождения). Именно этот год указан в справочниках. Однако по другим сведениям, памятник был установлен гораздо позднее – в 1910 году. Из эпистолярного наследия скульптора, часть которого принадлежит автору этих строк, известно, что в полной мере посвятить себя искусству Александр Егорович смог лишь после революции. В 1920-е гг. А.Е. Алипов достиг достаточно серьезных успехов. Он стал одним из победителей всесоюзного художественного конкурса. Некоторые из его произведений поныне хранятся в одном из крупнейших музеев Восточной Европы. Тяжелейший удар был нанесен мастеру в 1927 году, когда, во время его отъезда в Евпаторию (в связи с болезнью сына), в Москве была разгромлена его скульптурная мастерская, которая находилась при здании Краснопресненского районного совета. По всей вероятности, именно это потрясение, последовавшие за этим волнения и переживания, связанные с судебными процессами и разбирательствами о компенсации скульптору убытков, подорвали его здоровье и стали одной из главных причин его смерти.

Первоначально памятник великому композитору был установлен перед зданием музыкального училища (пер. Музыкальный, угол ул. Прорезной). Чудесным образом памятник уцелел в сентябре 1941 г., когда все здания в Музыкальном переулке были взорваны. Он сохранился и избежал повреждений в годы войны. И лишь в 1955 году он был перенесен в Мариинский парк. Этот памятник соединяет в себе достоинства замечательного скульптурного портрета с высокопрофессиональным архитектурным решением пьедестала из лабрадорита и общим гармоничным и лаконичным сочетанием каменной и бронзовой составляющих. Памятник композитору М. И. Глинке является ценным объектом культурного наследия столицы Украины, одним из немногих памятников, сохранившихся более 100 лет после революции. Он органично вписан в архитектурно-художественную среду Киева и является её украшением. Сегодня имя талантливого скульптора, внесшего ценный вклад в создание художественного наследия Украины, почти забыто. Оно неизвестно ни широкому кругу любителей искусства, ни подавляющему большинству искусствоведов, историкам искусств. В то же время, можно отметить, что подтверждение авторства памятника композитору М.И. Глинке в Киеве может стать важной вехой возвращения из небытия незаслуженного забвения имени талантливого скульптора-самородка А.Е. Алипова.

ЗАСТОСУВАННЯ СКУЛЬПТУРНОЇ КОМПОЗИЦІЇ НА ДИТЯЧИХ МАЙДАНЧИКАХ ТА ЇЇ ВЗАЄМОДІЯ З АРХІТЕКТУРНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ

Полубок Андрій Павлович, *старший викладач кафедри рисунку та живопису архітектурного факультету Київського національного університету будівництва та архітектури.*

Проблема взаємодії архітектури і скульптури полягає у конкретній виразності прямих зв'язків двох пластичних мистецтв, які нарешті утворюють різноманітні архітектурно-пластичні композиції. Крім прямих зв'язків відбуваються більш глибокі, складні впливи обох видів, одне на інше.

В основі архітектурно-пластичних композицій лежить композиційна цілісність двох родинно-різних просторово-пластичних мистецтв – скульптури і архітектури, зв'язаних складним рядом відношень.

Таким чином взаємодія архітектури і скульптури розвиваються начебто у двох основних аспектах: просторовому і пластичному. В одних випадках на першому плані стоїть проблема пластики форми (взаємозв'язок скульптури з композицією архітектурного середовища); в інших – просторові та пластичні аспекти рівнозначні (монументи, меморіальні комплекси); у третіх – провідна роль належить просторовим, містобудівним зв'язкам (деякі види монументів та меморіалів м. Києва).

Враховуючи вищесказані аспекти взаємозв'язку архітектури і скульптури, розглянемо актуальність проблеми у рішенні задач благоустрою громадських та житлових територій відпочинку у місті Київ. Особливе значення для створення комфортних умов біля житла мають дитячі ігрові майданчики.

Тенденції сучасного просторового формування дитячого майданчика у вітчизняній практиці набувають певних ознак. Останнім часом просторові рішення дитячих майданчиків обумовлені стандартизацією та промисловим виробництвом конструкцій та деталей ігрових елементів. Такі тенденції серійного виробництва конструкцій безумовно полегшують об'ємно-просторову комбінаторність композицій майданчиків та стилістично об'єднують штучне середовище зон відпочинку нашого міста. Але стандартизація неминує призводить до одноманітності та типізації (в межах комбінаторності) планування дитячих ігрових майданчиків, кожен з яких проектується у певній ситуації архітектурного середовища із конкретними умовами розташування, рельєфу місцевості. Традиційні дитячі майданчики, які згідно з віковими групами відносяться до типу, призначеного для дошкільних закладів, містять: гойдалки, пісочниці, гірки, конструкції для лазання. Та крім традиційних дитячих майданчиків, можливе спорудження і тематичних: космічних, морських, казкових та ін. Саме в тематичних дитячих майданчиках, більше ніж в інших доречно застосування скульптури із зображенням казкових персонажів, образів тварин, фантастичних героїв. Але традиційні дитячі майданчики потребують впровадження скульптури навіть більше, ніж тематичні. У ряді універсальних вимог, яким повинен задовольняти кожен

дитячий майданчик, не на останньому місці знаходяться – оригінальність, яскравість колористичного рішення та багатофункціональність. Саме завдяки цим ознакам (вимогам), навіть традиційний типовий майданчик може і повинен набути оригінальності просторово-пластичного рішення за допомогою скульптури. Багатофункціональність, при застосуванні скульптури на майданчику з ігровими конструкціями полягає у тому, що дитячий майданчик з типовим обладнанням, набуває ще й додаткових функцій – тематичних. У сучасній практиці формування середовища також є приклади більш індивідуального вирішення таких проблем із застосуванням скульптурної пластики, декоративних форм, об'ємів. Застосування скульптури не тільки урізноманітнює сучасний урбаністичний простір та ландшафт, скульптурні композиції взагалі надають зонам відпочинку та дитячим майданчикам індивідуальності, набувають у типовому плануванні архітектурного середовища образної виразності (аутентичності) та асоціативної інформації. Застосування скульптури має суттєве значення – крім ігрових функцій майданчиків, відбувається спілкування та естетичне виховання через певні пластичні образи, які в свою чергу, у формі гри та розпізнавання скульптурних образів, спонукають дітей до стилістичного та творчого розвитку. Скульптурні композиції можуть створювати в архітектурному середовищі та зокрема на дитячому майданчику – комплекс або ансамбль, в якому окремі скульптурні образи (об'єми) поєднані між собою спільними пластичними, колористичними та стилістичними ознаками. Розташування скульптур у просторі одного комплексу повинно бути продуманим і логічно зв'язаним. Пластичні образи мають розміщуватись один відносно іншого так, щоб відбувався між ними композиційно-просторовий взаємозв'язок та “спілкування” у межах сюжетної лінії. Крім того треба пам'ятати, що сам простір також завжди приймає участь у створенні як окремої композиції, так і ансамблю, отже – відстань між окремими скульптурами в межах ансамблю повинна сприйматись як частина цілої композиції. На дитячих майданчиках скульптури можуть домінувати (у кількості) над ігровими конструкціями, бути рівноцінними, або підпорядкованими композиційній основі, яку складають більш габаритні ігрові елементи. Дитячий майданчик також може складатись із одних скульптур, цілих скульптурних груп, але найкраще – це поєднання ігрових елементів із скульптурними об'ємами, щоб у межах одного типу майданчика ігрові функції постійно змінювались.

Вищесказані прийоми впровадження скульптурної пластики стосуються не тільки дитячих майданчиків. Велике значення має застосування декоративної паркової скульптури у зонах відпочинку, парках, коли простір набуває образного змісту та певної інформації, оформлюється у єдину стилістичну структуру і об'єднує архітектурне середовище. Для сприйняття цілісної картини архітектурного середовища важливе поєднання або синтез скульптурної пластики та архітектури, таке поєднання двох видів мистецтв органічно вирішує просторові та стилістичні задачі у штучному середовищі, особливо у типових забудовах міста Києва.

АРХІТЕКТУРНО-ЛАНДШАФТНИЙ КОНТЕКСТ ФЕНОМЕНУ «ВОДИ»
Рубан Людмила Іванівна, кандидат арх-ри, доцент, докторант кафедри
ландшафтної архітектури КНУБА

Феномен «води» не до кінця зрозуміло та розкрито в сучасних прикладних науках із поглядом на її унікальні, часто аномальні якості. Явище «води», тобто її феномен розкривається, перш за все, через її вирішальну роль в планетарному циклі коло-оберту речовин, в формуванні водних екосистем планети, в існуванні людства як сукупності живих організмів, що цілком залежить від питної води: від її наявності та якості, в історико-культурному розвитку цивілізацій, в архітектурно-ландшафтному контексті тощо. Вчені пов'язують можливий якісний прогрес людства у 21 столітті саме із природною речовиною водою - з тими потаємними можливостями, що закладені в ній природою та які ще не до кінця зрозумілі сучасній науці.

Розкриття феномену «води» для архітектурно-ландшафтної діяльності пов'язано із визначенням різного потенціалу водних об'єктів при планувальній організації територій [1]. До містобудівної практики залучаються як прибережні території, так і водні простори, які тяжіють в контексті планувальної організації до поняття «водних територій». В сучасній архітектурно-ландшафтній практиці широко використовуються як природні водні об'єкти, так і штучні. В планувальній композиції історичного міста природні водні об'єкти, на узбережжі яких виникли ці поселення, відіграють роль планувально-просторових вісій, вузлів та фокусних точок. Штучні водні об'єкти, в залежності від своїх геометричних розмірів, конфігурації та характеру, також є впливовими елементами планувальної організації міських територій. Особлива увага з боку ландшафтних архітекторів завжди приділялась воді як декоративно-естетичному елементу при благоустрої міських територій.

Приклад історичного Києва яскраво ілюструє різницю в містобудівній політиці щодо різних елементів річкової мережі міста, яка реалізована у 20 столітті. Очевидний яркий дисбаланс архітектурно-ландшафтній організації прибережних зон великої річки та мережі її приток. Головна увага проектувальників завжди приділялась долині головної річки Дніпра, детермінуюча роль якого особливо очевидна у формуванні Києва на всіх етапах його історичного розвитку. Створений водно-зелений діаметр міста вздовж русла Дніпра, який в випадку Києва складається із системи історичних парків високого правобережжя, забудови низького лівого берегу та системи островів та півостровів Труханів, Венеціанський та Долобецький із збереженим природним озелененням, сформував своєрідні «легені» міста, необхідні для формування сприятливого мікроклімату як міських територій, так і прилеглих районів. А також створив незабутній водний («річковий») фасад історичного міста на високому правобережжі. Ландшафтно-містобудівна політика стосовно багаточисленних приток Дніпра (на території Києва їх налічувалося понад 30) носить інший характер. Негативний вплив більш усього позначився саме на

долі малих річок, які характеризуються малою здатністю до саморегулювання та відродження. Зарегульованість русел, їх засипка, вирівнювання територій та інші подібні явища розповсюджені і зустрічаються в практиці більшості міст. З кожним роком кількість природних ландшафтів річок в структурі міст зменшується, а екологічний стан тих, що залишилися, наближається до критичної межі. Для сучасного Києва характерним є найбільша деградація річкової мережі як право, так і лівобережжя. В межах міста залишилися русла одиничних, невеликих річок в сильно трансформованому стані (Либідь, Сирець, Нивка, Віта, Дарниця), на прирічкових територіях яких знаходяться житлові, рекреаційні, промислові, комунально-складські зони міста і кинуті землі. Таке містобудівне втручання призводить до виникнення ряду проблем: втрати складових елементів водних екосистем місцевості, сезонного затоплення, підтоплення територій, розмиву берегів та ґрунтів, утворення та поширенню ярів та зсувів тощо, а на ментальному рівні – втраті прямого контакту із водними складовими ландшафту.

Парадигма сучасного співіснування із природним водним об'єктом полягає, на думку Автора, в наступному: нашому часу притаманна зміна ставлення до природних водних об'єктів не тільки як до джерел загрози із необхідністю постійного захисту, а й з позицій розуміння природних процесів водних екосистем та необхідності адаптації до зміни клімату. Необхідні нові інноваційні містобудівні підходи та правила забудови на основі розумінні природних процесів водних екосистем, підтримання та відтворення окремих складових, стійкого розвитку «блакитно-зеленої» інфраструктури тощо. Всі ці заходи є сутністю природно-гідрологічного методичного підходу до захисту прибережних територій в місті.

УДК 712.25

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ВІДПОВІДНІСТЬ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Рябець Юлія Степанівна кандидат архітектури, доцент кафедри дизайну архітектурного середовища КНУБА

Міське середовище здатне суттєво впливати на поведінку людей, їх взаємодію з іншими людьми, на реакцію на ті чи інші життєві обставини, а також впливає на рівень комфорту проживання у місті.

Яким вимогам повинно відповідати міське середовище, щоб забезпечувати позитивний емоційно-психологічний ґрунт для спілкування людей та стимулювати це спілкування?

Сучасні дослідження в області психології, пов'язані з дослідженнями сприйняття міського середовища, показують, що сучасне місто з високою щільністю населення викликає зниження так званої аффіліативної поведінки, тобто зниження бажання спілкуватися з іншими людьми. Ця тенденція пов'язана з різноманітними факторами впливу міського середовища на містян:

психологічним та емоційним перевантаженням, стресами, фізичними впливом міського середовища (забруднення повітря, шум, вібрація), підвищеним темпом життя, страхом стати жертвою злочину тощо.

Соціально-психологічна відповідність архітектурного середовища визначається особливостями поведінки людини в соціумі і досягається шляхом врахування характеру і ступеня групової взаємодії в залежності від типу архітектурного середовища.

Просторами для соціальної взаємодії в міському середовищі є площі, пішохідні вулиці, рекреаційні зони – парки, сквери з місцями відпочинку та спілкування, накопичувальні майданчики перед громадськими будівлями, майданчики для відпочинку в житловій забудові.

Спираючись на сучасні психологічні дослідження ступеня соціальної взаємодії в містах, можна зробити висновок, що рівень соціальної взаємодії на пряму залежить від рівня освоєності середовища та його матеріально-предметної наповненості. Кількість відвідувачів міських площ та вулиць, парків та скверів зростає зі збільшенням зручностей в міському середовищі. Міське середовище, що має більш високі естетичні властивості – включає фонтани, елементи декоративного мистецтва, клумби та різноманітне озеленення, а також надає більше можливостей для відпочинку - місця для сидіння, урни, спеціальне ігрове чи спортивне обладнання, та в якому розміщуються підприємства громадського обслуговування – кафе, ресторани, магазини, вважається більш привабливим та безпечним і, відповідно, більш відвідуваним.

Для стимулювання спілкування населення на міських площах, пішохідних вулицях, рекреаційних зонах необхідно створювати місця для спілкування різних вікових груп – дитячі ігрові майданчики, місця для гри в шахи та інші настільні ігри, а також тихого відпочинку для літніх людей, зони для велосипедистів та людей, що займаються активними видами спорту тощо.

Особливу роль в підтримці та підвищенні соціальної взаємодії відіграє житлове середовище. Виникнення спільнот за місцем проживання дуже важливе для задоволеності мешканців міст своїм місцем проживання.

Соціологи відмічають, що більш тісні позитивні сусідські відносини спостерігаються в житлових районах малої та середньої поверховості, де є більша можливість знати свої сусідів в обличчя та спілкуватися з ними, а також є можливість контролю за територією невеликою кількістю людей, що веде до відчуття безпеки та комфорту. З підвищенням поверховості мешканці багатоповерхівок більше відчувають страх злочину та втрачають відчуття контролю, зв'язку з оточуючими їх людьми та територією. Отже, можна сказати, що, з точки зору соціальної взаємодії, середньоповерхова житлова забудова більш комфортна для проживання.

Архітектурне середовище відіграє важливу роль у налагодженні відносин між людьми та зміцненні зв'язків між ними, важлива не тільки архітектура, а й ландшафт, естетичні якості середовища та його предметне насичення.

ARCHICAD - АВАНГАРД ПЕРЕДОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБЛАСТИ ПРОЕКТИРОВАНИЯ

Савицкий Владимир Егорович, *технический специалист компании
BAKOTECH FOR ARCHITECTS.*

1. BIM-это технология коллективного проектирования, конечным продуктом, которой является сложная, объёмная, интерактивная, информационная модель здания, интегрированная на основе дифференцированной базы данных, созданной для данной страны, региона, организации.

Информационное содержание модели направленно на использование её в процессе, создания проекта, строительства и эксплуатации здания.

Степень интерактивности, глубина взаимодействия, динамичность связей всех элементов системы и полнота информации, зависят, на современном этапе, от уровня развития аппаратного обеспечения, операционных систем, самого программного продукта и уровня технической, информационной и психологической подготовки специалистов.

Обязательным и неотъемлемым условием создания информационной модели любой сложности является наличие, созданной информационно-технической базы данных, адаптированной к выбранным программным продуктам.

Необходимым организационным условием быстроты создания и качества проектируемого объекта, является коллективная работа над одним объектом всех участников процесса.

2. Этим требованиям, как нельзя лучше отвечает программа ARCHICAD ARCHICAD стоял у истоков технологии BIM. Ещё больше 30 лет назад его создатели заложили в идеологию работы программы создание виртуальной модели, которая сейчас трансформировалась в технологию информационного моделирования.

3. 20 и 21 версии ARCHICAD динамично развивают современные средства проектирования.

Краткое описание нововведений.

4. ARCHICAD для реконструкции и управления объектов исторического значения имеет очень удобный инструмент Реконструкция.

Краткое описание возможности инструмента.

5. Комплексный анализ проектируемых и реконструируемых помещений на основе универсальной многофункциональной зоны адаптированной к украинским нормам проектирования.

Описание зоны и принципов работы с ней.

6. Оценка Энергоэффективности

Выноска по теплотехническому расчёту непрозрачных ограждающих конструкций жилых и общественных зданий, адаптированная под новый ДБН по теплотехнике. Автоматическое определение состава многослойных ограждающих конструкции.

Механизм энергетической оценки здания, интегрированный ArchiCAD, предоставляет простую технологическую процедуру проведения энергетической оценки проектов зданий любого размера.

Используя ту же самую технологию динамической имитации энергии здания, которая лежит в основе расширения EcoDesigner* для ArchiCAD, функция энергетической оценки является инструментом, позволяющим архитекторам отслеживать и контролировать все параметры архитектурного проекта, оказывающие влияние на энергоэффективность здания. Инструмент Энергетической оценки выполняет динамическую оценку на всех стадиях проектирования, что дает возможность архитектору принимать обоснованные решения, относящиеся к вопросам энергоэффективности. Включение этого анализа в рабочий процесс архитектурного проектирования облегчает создание проектов, соответствующих требованиям строительных стандартов в области энергоэффективности.

7. Адаптация, настройки программы и создание информационных баз данных позволяют создавать качественную модель для всех участников проекта.

8. BIMx мобильное приложение для просмотра модели и анализа принятых решений всеми участниками проекта, вне среды ARCHICAD.

УДК 72.06

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА КОТЕДЖНИХ МІСТЕЧОК

Савченко Анастасія Андріївна, бакалавр

Що таке, котеджні містечка? - котеджне містечко, як явище з'явилося на українській містобудівній арені порівняно недавно, а саме, тоді, коли стала можливою купівля землі у великих обсягах. Замістькі маєтки, незалежно від того, чи постійно в них мешкають, чи просто приїздять раз у кілька місяців, ще не сприймаються в Україні як повноцінні житла. Такий тип забудови не личить українцям ментально, тому і не усвідомлюється масами як норма. Котеджі вважаються об'єктом розкоші, прийнято якщо вже мати їх, то якнайбільші, якнайзаможніші і по можливості не один. Що являє собою котеджне містечко (КМ?) Варто почати з того, що головна ознака і прикмета КМ – одночасне, або майже одночасне зведення усіх будинків у ньому. Головне, що містечка будують не поступово, а відразу, втілюючи цілісний архітектурний проект. Розробляється проект, отримується ділянка, будується комплекс будинків і продається. Часто виникає така проблема, що будуючи КМ, забудовник не враховує навколишнього середовища.

Життя, особливо у великих містах, набирає стрімких обертів і тому дедалі частіше ми починаємо схилитися до того, що після закінчення напруженого робочого дня хотілося б приїхати у свій тихий та затишний будиночок за містом.

Як відомо, ще за радянських часів в Україні сформувалася система забезпечення населення житлом, яка полягала в тому, що міський житель має жити у місті, а сільський – у селі. Саме ця система була покладена в основу державної житлової політики, а також в основу законодавства про відведення земельних ділянок громадянам для спорудження житлових будинків.

Однак, з проведенням у нашій країні масштабної земельної реформи, утвердженням інституту права приватної власності на землю та зростанням доходів працюючого населення певна частина міських жителів почала пов'язувати вирішення власної житлової проблеми з будівництвом житлового будинку за межами міста, в якому можна було б постійно проживати та швидко діставатися до міста.

На сьогоднішній день в Україні вже можна виділити чотири основні категорії організованих селищ:

Котеджні містечка 1-ї категорії: Старі та нові будинки з присадибними ділянками на територіях районних міст, селищ і сіл (4-12 соток, селищні комунікації і дороги)

Котеджні містечка 2-ї категорії: дачні селища 60-90 років забудови (5-10 соток, садівничі товариства радянського зразка, ґрунтові дороги, різномаста інженерна інфраструктура)

Котеджні містечка третьої категорії: нові окремо стоять сучасні котеджі різномастих архітектури, побудовані із середини 90-х до теперішнього часу, іноді об'єднані в стихійні котеджні селища з ініціативи власників, з метою організації спільних інженерних мереж та охорони території (4-30 котеджів, 10-20 соток, підключення до мереж, сучасна інженерна інфраструктура, асфальтові дороги).

Котеджні містечка 4-ї категорії: організовані котеджні селища від єдиного забудовника з єдиною інфраструктурою, хорошим рівнем інженерних мереж і розвинутою соціальною інфраструктурою (40-200 котеджів, 2-полосні асфальтові внутрішні дороги з тротуарами та газонами, упорядковані громадські зони, власна комунальна служба, охорона, кафе, маркети, інш.)

Хотілось би зазначити, що розвиток котеджних містечок на Заході мало абсолютно іншу економічну модель ніж зараз в Україні. Історія «левітхаузів» - дуже дешевих будинків - виробництво яких «під ключ» почалося ще після Другої світової війни, є прикладом того, як через значне здешевлення приміською забудовою обросла вся країна. Завдяки таким дешевим будинкам кількість населення проживає в передмістях зросла на 85 млн. чоловік, в той час як в мегаполісах - на 10 млн. чоловік.

Чим це корисно для Києва - по перше це зменшення щільності висотної забудови в історичній частині міста, екологічність для населення, створення комун з власною інфраструктурою (школярі та дошкільнята не будуть «під загрозою» великого міста). Розвантаження міста від хаотичної забудови у спальних районах.

КАТЕГОРІЯ ЦІЛЬНОСТІ ОБРАЗУ СЕРЕДОВИЩА З ВРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ СПРИЙНЯТТЯ У ЧАСІ

Сафронов Валерій Костянтинівич, *к.т.н., доцент, декан факультету дизайну Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука, м. Київ, Україна*

Сафронова Олена Олексіївна, *к.т.н., доцент, зав. кафедрою дизайну інтер'єру і меблів Київського національного університету технологій та дизайну, Україна*

Процеси втрати цілісності образу і художніх якостей архітектурного середовища мають множинні коріння. Процеси глобалізації, що охопили практично всі сфери діяльності людини, роблять ще більш актуальними завдання збереження і відновлення цілісності архітектурного середовища та його художніх якостей. Ці завдання можуть вирішуватися ефективніше, якщо враховувати особливості сприйняття архітектурного середовища у часі, що має на увазі:

- сприйняття, пов'язане з порою року, часом доби;
- час, як відображення історико-культурної інформації;
- одномоментне (Петров М.А.) – симультанне та послідовне (сукцесивне) сприйняття.

У кожному з представлених типів сприйняття образу архітектурно-художнього середовища цілісність, як органічна єдність частини і цілого в архітектурному середовищі, буде спиратися на різні підстави. Розглянемо можливі формально-логічні структури поняття загальної цілісності і архітектурно-художньої цілісності.

Загальна цілісність є синтезом наступних складових:

- авторської концепції;
- соціальних запитів;
- естетичних уподобань суспільства;
- містобудівних вимог;
- функціональних вимог;
- об'ємно-просторових особливостей;
- конструктивних особливостей, тощо.

Архітектурно-художня цілісність спирається на наступні підстави:

- символічні;
- органічні;
- особистісне начало.

Перший тип підстав цілісності пов'язаний з використанням образних і знакових систем природного та створеного людиною середовища (приклад – символізм, як течія):

- сакральні-цивілізаційні символи;
- знакові системи;

- геометричні морфотипи;
- семантичні і семіотичні рівні сприйняття.

Другий тип підстав цілісності передбачає звернення до людини, природи, гармонії (приклад – радянський авангард):

- сакральні-релігійні підстави;
- філософські;
- концептуальні;
- образно-символічні;
- морфологічні;
- художні;
- гуманістичні;
- природничо-наукові.

Третій тип – творча концепція автора архітектурного образу, заснована на єдності:

- професійного вираження;
- особистісного вираження;
- загальнокультурних проявів.

У всіх трьох типах підстав простір і форма виступають як фундаментальні категорії цілісності.

Наш час характеризується єдністю двох протилежних рухів: з одного боку глибока інтеграція, що дозволяє об'єднати концептуальність, гармонійність, традиції, екологічність тощо, з іншого боку – гранична диференціація.

Інтегральний принцип в архітектурі, як основоположний принцип цілісності, найбільш повно розглянутий в роботах Дучева М. В.

Для аналізу сприйняття середовища в часі і прийняття рішень про створення та відновлення цілісності його образу, доцільно спиратися на теоретичні моделі просторів, сформульовані в роботах Іконнікова А. В.

Можливі шляхи створення, підтримки і відновлення цілісності образу, естетичних якостей архітектурного середовища міста Києва можуть бути визначені з використанням запропонованих авторами формально-логічних структур з урахуванням кожного з типів сприйняття в часі.

УДК72.01

ПРОПОЗИЦІЇ КМДА ПО РОЗМІЩЕННЮ ГОЛОВНОГО ФЛАГШТОКУ ДЕРЖАВНОГО ПРАПОРУ УКРАЇНИ В МІСТІ КИЄВІ

Серьогін Юрій Іванович, заслужений архітектор України, професор кафедри
основ архітектурного проектування КНУБА

А. Тези.

1. Сучасний досвід світової практики будівництва головних державних флагштоків.

1.1. Загальні вигляди, конструктивні особливості, деталі та інші параметри.

1.2. Зони впливу.

1.3. Ідеологічна складова.

2. Концепція КМДА розміщення Головного флагштоку Державного Прапора України в Києві на території Музею ДСВ (другої світової війни) .

3. Схема розташування флагштоку на території Музею ДСВ.

4. Орієнтовні техніко-економічні показники.

5. Аналіз сприйняття флагштоку на території Музею та із зовнішнього простору. Позитивні та негативні наслідки.

6.Пропозиції щодо альтернативних місць розташування флагштоку.

Б. Креслення, фотоілюстрації.

1. Порівнювальна таблиця сучасних флагштоків. Висоти, конструкції, інженерне обладнання.

2. Вигляд деяких флагштоків у зовнішньому середовищі.

4. Схема розташування обзорних точок флагштоку у м.Київ.

5. Фото з макету Музею ДСВ.

6. Панорами Т-1, Т-2, Т-3, Т-6. Фотомонтаж.

7.Пропозиції щодо альтернативних місць розташування флагштоку: 7.1. Звіринецький пагорб.

7.2. Лівобережний адміністративно-діловий центр.

7.3. Оглядовий майданчик площі Верховної Ради.

За останні роки у світі побудовано досить багато флагштоків державних прапорів великої висотності. Можна сказати, відбувається гонка - хто побудує найвищий. Особливості конструктивного та інженерного забезпечення. Більшість флагштоків виконані у вигляді телескопічної або конусної труби якомога меншого діаметру. Зважаючи на великі динамічні вітрові навантаження, передбачаються масивні фундаменти з дуже насиченим армуванням.

Зони впливу. Флагштоки розташовуються, як правило таким чином, щоб не виникало сумнівів щодо першочергової значимості Прапора Держави - на великій площі, на відстані від інших історичних та інших значимих споруд з максимальною зоною впливу та обзору.

Державний Прапор України є одним із символів Держави, святиня народу, її оберіг, що сприяє національній єдності, консолідації суспільства, пробуджує почуття гордості за країну, її минуле й сьогодення.

Концепція КМДА розташування головного флагштоку Державного Прапора України прийнята за ескізом, запропонованим головним управлінням Містобудівництва та Архітектури м.Києва під керівництвом головного архітектора м.Києва А.В. Свістунова та планує його встановлення на території меморіального комплексу «Національний Музей історії України у Другій світовій війні». Територія меморіального комплексу знаходиться в межах буферної зони об'єкта всесвітньої спадщини ЮНЕСКО - пам'ятки історії та архітектури «Софія Київська - Києво-Печерська Лавра». Висота флагштоку прийнята 75м. Таким чином абсолютна відмітка його буде складати 247.2м

(172.2+75), що не перевищує абсолютну відмітку дзвінниці Києво-Печерської Лаври 288.27м (188+96.52+3.75).

Флагшток розташовано на валу біля чаші Вічного вогню. На цьому місці флагшток буде позиціонуватися як з підходу, з боку брами захисних валів Києво-Печерської Лаври, так і з майдану урочистостей. Конструкція та форма флагштоку - традиційний конусно-циліндричний, діаметром 2900мм у основі та 900мм на висоті кріплення прапору. Підйом персоналу до вершини, де є люк для виходу до сигнального вогню та флюгера з датчиком швидкості вітру, здійснюється по вертикальних драбинах.

Аналіз сприйняття флагштоку. Для аналізу сприйняття виконані фотопанорами з фотомонтажем запропонованого флагштоку з найважливіших точок обзору: аналізуючи фотомонтажі з точок обзору на території Музею, в цілому можна зробити висновок, що флагшток з Державним Прапором повинен бути значно вищим. Щодо панорами з лівого берега - виникають абсолютно негативні емоції, пов'язані в першу чергу зі спорудами нещодавнього сплюндрування силуету комплексу Києво-Печерської Лаври та Софії Київської спорудами різних житлових та бізнес-центрів. А теперішнє можливе додавання в цей силует флагштоку з Державним Прапором України може перекласти цей негатив на нашу святиню – прапор України. Пропозиції щодо альтернативних місць розміщення (розроблені поза рамками офіційного замовлення, на громадських засадах):

1. Звіринецький пагорб. Площа входу до Національного ботанічного саду.
2. Адміністративно-громадський центр на Лівобережній.
3. Обзорний майданчик площі Верховної Ради України.

Висновки та пропозиції. В Києві є місця, де не буде негативного впливу на найціннішу нашу та всесвітню пам'ятку історії та архітектури, а в ідеологічному плані – що будуть не менш достойними для виховання любові та відданості до України.

УДК 72.036

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕЙ КОНСТРУКТИВІЗМУ В АРХІТЕКТУРІ УКРАЇНИ 1960-1980 рр.

Сингаєвська Марія Андріївна *асистент кафедри містобудування КНУБА*

Цінність спадщини модернізму в еволюції архітектури визначається тим, що основоположні ідеї цього напрямку лягли в основу багатьох архітектурних течій ХХ ст. Шляхи трансформації первинних ідей конструктивізму в архітектурі наступних десятиліть окреслили широкий діапазон впливу його теоретичних засад та формотворчих ідей. Звернення сучасними архітекторами до ідей авангарду та їх подальше переосмислення набувало різного характеру протягом ХХ століття. Зокрема, критики та протиставлення – у світовій архітектурі постмодернізму, рефлексії - в архітектурі постфункціоналізму,

діалогу - в архітектурі неораціоналізму, руйнування - в архітектурі деконструктивізму.

Складні політичні та соціально-економічні перетворення першої третини ХХ ст. в Україні спричинили інтенсивні творчі пошуки нових форм житла для робітників та нових типів громадських споруд, так званих «конденсаторів епохи». В житловій архітектурі України 1920-30 рр. характерним був принцип багатофункціональності, що проявлявся на різних рівнях проектування: від будинків-комун з вбудованими громадськими приміщеннями, житлових комбінатів (квартали-комуни з громадським центром) до масштабів робочих поселень та великих соцміст з розвинутою системою культурно-побутового обслуговування. Для швидкого зведення будинків розроблялися стандартизовані конструктивні елементи, типові житлові чарунки. Планувальні структури соцміст та робочих поселень характеризувалися стрічковою, ортогональною груповою та периметральною забудовою кварталів з розривами, характерні були напівзакриті озеленені дворові простори. Для створення гармонійного середовища українські зодчі приділяли значну увагу композиційному вирішенню містобудівних об'єктів, створюючи осьові композиції, орієнтуючи центральні вулиці на просторові доміанти. Зазначені прийоми використані при проектуванні соцміста «Велике Запоріжжя» (1933 р., арх. В. Лавров, В. Попов, О. Веснін). В об'ємно-просторовому вирішенні на тлі загальних модерністських тенденцій лаконізму та геометризму форм художньо-естетична виразність досягалася за рахунок використання виважених співвідношень призматичних об'ємів, глухих і зашкленених поверхонь, видвинутих сходових клітин з вертикальним склінням, акцентування кутів, пропорцій вікон та балконів, поєднання кольору та матеріалів. Авторські прийоми використовувалися при проектуванні окремих багатоквартирних житлових будинків у Києві - житловий будинок співробітників НКВС у Києві (1934 р., арх. П. Савич), перший житловий будинок лікаря по вул. В. Житомирська (1930 р., арх. П. Альошин), другий житловий будинок лікаря по вул. М. Заньковоцької (1932 р., арх. П. Альошин) та інші.

Еволюція авангардних принципів багатофункціональності та системності в житловій архітектурі України Другої хвилі модернізму 1960-80 рр. проявилася в появі ступінчатої системи обслуговування та концепції мікрорайонування, які потім широко використовувалися при проектуванні районів масової житлової забудови в багатьох містах України. Розвиток будівельної галузі сприяв виготовленню збірних залізобетонних елементів та швидкому зведенню типових житлових чарунок. Інволюція модерністського принципу уніфікації та стандартизації виявилася в тотальній типізації функціональних одиниць – як житлових, так і громадських. Інволюція принципу лаконічності форми проявилася в надмірному спрощенні об'ємно-просторових вирішень, що призвело до одноманітності житлового середовища районів масової забудови Києва, Харкова, Львова.

Архітектура громадських будівель 1920-поч. 1930 рр. характеризувалася появою клубів та палаців праці як багатофункціональних громадських центрів,

що поєднували функції масових зібрань, навчання, відпочинку та спорту. На формування об'ємно-просторового вирішення громадських споруд значною мірою впливала політична ідеологія, спрямована на створення образу «світлого майбутнього» для робітників. Тому перед архітекторами-модерністами стояла задача створити виразний образ громадської споруди. Композиції цих будівель відзначались крупномасштабністю, лаконічністю, динамічністю та художньо-естетичною виразністю, у містобудівному середовищі вони виконували роль доміант. Яскравими прикладами громадських споруд київського модернізму є Клуб «Харчовик» (1933 р., арх. М. Шехонін), Палац культури «Більшовик» (1934 р., арх. Л. Моїсеєв) та Кінотеатр «Жовтень» (1930 р., арх. В. Риков).

У 1960-80 рр. при проектуванні клубних будівель зодчі використовували типологічні особливості, формальні та функціонально-планувальні прийоми модернізму. Розвиток будівельної технології та прогресивні конструкції дали змогу реалізовувати виразні крупномасштабні композиції громадських будівель, в яких процитовано основоположні універсальні прийоми авангарду: лаконічність, геометризм, гармонійність, динамічність, крупномасштабність. Зразками київської архітектури другої хвилі модернізму є київський палац дітей та юнацтва ім. М. Островського (1965 р., арх. А. Мілецький), Житній ринок (1974 р., арх. О. Моніна), учбовий корпус КНУ ім. Т. Шевченко по пр. Глушкова (1970 р., арх. В. Ладний), будівля Інституту науково-технічної та економічної інформації по вул. Антоновича (1970-ті рр., арх. Л. Новіков), готель «Салют» (1982 р., арх. А. Мілецький) та інші.

Виявлення первинних концепцій модернізму в архітектурі наступних десятиліть сприяє усвідомленню цінності спадщини авангарду не тільки як історико-архітектурного надбання, а і як універсальних теоретичних засад, принципів та методів, що продовжують функціонувати, розвиватися, набувати нових інтерпретацій в архітектурі до теперішнього часу.

УДК 72.01

ЛАНДШАФТНА МОРФОЛОГІЯ У ФОРМУВАННІ МІКРОПРОСТОРІВ В АРХІТЕКТУРНОГО ПАРТЕРУ

Скоробогатько О. В., *аспірант, Харківський Національний Університет
міського господарства Імені О.М. Бекетова*

В умовах сучасної урбанізації, та збільшення концентрації процесів життєдіяльності у центрах великих міст, зростає необхідність переосмислення прийомів щодо формування рекреаційних зон. Підвищення цін на землю в центральних районах міст призводить до збільшення поверховості забудови, внаслідок чого між великими будівлями формуються у зоні архітектурного партеру стиснені рекреаційні мікропростори.

Архітектурний партер – це зона міського середовища, яка включає в себе фасади будівель на рівні перших двох-трьох поверхів, елементи вулиць поза

проїжджою частиною, та організовані міські простори, що обмежені забудовою, (сквери, плази, пішохідні вулиці, пасажі та ін.).

В умовах сучасних тенденцій до гуманізації міського середовища, а саме підвищення якості архітектурного середовища за рахунок екології, ергономіки та естетики, найефективнішим засобом покращення якості середовища є ландшафтний благоустрій міських територій. Проте окрім озеленення доцільно покращувати образ архітектурного середовища, за допомогою природних («гуманних») образів у стилізації предметного наповнення архітектурного партеру.

Застосування природних елементів є своєрідною адаптацією штучного середовища, до оптимального психологічно для людини природного середовища. Ситуація недостачі в міському середовищі природних елементів обумовлена: стрімким ростом та розвитком міст, технологізацією навколишнього середовища, та застосуванням штучних опоряджувальних матеріалів. Ландшафтна архітектура, яка виникла на початку ХХІ сторіччя - це своєрідна «панацея» міста від надмірної урбанізації.

На відміну від традиційних форм міського благоустрою та озеленення, парків, садів та ін. в архітектурному партері розглядається використання природних форм в умовах сильного дефіциту площ на вулицях, та в зонах центрів великих міст. Тут приймають спеціальні

технічні засоби, що дозволяють раціонально використати міські території. Серед таких прийомів виділяють: вертикальне озеленення, компактні вазони та квітники, як на землі так і в підвішеному стані, спеціальні «клітки» для дерев, компактні водні елементи, фонтани для пиття, штучні водопади, каскади та ін.

Для додавання екзотичності у благоустрій території зі своєрідним кліматом, використовують штучні ландшафтні рослинні форми, які не потребують особливого догляду. Наприклад, образ південної пальми взимку або восени здатен донести деяку теплоту в міське середовище.

На сьогоднішній час при формуванні малих рекреаційних просторів у великих містах, як-правило застосовують оригінальне тематичне дизайнерське рішення. Цим створюється неповторний своєрідний естетичний мікроклімат, який у свою чергу часто перебуває у стильовій єдності в оточуючою забудовою.

Сама зона архітектурного партеру перш за все включає в себе зону міської забудови на рівні перших двох-трьох поверхів забудови. При чому архітектурні об'єми на цьому рівні у складі малої рекреаційної території часто гуманізуються додаванням природних образів, за рахунок «живих стін», суперграфіки, предметного декоративного мистецтва та ін.

В останні роки поступово зростає тенденція створення якісного архітектурного середовища у зоні архітектурного партеру шляхом композиційного та стилістичного об'єднання зовнішніх та внутрішніх просторів будівель. Цим стирається умовна межа між вулицею і будівлею, для того, щоб людина почувала себе більш комфортно та безпечно в архітектурному середовищі. При стиранні меж ландшафтна морфологія та ландшафтний благоустрій можуть слугувати «медіаторами», що

супроводжують плавний перехід між інтер'єрними та екстер'єрними просторами.

Таким чином, в умовах сучасного «гуманного» підходу до організації архітектурного середовища, та постійної потреби міста у розширенні та збільшенні кількості рекреаційних площ, формування мікропросторів у зоні архітектурного партеру, та втілення в них ландшафтної морфології дадуть можливість абсорбувати не тільки негативний вплив міського середовища на людину, а й зменшить пагубний вплив людини на середовище міста вцілому.

УДК 72.01

ПРОБЛЕМИ, ПРИЙОМИ ТА ПРИКЛАДИ БУДІВНИЦТВА СУЧАСНОЇ АРХІТЕКТУРИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Хараборська Юлія Олександрівна, кандидат архітектури, доцент кафедри теорії архітектури КНУБА; **Сухаревський Кирило Володимирович**, аспірант кафедри теорії архітектури КНУБА

Актуальні проблеми управління історичним міським ландшафтом було розглянуто на міжнародній конференції 2005 року «Світова спадщина і сучасна архітектура». Віденський меморандум про збереженні історичних міських ландшафтів став програмним продовженням «Міжнародної хартії з консервації та реставрації пам'яток і визначних місць» 1964 року («Венеціанська хартія»), «Рекомендацій ЮНЕСКО про захист культурних цінностей, яким загрожує небезпека в результаті проведення громадських чи приватних робіт» 1968 року, «Рекомендацій ЮНЕСКО про збереження і сучасну роль історичних ансамблів» 1976, «Міжнародної хартії з охорони історичних садів», ІКОМОС 1982 року («Флорентійська хартія»), «Хартії ІКОМОС з охорони історичних міст» 1981 року («Вашингтонська хартія»), Нарського документу про справжність 1994 року, а також результатів конференції «Хабітат II» і «Порядку денного на ХХІ століття», ратифікованого державами-сторонами в Стамбулі в червні 1996 року. Меморандум викладає п'ять основних принципів та цілей о збереженні міських історичних ландшафтів, правила консервації та управління, міського розвитку, а також засоби та методи.

«Принципи Валлетти» - документ щодо збереження та управління історичними містами і урбанізованими територіями, прийнятий 17-ю Генеральною Асамблеєю ІКОМОС (Міжнародна рада з охорони пам'яток та історичних місць) 28 листопада 2011 року.

Контекстуалізм – стилістичний напрям (підхід) в архітектурі кінця ХХ - початку ХХІ ст. Контекстуалізм включає три різні аспекти: вернакуляризм, регіоналізм та критичний регіоналізм. Провідні архітектори: А. Аалто, Р. Вентурі, Ч. Дженкс, Ф. Джонсон, Л. Кан, Р. Мейер, Ф.Л. Райт, Г. Шарун, Ф. Гері, Ф. Герцог, Дж. Мадзанті, П. де Мерон, Р. Моне, Р. Піано, М. Хопкінс, Б. Чуми. Критичний регіоналізм – це підхід, що прагне об'єднати розвиток технологій з місцевими особливостями (кліматом, матеріалами, традиціями). За

Кеннетом Фремптоном, критичний регіоналізм - це "схрещування місцевої культури і світової цивілізації". У руслі цього напрямку працювали архітектори Маріо Ботта, Луїджі Сноцці, Ауреліо Гальфетті, Райхлін Рейнхарт, Алвару Сіза, Йорн Утсон, Сверре Фен, Златко Углен, Імре Маковечь та інші. Регіоналізм став закликом до більш осмисленого модернізму, що існує в гармонії з особливостями конкретного середовища. У цьому сенсі його пов'язують з підходом, що підкреслює важливість чуттєвого досвіду і *genius loci* - «духу-хранителя місця».

Поєднання нової будівлі з історичною забудовою формується за допомогою наступних прийомів:

1. Симбіоз «старого і нового». Сучасна будівля за рахунок загальних композиційних прийомів, матеріалів, форми доповнює і створює єдиний архітектурний ансамбль з історичною забудовою.

2. Принцип підпорядкування. Історична забудова є домінуючою по відношенню до сучасного будинку. Подібна концепція досягається за рахунок простоти форми і кольору нової споруди, яка «розчиняється» в просторі, віддаючи пріоритет історичній будівлі;

3. «Вписування» в історичну забудову. В даному випадку архітектурна цілісність досягається за рахунок доповнення історичної забудови за ритмом і масам;

4. Контраст. Нова будівля протиставляється історичній шляхом використання сучасних матеріалів і вибору архітектурної форми, контрастної по відношенню до оточення;

До прийомів середовищної адаптації відносять: композиційну адаптацію, стилістичну, декоративну, асоціативну (образно-змістовну), колористичну, типологічну.

УДК 711.459.6

НЕВІГЛАСТВО В АРХІТЕКТУРІ КИЄВА ХХ – ХХІ століття

Тимошенко М. М. *Канд.арх., с.н.с доц. каф. архітектури;*

Семироз Н. Г. *Ст. викл. каф. архітектури,*

Національний авіаційний університет,

Постановка проблеми. Перебудова соціального устрою в Україні вимагає перегляду концептів оцінки історичного надбання в багатьох галузях, у тому разі і в архітектурі, урбанізмі та дизайні середовища. Недостатньо продумані рішення траплялися і трапляються в цих сферах протягом існування цивілізацій неодноразово.

Метою доповіді є визначення помилкових, хибних архітектурно - планувальних рішень, впровадження котрих в будівництво в Києві за період ХХ ст. призвело до фатальних наслідків в теперішні часи, а також націлити широке коло спеціалістів на дослідження цієї проблеми.

Аналіз стану проблеми. В працях: П. Тронька, В. Вечерського, В. Иконнікова., Є. Водзинського, П. Толочка, Б. Ерофалова, М. Деміна, В. Ієвлевої та інших присвячених історико – містобудівним дослідженням Києва з початку ХХ століття по сьогодні, основна увага приділялась фіксації, аналізу проектних розробок, висвітленню факторів, умов, які сприяли прийняттю проектних рішень, втіленню їх в життя. На жаль в цих працях дуже мало приділялося уваги критиці негативних прикладів, висвітленню самі цих аспектів.

Основна частина Тезисно розглянуто приклади архітектурних та урбаністичних дискусійних рішень, які були впроваджені в Києві у ХХ ст., серед котрих найбільш впливовими є наступні:

- Нехтування історичним досвідом наших предків, які не заселяли продовж майже двох тисячоліть лівій заплавної берег Дніпра в зоні Києва, а розміщували свої поселення лише на правому березі привело до того, що виникла трудова міграція і більш 350 тис. людей мусять щоденно перетинати Дніпро до місця прикладання праці – підприємств розташованих на правому березі. Необхідно було будувати мости, розв'язки, трубопроводи в важких гідрогеологічних умовах. Рациональне рішення, закладене в генеральному плані міста - розвиток Києва в північному напрямку - було скасовано у 1986 р. із-за аварії в Чернобилі.
- Найяскравішим прикладом нераціональної рішення транспортної схеми генерального плану Києва є січна мережа автомагістралей і залізниць. В транспортній мережі міста зараз існує п'ять «входів». Саме тому товарні і пасажирські потяги проїздять по сельбищній території, перетинаючи житлові масиви.
- Невдалим є розміщення аеропорту Жуляни в сельбищній зоні, де шумова, хімічна забрудненість майже 7 мл. кв. м території міста поєднується з вірогідністю аварій літаків в зоні житлової забудови.
- В якості подібних невдалих рішень можна навести будівництво шести міжміських автовокзалів, які розміщені без урахування перспектив розвитку пасажирської транспортної мережі.
- Аналогічно можна оцінити створення під землею пішохідної зони вздовж усього Хрещатика, замість того, щоб пустити під землю автотранспорт, а не пішоходів. Забудова Майдана Незалежності – це відсутність концептуальності архітектурно - урбаністичного і художнього підходу.
- Тридцять сім островів на Дніпрі в зоні Києва не можна забудувувати - це «легені міста» - резерви кисневого забезпечення населення, чисельність котрого буде з роками зростати.
- В умовах паливного дефіциту в Києва слід було широко запроваджувати малопотужні енергоблоки, теплові насоси в низинних зонах, пофасадне регулювання теплопостачання, геліо-вітряне-вторагроенергопостачання, поквартирні заходи енергозбереження. Такі проекти були вибірково впроваджені в Києві ще в 70-80 роках.

- Про недбале ставлення до ландшафтної архітектури і паркового будівництва свідчать наступні факти: до сумних наслідків призвело «взяття в трубу» річок Почайни та Либіді.
- Також до помилкових рішень що до дизайну архітектурного середовища в зоні Дніпровських пагорбів можна віднести ліквідацію променадної набережної на ділянці від Поштової площі до монумента Магденбурському праву, яка існувала на початку ХХ ст. Чудовий перший громадський парк змінили на транспортну магістраль. Також вщент знищено чудовий Кадетський Гай в Солом'янському районі.
- Нормативні вимоги на будівництво висотних будівель (ДБН В.2.2-24:2009 Проектування висотних житлових і громадських будинків) вимагають створення на поверхні цих будівель «площадок для рятувальних кабін вертольотів». Але залишаються відкриті питання: як саме виглядають «рятувальні кабінки», про які не знають навіть вертольотчики, чи може під час пожежі гелікоптер зависнути над палаючим будинком, щоб спустити цю «рятувальну кабінку». І головне - як врятувати людей під час пожежі з висотних будівель?

Формат тезисів дозволяє лише окреслити дискусійні рішення архітекторів щодо житлових будинків. Не торкаючись проблем планування квартир, хочеться виділити такі явні промахи: повсюдна неконтрольована заміна балконів на лоджії, «рейшинність» - монотонність фасадів, убогість оформлення входів, кольорових рішень, нагромадження кондиціонерів, які спотворюють фасади будівель.

Висновки. Виникла необхідність кардинально переосмислити, переоцінити вузлові моменти теорії і практики містобудування та архітектури. Для цього розробити підходи, принципи, методологію оцінки набутоків в галузі архітектури і створити нову стратегію наближену до новітніх українських умов.

УДК 711.4.01

КОНТЕКСТУАЛЬНІСТЬ І ОРНАМЕНТАЛЬНІСТЬ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Тімохін Віктор Олександрович, доктор архітектури, проф., завідувач кафедри ДАС КНУБА.

Поняття «контекст», з'явившись у теорії літератури та у мовознавстві і отримавши загальнонауковий і методологічний статус у структуралізмі та лінгвістиці, поступово розповсюдилось у філософії, в багатьох галузях гуманітарних наук і мистецтв, в т. ч. в архітектурі та містобудуванні. Якщо під цим поняттям розуміти, по-перше, відносну закінченість і системну цілісність окремих фрагментів будь-якого тексту, в т. ч. архітектурно-середовищного і, по-друге, мати на увазі, що «... контекст структурує віяло можливих аспектів граматичного значення того чи іншого слова або речення...» [1, с. 377], то стає зрозумілою надзвичайна важливість універсального значення і засаднича роль

цього поняття у структуруванні плюралістичного співіснування різноманітних форм, його опозиційне протистояння поняттю моністичної концептуальності та системної упорядненості в сучасній архітектурно-світоглядній ідеології міського середовища. Про це свідчать постмодерністські дослідження відомих учених і архітекторів (Ч. Дженкс, Р. Вентурі, Р. Стерн т. ін.), в працях яких контекстуальність набуває значення провідного принципу упоряднення поліцентричного за формою і плюралістичного за змістом штучного оточення людини.

Аналогічна доля, що пов'язана з набуттям статусу загальності та універсальності, провідної ролі структурування архітектурного та містобудівного середовища, спіткала принцип орнаментальності (Ф. Л. Райт, Р. Стерн, К. Александер). Слушно згадати думку Ф. Л. Райта щодо ролі інтегрального орнаменту, який він визначив як «... розвиток почуття побудови архітектурного об'єкта як цілого чи виявлення абстрактної логіки структури, як такої». В інших галузях знання поети, філософи і письменники завжди надавали орнаменту визначального символічно-містичного і первинно синкретичного значення. Деякі з них вважали, що орнаменталізм, як концептуальне бачення світу, так відноситься до окремих мистецтв, як математика – до решти наук (П. Валері). Інші акцентували увагу на тому, що «... орнамент філософічніше, ніж інші гілки образотворчого мистецтва, оскільки він надає наочності деяким світовим формулам буття».

Спираючись на вищезазначені уявлення, можна дійти висновку щодо тісних внутрішніх зв'язків між контекстуальністю й орнаментальністю, оскільки перше надає фрагментам будь-яких текстів і середовищ системної цілісності змісту, а друге створює необхідні та достатні умови для структурування і саморозвитку форми. Ця внутрішня єдність між формою і змістом із достатньою вірогідністю спроможна забезпечити відносну цілісність фрагментам будь-якого міського середовища, допомагає створити надійну основу, своєрідну канву чи уявну мережу для упорядженого розгортання різноманітних форм і структур не стільки в концептуально-ансамблевому, скільки в досить аморфному, поліцентричному і плюралістичному за змістом урбанізованому середовищі сучасних міст.

При цьому головною умовою середовищної гармонізації стає наявність кооперативної і когерентної взаємодії, тобто самоорганізації між середовищем, як таким, його мешканцями та ідеями орнаментальної трансформації. Подібна взаємодія лягла в основу нового напрямку архітектурно-містобудівної теорії – теорії самоорганізації містобудівних систем і формацій, чи по-іншому, урбосинергетики [5]. Однією із складових цієї теорії стали пропозиції щодо орнаментального розгортання міського розпланування і міської забудови, котре підпорядковується принципу калейдоскопічності.

Сутність цього принципу полягає в тому, що перетворення міського середовища відбувається поступово шляхом орнаментальних трансформацій симетричних в асиметричні і ритмічних в евричмічні форми і структури. Ці перетворення пов'язуються із середовищними уподобаннями 4-х категорій міських мешканців – містян, слободян, урбодян і поселян, – які відповідно і

переважно тяжіють до симетричного і асиметричного, ритмічного та евричмічного оточення.

У такому вигляді концепція орнаментальності може створити надійну основу для діагностування хронічних хвороб міського середовища, для визначення шляхів втручання в його контексти, а загалом в гармонізацію окремих фрагментів і середовища в цілому. Такий підхід зберігає свою актуальність в процесі здійснення реноваційних заходів в розплануванні, забудові та благоустрою київського середовища, яке поступово втрачає свою ідентичність і своєрідність, індивідуальність та мистецькість. Добре відомі досить недолугі втручання сучасних містобудівників та архітекторів у міську тканину і розпланувальний каркас міста, хворобливе «пломбування» існуючої в т. ч. історичної забудови т. ін. Цим руйнівним процесам повинні протистояти нові концептуальні ідеї, однією з котрих може стати ідея орнаментальності у формуванні повноцінного міського середовища в об'єктивно існуючих процесах самоорганізації міського населення та урбанізованого оточення.

УДК 721.011.12:7.091.3

КАМЕРНІ ТЕАТРИ ТА МІКРОСЦЕНИ КИЄВА: ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ГЛЯДАЦЬКИХ ЗАЛІВ ТА СЦЕН В НЕТЕАТРАЛЬНИХ ПРИМІЩЕННЯХ

Триколенко Софія Тарасівна, кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри основ архітектури та дизайну Навчально-наукового інституту аеропортів Національного авіаційного університету

На сьогоднішній день в Україні неабиякою популярністю користуються невеликі театри, спектаклі яких розраховані для показів на малих сценах, мікросценах та в інтер'єрах не театральних приміщень. Чимало сучасних театрів дають використовують переплановані приміщення, які певною мірою пристосовані для демонстрації вистав. Часто для створення камерного глядацького залу або мікрозалу використовується наявний простір, але не завжди він придатний для проведення вистав. Особливої уваги вимагають елементи підключення освітлювальної, проєкційної, звукової техніки, без яких неможливо уявити сучасні театральні постановки. Також потрібно враховувати необхідність змінювати кольори, фактури, об'єми стін та підлоги, які повинні бути максимально придатними для трансформації. Тому важливим завданням архітектора і дизайнера є створення трансформативної сценічної площини, в межах якої відбуватиметься дія. Проте організація ігрового простору повинна взаємодіяти з глядацьким залом, тому розробка концепції театального приміщення вимагає ретельного вивчення особливостей наявного приміщення й перспективи його перепланування відповідно до потреб глядача.

Найчастішими прийомами перепланування є усунення зайвих перегородок, часткові підйоми рівня підлоги для створення статичної сцени та встановлення додаткових балок для статичного обладнання. Проте для

невеликих театральних колективів статичне обладнання залу, зазвичай, не актуальне, тому вони обмежуються мобільними рухомими конструкціями. Розробляючи проект глядацького простору, архітектори враховують низку факторів, таких як кути огляду, кількість місць, підвищення задніх рядів, придатність до швидкого заповнення й звільнення залу. Можливість бачити ігровий простір з будь-яких кутів глядацького приміщення надзвичайно важлива, тому варто відразу зважати на перспективу встановлення додаткових подіумів для підйому глядацьких крісел. Особливості перепланування не пристосованих до театральних вистав приміщень полягають також у подоланні численних проблем, пов'язаних із основними стінами та статичними комунікаціями. Професійні архітектори у співпраці з дизайнерами та представниками театру здатні розробити цікаві проекти, які цілком вписуються у заданий простір.

Варто розглянути декілька прикладів київських театрів, які здійснюють свою діяльність в нетеатральних приміщеннях. Театр «Дивний замок» використовує підвальне приміщення житлового будинку, у якому обладнаний глядацький зал та кілька допоміжних приміщень, таких як гардероб, вітальня, гримерка, склад, сан. вузли. Сцена та глядацький зал розміщені в найкрупнішому приміщенні, завдяки підвищенням практично з усіх місць дійство добре видно. Центр мистецтв «Новий український театр» має дві ігрові площадки: одна розміщена в приміщенні старовинного приватного будинку і займає перший поверх, друга розташована в трикімнатній квартирі на другому поверсі у під'їзді житлового будинку. Перепланування на першій ігровій площадці обмежені видозміною перегородок, створенням подіумів для підвищення глядацьких місць та розробкою комплексу мобільних ширм для членування приміщення. Театр «Срібний острів» протягом 2016-2017 років наймав офісне приміщення в адміністративній споруді, архітектурне перепланування практично не здійснювалося: було встановлене освітлювальне обладнання та подіум для місць глядачів. Театр-студія «Образ» також використовує приміщення адміністративного призначення – на другому поверсі будинку побуту об'їздовані репетиційний зал та зал для показів вистав. Оригінальною знахідкою організації глядацького простору є використання м'яких пуфів замість стільців у першому ряду – завдяки цьому другий ряд не потребує підвищення. Конструкції куліс трансформативні, завдяки чому положення сцени та місця виходу акторів можуть змінювати своє положення. Найменшою сценою в Києві вважається сцена театру-студії «Міст», яка знаходиться на горищі старовинного будинку. Нахил покрівлі зумовив певну форму порталу, яку вигідно використовують сценографи для оформлення. Проте вона унеможливила встановлення освітлювального обладнання по верхній частині, тому для вистав використовують невеликі мобільні прожектори та проектори.

Оглянувши основні приклади, можна з впевненістю стверджувати, що на сьогоднішній день найбільш актуальним у плануванні та переплануванні приміщень, не пристосованих до проведення театралізованих заходів є використання мобільних ширм, стаціонарних перегородок та подіумів.

Найбільша увага приділяється встановленню освітлювального та проекційного обладнання, яке виконує надзвичайно важливі декораційні функції.

УДК 72.01

АРХІТЕКТУРНО-КУЛІНАРНИЙ ПРОСТІР МІСТА КИЄВА

Трошкін Арсеній Андрійович *аспірант, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, м. Київ*

Ідея для даного дослідження виникла під впливом книги британської архітекторки Керолін Стілл «Голодне місто. Як їжа визначає наше життя», в якій авторка ґрунтовно доводить залежність розпланування міста з його вулицями і дорогами та планування будь-якого будинку від способу задоволення найпершої найсуттєвішої фізіологічної потреби людини в їжі. В цій праці авторка наводить значну кількість відомостей, фактів, історій пов'язаних з харчуванням минулого, сьогодення і майбутнього. Разом із тим, вона торкається сучасних проблем, характерних як для країн Європи, США, так і для нашої країни, а саме: витіснення маленьких магазинів супермаркетами; ілюзія вибору продуктів та нав'язування рекламних зразків, втрата культурної ідентичності через глобалізаційні процеси, які торкаються навіть кулінарії; кулінарна безграмотність більшості людства; нечесне і неетичне виробництво продуктів; забруднення навколишнього середовища і т. ін. [1].

Інша праця, що підштовхнула до роботи над дослідженням – стаття російського дослідника Рахманова А.Б. «Глобальний кулінарний простір...». За твердженням автора глобальний кулінарний простір виникає в результаті глобалізації. У кожному великому місті існує різноманіття ресторанів різних національних кухонь. Їх аналіз дозволяє говорити про ієрархію кулінарних держав: кулінарні наддержави, великі, середні, малі та надмалі кулінарні держави. Важливою характеристикою положення будь-якої країни в глобальному кулінарному просторі є її кулінарний суверенітет. Під цим поняття автор розуміє ступінь орієнтації країни на національну кухню та співвідношення кількості ресторанів національної кухні до загальної кількості ресторанів в країні. Автор виділяє країни з повним кулінарним суверенітетом, країни з обмеженим кулінарним суверенітетом, кулінарні колонії і напівколонії. Зроблений аналіз показує, що країни конкурують одна з одною не лише в економічній та військово-політичній, а й в кулінарній сфері. Однак кулінарна могутність, на відміну від економічної і політичної, має специфічну природу: оскільки уся кулінарія «твориться» на кухні, а кухня є частиною будинку, то мова тут йде і про архітектуру.

Отже, зазначені вище праці спонукали до аналізу архітектурного простору міста Києва на предмет наявності у ньому закладів харчування національних кухонь, їх форми, образності та впливу на оточуюче середовище. Зазначимо, що мова піде про окремі архітектурні об'єкти, а не об'єкти, які є

частинами інших будівель, незважаючи на те, що таких в усіх містах України небагато.

Одним із яскравих прикладів розміщення будівлі на вигідних ділянках міста є мережа американських ресторанів швидкого харчування McDonalds. Це продиктовано вимогами політики даних закладів: їжа настільки швидка, а часу на неї настільки мало, що людина отримує її не виходячи з автомобіля. Тому більшість ресторанів McDonalds займають вигідні ділянки на транспортних розв'язках з можливістю заїзду/виїзду, та часто є акцентами в міському середовищі. Їх архітектурна форма не вирізняється вишуканістю та естетичністю, а в архітектурному сенсі вони виглядають по-іграшковому, проте, є своєрідними акцентами в міському середовищі.

Інша група київських ресторанів – це англійські та ірландські паби, американські та німецькі бари (наприклад: «Сорі бабцю», «Портер паб» та інші), які розміщуються на невеличких озелених територіях або скверах, як правило, не по червоній лінії забудови, а в глибині, в курдонерах. В архітектурному плані це зазвичай об'єкти, що важко віднести до якогось конкретного стилю, часто мають нагромадження форм, багато заломів на дахах, обов'язковий атрибут – літня площадка перед закладом. На відміну від McDonalds ці ресторани не є акцентами в середовищі, оскільки майже повністю прикриті зеленню, що в свою чергу створює затишок.

Серед поодиноких закладів харчування української національної кухні, які розташовані в окремих будівлях найбільше виділяється ресторан «Щекавиця» на Подолі. Вигідне розміщення закладу на розі вулиць Костянтинівської та Юрківської, акцентування ним перехрестя, що характерно для історичної забудови Подолу, та виділення будівлі темним кольором на тлі світлої житлової забудови – ось характерні особливості ресторану. Архітектурний об'єм складається з декількох значних деталей: вхід, лопаті млину, частин фасадів української хати та українського національного декору (горщики, тини, корови). Загалом, в будівлі використані національні традиції в сучасній інтерпретації.

Отже, архітектурно-кулінарний простір Києва насичений ресторанами усіх популярних кухонь світу і кількість українських в ньому занадто мала. Серед будівель ресторанів, які з самого початку проектувалися й будувалися як заклади харчування, неможливо назвати хоча б декілька, які б вражали своєю архітектурою. Зазвичай, ресторани української національної кухні, не тільки фасади а й особливо їх інтер'єри, оформлюються у відповідності до національних традицій, що часто призводить до «шароварщини». Настав час змінити такий підхід до закладів харчування, вони повинні бути українськими, але сучасними, тим самим здобувати незалежність України в глобальному кулінарному просторі.

ЗАЛЕЖНІСТЬ РИТУАЛІЗОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ ЛЮДЕЙ ВІД ТИПУ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ

Трошкіна Олена Анатоліївна, канд. арх., доц., зав. каф. основ архітектури та дизайну, Національний авіаційний університет, м. Київ

Ритуали є не тільки важливою, але й невід'ємною частиною життя суспільства протягом всієї його історії. Здавна вони виконували ряд найважливіших функцій, пов'язаних із соціалізацією людини, передачею досвіду між поколіннями, визначенням відносин між природним і соціальним середовищем.

Ритуал – це завжди подія, а будь-яка подія пов'язана із дійством. Здавна архітектура розглядалася як простір для певного дійства, тому для проведення і ритуалів і церемоній простір завжди обирається так, щоб він відповідав дійству і функціонально і символічно. Таким чином, будівля будь-якого функціонального типу розрахована на певні ритуали як релігійні так і світські, які проявляються як дійство.

Одні ритуали відбуваються в архітектурному просторі вокзалу – ритуали очікування, прощання і зустрічі, інші – в театрі – ритуали зайняття свого місця, очікування і реагування оплесками на виступ артистів. Ритуали вираження емоцій вболівальників на стадіоні відрізняються від ритуалів підкреслення значимості і ієрархії офісних працівників. Те ж саме відбувається і в просторі міста, де території, в залежності від функціонального призначення, відрізняються одна від одної вже самою можливістю або неможливістю певного дійства. В цьому сенсі ритуал розуміється як звичка до дії, яка повторюється в часі під тиском певних обставин.

Поділ міста на три основні складові – двір – вулиця – площа визначає і відповідну поведінку людини, яка протягом багатьох століть для городянина стала ритуальною. Так, двір – це елементарна частка міського простору, віднесеного до певного будинку або групи будинків. Чітко фіксований, замкнутий простір міського двору завжди співвимірний людині. Двір є простим і тому особливо важливим типом універсального простору громадського призначення, це проміжний простір під час переходу людини від дверей своєї квартири до неосяжного простору міста. Цей відособлений простір розглядається як призначений для використання мешканцями довколишніх будинків, з обмеженим доступом для іншого населення, а зони діяльності мають постійних власників]. Види діяльності і форми поведінки тут мають стійкий вигляд і часові рамки. Тут відбувається контакти мешканців із знайомими (при вході до будинку) та зустрічі сусідів, обмін між ними місцевими новинами і поглядами на політичну ситуацію в країні. Основні види діяльності і типи поведінки людини – стояння, сидіння, спілкування, відпочинок або, в разі конфліктної ситуації, напруга (сварка). Обов'язковим є привітання сусідів. В разі конфлікту сусіди не вітаються демонстративно.

Зовсім інший тип поведінки на вулиці. Вулиця – протяжний орієнтований на міський рух простір, що контрастує із замкнутим інтимним двором. Вулиця

– це простір, що сполучає квартиру чи двір (інтимну територію) із головною громадською територією – площею, місцем для зібрання великої кількості людей. Простір з транзитним рухом призначений для використання більшістю груп містян. Цей простір не має зон, закріплених за конкретними групами – вони використовуються різними групами населення. Види діяльності і форми поведінки схильні до змін залежно від перетину інтересів цих груп, меж зон і персональних просторів, що здатні змінюватися. На вулиці потрібно бути відповідно одягненим – тут неприпустимі халат і капці. Більш прийнятний короткочасний візуальний контакт. Розглядати інших людей просто в очі не прийнято.

Основні види діяльності і типи поведінки людини: транзит, візуальний контакт, зупинка на порогових просторах (перехрестя, магазин, кіоск, каф, банкомат). Спілкування відбувається в русі, або, при короткочасній зупинці (наприклад, незнайомець запитує про дорогу чи котра година?). Більш тривале спілкування відбувається під час очікування громадського транспорту на зупинці, в нішах чи інших порогових просторах біля входу в будівлі. Там же відбувається і споглядання за іншими людьми і середовищем так, щоб візуально контролювати територію, в той час як спина захищена стіною чи парканом. Характер руху на вулиці здебільшого цілеспрямований та зосереджений.

Міська площа – простір, де відбувається перехрещення людських потоків і транспорту. Основні види діяльності і типи поведінки людини – стояння, сидіння, спілкування, споглядання – якщо площа пішохідна, і транзит – якщо площа слугує розподільвачем людських і транспортних потоків. Проте, та ж сама площа може змінюватись у вихідні дні, коли на ній проводяться масові заходи чи свята. Відповідно змінюється і людська поведінка.

Окремо слід розглядати головну площу міста (майдан) – простір, який використовується населенням усього міста не лише під час свят, але й під час демонстрацій та революцій. В такому разі цей архітектурний простір найбільше слугує для проведення церемоній і ритуалів і по своїй суті є театралізованим, проте, ритуали і церемоніали можуть бути і світськими. Вони з'явилися в результаті секуляризації публічного і приватного життя, успадкувавши зовнішню (в т.ч. психологічну) структуру відповідних культових актів, але без сакрального змісту.

Отже, в міській культурі здавна склалися певні типи просторів – двори, вулиці, площі, окраїни, центри та ін., що мають свої особливості та безпосередньо пов'язані з різноманітністю умов, які створюють ситуації перетину пішохідних потоків і поєднання в одних зонах різних груп населення, зайнятих різними видами діяльності. Їх поведінка є ритуалізованою поведінкою, оскільки ритуали – це сформовані суспільством норми спілкування.

**ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ ТЕАТРАЛЬНО-ВИДОВИЩНИХ
ЦЕНТРІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ, ЯК НОВИЙ ТИП БУДІВЛІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ТЕАТРАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ.**

Філіпчук Юрій Володимирович, аспірант кафедри дизайну архітектурного середовища інституту архітектури національного університету «Львівська Політехніка»

Проскураков Віктор Іванович, доктор архітектури, професор, завідувач кафедри дизайну архітектурного середовища інституту архітектури національного університету «Львівська Політехніка»

Україні в спадщину від часів СРСР залишилася мережа театральних будівель обмеженої типологічної палітри. Ця мережа, за дослідженнями автора ефективно функціонуватиме виключно за умови її дотуванням державою, обсяг якого становив 40-50 % від її коштів. В цілому мережа театральних будівель в «радянський час» мала вигляд дрібного типологічного утворення, фундаментом якого було його ідеологічне наповнення.

Як відомо, театри що обслуговують виключно молодіжний контингент - ТЮГи, Лялькові театри та інші ще і зараз формують архітектурну палітру типів театральних будівель, як в Україні, так і в інших країнах що в недалекому минулому формували СРСР. Адже в світі в кінці ХХ, на початку ХХІ століття формальні типологічні відмінності стають малопомітними в архітектурі театру, тому тенденції побудови простору сучасного театру, організації його дії і оформлення становлять комплексний синтетичний характер. Світовий досвід проектування, будівництва та експлуатації театрів сформував нову палітру просторово-архітектурних, функціонально-жанрових рішень і вимог до них.

Сформувалися синтетичні вектори театального розвитку – зокрема інтеграції «дитячого театру» з театром «народним», «національним», «сучасним», в яких театральні функції узгоджені з функціями культурного просвітництва, наприклад у дитячому центрі в місті Окінава, Японія, дитячому центрі в місті Елсінорі, Данія, в молодіжному театрі в місті Брно, Чехія, у дитячому палаці у місті Гуандзоу, Китай, також у дитячому центрі в місті Хуого, Японія та в інших.

Ще і тепер в сучасному проектуванні театральних будівель в Україні надалі проглядається жорстка театральна типологічна заструктурованість радянської архітектури, що складається з 10 основних типів за жанром: театри опери і балету, драматичні, музично-драматичні, музкомедії, оперети, театри сатири, ТЮГи, лялькові театри, театри малих форм та телетеатри. Адже ця жанрова палітра театральних типів не враховує національні, ідеологічні та соціальні зміни, що відбулись в Україні після розпаду СРСР. Також, наслідувана типологія, не враховує класичних культурологічних принципів національної театральної архітектури, що вперше було задекларовано в фундаментальній праці В. І. Проскуракова «Архітектура українського театру».

Події останнього часу показали, що типи театральних-видовищних будівель в радянські часи неспроможні забезпечити головне ідеологічне завдання сьогодення – синкретичне виховання Української молоді. Хоча у сучасних наукових працях відомих українських архітекторів, таких як: Л. В. Прибегі, О. С. Слепцова, В. О. Тімохіна, Б. С. Черкеса, а особливо в працях В. І. Проскурякова, В. В. Куцевича, П. В. Босого, Б. В. Гоя, Р. М. Кубая, З. В. Климко, І. В. Гуменник, а також в дослідженнях, що здійснюють провідні навчальні, науково-дослідні і громадські інституції країни: НУ «Львівська Політехніка», КНУБА, ХДТУБА, ПДАБА, ОНДАБА, Київ ЗНДІЕП, НСАУ, УАА – стверджувати, що усі архітектурно-театральні аспекти національної культурної доктрини вирішені, ще не час. І зокрема стверджувати, що українська архітектура озброєна сучасними науково-обґрунтованими типологічними ідеями громадських будівель, і серед них театральних-видовищних. Все це стосується також національного досвіду проектування і будівництва театральних-видовищних будівель і споруд для дітей та молоді.

УДК 72.01.725.54.57

РЕКРЕАЦІЙНІ ЗОНИ ІСТОРИЧНОГО КИЄВА. ОСНОВНІ СКЛАДОВІ МОДЕЛІ ДОСЯГНЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ МЕТИ

Чала Олена Андріївна *аспірант, кафедри інформаційних технологій в архітектурі Київський національний університет будівництва і архітектури.*

В рамках популяризації теми універсальної доступності об'єктів рекреації, та можливості здійснення рекреаційної діяльності безперешкодно всіма групами населення, було проведено розгорнутий аналіз методів та принципів розробки об'єктів рекреаційних зон Києва. Підсумком такого аналізу є цілий ряд критеріїв, за якими необхідно розробляти архітектурні проекти нових рекреаційних зон та проводити реконструкцію існуючих.

КРИТЕРІЇ ДОСТУПНОСТІ

- безперешкодний доступ до об'єктів обслуговування та безпосередньо відпочинку
- можливість вільного використання об'єктів відпочинку

КРИТЕРІЇ БЕЗПЕЧНОСТІ ДОСТУПУ

1. можливість уникнути травм, поранень, чрезмірної втоми та інш. через властивості об'єкту відпочинку
2. уникнення важких для сприйняття місць перетину шляхів руху
3. попередження відвідувачів про зони, що становлять потенційну небезпеку
4. уникнення фальшивих ефектів сприйняття середовища, що провокують ситуацію ризику

КРИТЕРІЇ ІНФОРМАТИВНОСТІ

- своєчасне розпізнання орієнтирів в архітектурному середовищі

- можливості ефективної орієнтації відвідувача, як в світлий, так і в темний час доби

- скорочення часу та зусиль на отримання необхідної інформації

РОЗТАШУВАННЯ І ХАРАКТЕР ВИКОНАННЯ

ЕЛЕМЕНТІВ ІНФОРМ. ЗАБЕСПЕЧЕННЯ

1. відстань для максимально ефективного сприйняття
2. кут поля спостереження для сприйняття візуальної інформації
3. яскравість та контрастність, за необхідності, рельєфність зображення
4. відповідність символів та прийомів загальноприйнятому значенню
5. виключення перешкод для сприйняття інформаційних засобів

КРИТЕРІЇ КОМФОРТНОСТІ

1. створення умов для мінімальних витрат та зусиль користувача для задоволення його рекреаційних потреб

2. забезпечення можливості своєчасного відпочинку, очікування, додатково обслуговування, забезпечення умов для компенсації зусиль, що витрачені на рух та отримання послуги

3. підвищення якості обслуговування, шляхом його концентрацію у просторі підвищення асортименту послуг

з урахуванням особливих потреб користувачів

ЗАСОБИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ОРІЄНТАЦІЇ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

- рельєфні, фактурні тактильні поверхні шляхів
- огорожа небезпечних зон
- розмітка шляхів руху, інформаційних знаків та покажчиків
- інформаційні споруди: стенди, об'ємні рекламні засоби, інфобокси
- засоби звукового надання інформації

КРИТЕРІЇ ЕСТЕТИЧНОСТІ

- символічність
- цілісність художнього образу
- відповідність сучасним соціальним явищам

Таким чином, чим більша кількість вказаних критеріїв враховується під час проектування, тим ближче об'єкт наближається до такого, що ідеально відповідає всім вимогам максимальної кількості відвідувачів, що і повинно бути основною метою кожного рекреаційного об'єкту.

**МІСТО — МЕТРОПОЛІЯ В РАМКАХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ
ПАРАДИГМИ РОЗСЕЛЕННЯ**

Швець Євгенія Володимирівна, *аспірант кафедри інформаційних технологій
в архітектурі КНУБА*

Містобудівні проблеми управління процесами розселення, якість міського середовища, збереження пам'яток архітектури в історичних містах є актуальними проблемами сьогодення. Дана тематика почала активно розглядатися та вирішуватися не тільки архітекторами та урбаністами але й соціологами, культурологами, психологами, істориками, особливо в ситуації кризи ідентичності пов'язаної із переоцінкою існуючих цінностей та пошуком нових. Сучасні засоби інформації та інформаційні мережі руйнують кордони, засадчі основи класу, етносу, національності, релігії, субкультури та взагалі руйнують минулі соціальні інститути, які раніше формували ідентифікаційний процес.

Глобальні зміни в сучасному суспільстві спричинили ускладнення міського природно-техно-соціумального середовища і вирішення цієї проблеми зумовлює необхідність створення принципово нових підходів до дослідження та моделювання міського середовища з опорою на існуючий науковий досвід вітчизняної та світової науки. Пошуки засобів гармонізації мультикультурного міського середовища й процесів співіснування людей з різними культурними традиціями повинні бути спрямовані на спроби трансформації з метою удосконалення життя мешканців міст.

Існує необхідність розкрити позицію міста у формуванні та розвитку цивілізацій досліджуючи місто як своєрідний культурно-історичний феномен, звернутися до факторів і механізмів його виникнення. Міста набувають поступово більшого світового значення поряд з державами, тому слід розглянути генетичний взаємозв'язок міст з цивілізаціями, використовуючи цивілізаційний підхід. Найбільш досліджена ця тематика в роботах дослідників, які є основоположниками цивілізаційного підходу: М. Вебер, А. Тойнбі, Ф. Бродель, М. Данилевський, П. Сорокін, Л. Гумільов, Є. Ляпін і ряд істориків, які об'єдналися навколо французького історичного журналу "Аннали". В кінці ХХ століття інтерес до цивілізаційного підходу відродився в серії робіт політологів, економістів і футурологів Ф. Фуко, З. Бжезинського, І. Валлерстайна, С. Хантінгтона, А. Тарговські та ін.

На думку Є. Ляпіна про цивілізацію слід говорити не як про стан, в якому знаходиться суспільство, але як про процес, що проходить визначені стадії, які закономірно слідує одна за одною — життєвий шлях.

Місто-метрополія — ландшафтний феномен ("тіло", "живий організм") цивілізації як трансцендентного явища розселення. Динаміка метрополізації корелюється із змінами стадій циклу життєвого шляху конкретної цивілізації з урахування ефектів її взаємодій з іншими цивілізаціями та дій факторів глобалізації і регіоналізації феномену розселення.

На стадії первісності відбувається розвиток та панування первісних

традицій. Це стадія утворення ядра розселення у фокусі генетичного “прикріплення” осередків заселення і коливання циклостадійної метрополізації.

Стадія архаїки — це стадія панування в більшому ступені вторинних традицій. Тут суспільство, розшароване на верхній та нижній прошарки, керівна роль знаходиться у соціальної арматури. Для стадії класики, коли відбувається розвиток раціоналізму, що отримує роль співрозмірну з традиціями, вже характерне компактне поселення-місто з сформованим ядром як правило на стадії архаїки.

Із стадією модерн пов'язане секторно-поясне розширення міст з послідовним розпадом метрополійного ареалу на напівзамкнені територіальні утворення. У більшості цивілізацій з'являється прагнення до розростання міст, які виконують важливу функцію ще в стадії класики. В стадії модерну тенденція їх росту зберігається і навіть значно збільшується. Нерідко приводить до створення гігантських міст, природа яких значно відрізняється від природи міст минулого типу.

Стадія декадансу — це продовжує розширення метрополійного ареалу з прогресуючою автономізацією окремих фрагментів міст-регіонів (метрополісів, мегаполісів). Сенс переходу до стадії декадансу знайти для суспільства більш менш стійкий стан, пов'язаний з новими людьми. Для підкріплення авторитету нової столиці вимагається щоб вона здійснювала сильне враження своєю красою, величиною, відповідаючи уявленням про міць та силу.

Отже, можна розглядати цивілізацію як перманентну (циклостадійну) метрополізацію дійсності розселення — планувальне “кущове” розповсюдження ландшафтних ареалів розселення. Дані археологічні стадії укорінювання і збільшення культурно-історичної маси цивілізації (капіталізація міського ландшафту) визначають такі її складові: матеріальна (“тіло” як культурна територіальна спадщина) і духовна (культурна надтериторіальна пам'ять) — “душа” і “дух” цивілізації-метрополії.

Відповідно до цивілізаційної парадигми дійсності розселення, міста є культурно-історичними метрополіями, ландшафтними ареалами розселення, що втілюють культурні зразки ідентифікації епох.

УДК 72.013

ЯКОЮ МОВОЮ ГОВОРИТЬ З НАМИ КИЇВ?

Шебек Надія Миколаївна, доктор архітектури, професор, завідувач кафедри містобудування Київського національного університету будівництва і архітектури

Ставлення до оточення, як до культурного надбання, уміння прочитати і зрозуміти приховані у довідці повідомлення та коректно сповістити про власні пріоритети відрізняє справжнього архітектора від байдужого проектувальника-заробітчанина. При цьому ступінь толерантності новобудови по відношенню до

оточення може коливатися від фетишизації контексту до відвертої демонстрації протилежної системи цінностей. На тон діалогу між існуючим і прийдешнім, багато в чому впливають міра відмінності між ними, ступінь художньої та історичної значущості побудованого раніше, рівень здібностей і майстерності автора нового твору. Проте, для самої можливості початку таких перемовин, крім готовності і доброї волі архітектора, має виконуватися ще одна умова – потрібен контекст.

Слово «контекст» перекладається з латині, як текст написаний поряд. У лінгвістиці, з якої цей термін потрапив до архітектури, під «контекстом» розуміють відносно завершений фрагмент тексту, загальний зміст якого дозволяє точніше зрозуміти значення його окремих фрагментів. Слово «текст», у свою чергу, означає сукупність висловів, розміщених у певній послідовності і пов'язаних між собою певним змістом. Зазвичай, текст несе певну інформацію.

Коли у другій половині ХХ ст. між архітекторами почалися дебати на тему, чи варто озирнутися навколо себе, перш ніж щось побудувати, поняття «контекст» почали використовувати для позначення фрагментів відносно однорідної, переважно фонові забудови, з якою певна спільнота пов'язувала значну частину своєї персональної історії. Ця забудова, дійсно, у свій час зводилася за певними, цілком зрозумілими правилами, уклад життя її мешканців теж підкорявся певним регламентам. Все було пов'язано з усім, тобто утворювало деяку завершену цілісність. Таке архітектурне середовище могло багато чого повідомити про пов'язаних з ним людей, і, насправді, одна його частина допомагала краще зрозуміти іншу. Попри видиму унікальність кожної будівлі, жодна з них не намагалася «вистрибнути» з ряду інших, повернути до себе більше уваги, ніж їй належало за статусом. Таким чином, зав'язувалася чемна бесіда на цікаву для всіх тему, учасники якої мали власні позиції, проте поважали один одного.

Якщо продовжити пряму аналогію між забудовою фрагментів центральної частини сучасного Києва (панорама міста з Вокзальної площі, розгортка Дніпровських схилів, вид на Хрещатик з вул. Богдана Хмельницького) та уривками письмової або усної мови, то навіть далеку від архітектури людину налякають настирливі несамовиті волювання, що нав'язливо перериватимуть шляхетну розмову. На лівому березі Дніпра лунатимуть крики і зойки, де-не-де між ними прозвучить тихе слово, потім підвигання і вигуки, за ними лайка, кілька зв'язних фраз, рекламне повідомлення і знову дикий рев ...

Корінні кияни вже змирилися з думкою, що миле їх серцю історичне архітектурне середовище безповоротно втрачено, Київ загубив своє обличчя і кожної миті з його території продовжують зникати чергові пам'ятки. Розпач, пов'язаний з перебудовою міста, знайомого з дитинства, відомий кожному поколінню. Проте, історія вчить, що зміни триватимуть, втрачене буде чимось заміщене. І ось тут, справді, є про що потурбуватися.

Коли відомого сучасного архітектора Річарда Мейєра попросили висловити своє ставлення до будівлі Московського університету, він відповів, що це монстр, але все залежить від того, що навколо, якщо навколо нічого немає, то такий монстр має право на існування. А що робити, коли середовище

перенаселене «монстрами»? У минулі часи рослини допомагали сховати окремі архітектурні прорахунки. Сьогодні, коли розміри будівель несумірні з елементами природного ландшафту, потрібно шукати інший вихід. Наприклад, можна спробувати адаптувати до вирішення архітектурних завдань акустичні методи маскування небажаних звуків шляхом накладання на них білого (монотонний сигнал, що утворюється шляхом змішування звуків різної частоти та інтенсивності, наприклад, шум вентилятора) або рожевого (потужність сигналу зменшується при збільшенні частоти, наприклад, шелест листя на деревах) шумів. Звичайно, це лише ідея, впровадження якої у проектну практику вимагатиме пошуку конкретних механізмів втілення.

А для того, щоб принципово повернути вектор розвитку київської архітектури у бажаному напрямі, в процесі підготовки майбутніх архітекторів варто переорієнтуватися з виховання «геніїв», які понад усе жадають самоствердження, на випуск кваліфікованих фахівців. А для цього потрібно сьогodнішніх студентів навчати проектуванню не лише визначних споруд, але й цікавої, змістовної, самобутньої і комфортної фонові забудови, відкритої до діалогу з сучасним, минулим і майбутнім містом.

ДК 711.25

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЛАНУВАЛЬНО-ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ГІРСЬКИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ

Шульга Геннадій Михайлович, канд. архітектури, доцент Національного університету «Львівська політехніка»

Постановка проблеми. На основі аналізу науково-теоретичних досліджень встановлено міждисциплінарну сутність понять парадигми «курорт – рекреація – туризм», інтерпретація яких має географічну, соціальну, культурну, економічну та містобудівну спрямованість та є неоднозначною в різних сферах застосування.

Для зняття термінологічних протиріч найбільш обґрунтованим є трактування термінів у відповідності до законодавчих документів (Закони України «Про курорти», «Про туризм», «Про природно-заповідний фонд») та Знаменської Е.О. (1986) у енциклопедичному виданні «Термінологія рекреаційного містобудування», де всі необхідні терміни і поняття в цій сфері мають професійне опрацювання та юридичну легалізацію. Відповідно з цим рекомендується перелік основних територіальних елементів рекреаційної мережі (системи): рекреаційний (оздоровчий, туристичний) *заклад, комплекс, вузол (центр)*; ієрархічні таксономічні одиниці: рекреаційні (курортні, туристичні) *зони, райони* та поліфункціональні *регіони*.

Виклад основного матеріалу. Аналіз світового досвіду освоєння гірських рекреаційних територій на прикладі гірських систем Америки та Європи показав, що рекреаційні системи Америки сформовані із «природних» рекреаційних елементів (наприклад, національний парк Banf), а Європи –

переважно із «містобудівних» рекреаційних елементів (курорти, історичні міста).

Виявлено нові типи територіальних утворень: 1) «міжнародні гірські системи» – це транскордонні території Канади та США); «гірськолижні ареали»; «рекреаційні селища»; «туристично-рекреаційні кластери» тощо.

Доведено, що тенденції формування інфраструктури гірсько-рекреаційних територій, які існують за кордоном і спрямовані на високі стандарти обслуговування та екологічний захист природного довкілля, відповідають запитам нашої країни та є орієнтиром для удосконалення гірської рекреаційної системи Карпатського регіону.

Досліджено сучасний стан розвитку гірських рекреаційних територій Карпатського регіону (у межах Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей), який має загальнодержавне і міжнародне значення та величезний природно-ресурсний потенціал.

Враховуючи загальну тенденцію в Україні на зростання у перспективі туристичних потоків (у 2-3 рази – авторський прогноз) – необхідно розробити науково обгрунтовану концепцію розвитку як всієї мережі (системи) гірських рекреаційних територій Карпат, так і практичні рекомендації щодо функціонально-планувальної організації окремих її елементів.

Висновки. Автором було здійснено натурні обстеження понад 50 курортів, туристичних центрів, гірськолижних комплексів даного регіону, вивчено результати «тестування – опитування» науковців, проєктантів, працівників адміністрації діючих рекреаційно-туристичних установ та відпочиваючих, що дозволило запропонувати планувальні моделі та архітектурно-композиційні прийоми забудови.

Результати проведеного аналізу свідчать, що існують *негативні наслідки* розвитку туризму у гірських районах Карпат: перенаселення гірських долин; транспортні проблеми у сезони «пiк»; зменшення сільськогосподарських земель; а також *суттєві недоліки* освоєння рекреаційних територій: «дисперсна» або «автономна» функціонально-планувальна організація, «стихийне» та «вибіркове» будівництво на окремих ділянках гірських рекреаційних територій, що обумовлено:

- нереалізованістю теоретичних планувально-просторових концепцій;
- відсутністю регіональної містобудівної документації нового покоління;
- недостатнім впровадженням інноваційних форм організації рекреаційного середовища та традиційних видів відпочинку.

Для вирішення вказаних проблем необхідно розробити:

- науково-проектну документацію за державним замовленням;
- практичні рекомендації щодо функціонально-планувальної організації локальних гірських рекреаційних утворень «нового типу».

Для специфічних умов Карпатського регіону визначено та пропонується нові типи рекреаційних територіальних систем – це «охоронні ландшафтні області» (території для організації різних форм рекреації), *ландшафтно-естетичні «рекреаційні коридори», ландшафтні «гірськолижні ареали».*

Доведено, що система розселення Карпатського регіону розвивається, на

базі історично сформованої мережі населених пунктів; має локальні «осі розселення» вздовж прикордонних територій та транспортних коридорів. Ця містобудівна основа визначає основні напрямки розвитку рекреаційної мережі:

- у системах розселення – мережі зон короткочасного відпочинку та зони тривалого відпочинку, туризму та курортів;
- у системах розселення (міжрайонних, районних) – рекреаційні райони, зони, комплекси;
- у територіальних громадах – місця проживання обслуговуючого персоналу, працівників господарського сектору.

На сучасному етапі найбільш популярні є дисперсна та автономна планувально-просторові структури формування рекреаційних територій Карпат.

УДК 72.06

МЕТОДИ ОРГАНІЧНОЇ АРХІТЕКТУРИ У СУЧАСНОМУ МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Щаденко Анастасія Дмитрівна, *бакалавр*

Органічна архітектура – це принципово новий підхід в проектуванні, в основі якого лежить взаємодія трьох основних факторів: людина, функція, оточення. Ви маєте змогу заперечити, що ці чинники лежать в основі будь-якого архітектурного проектування, але ж погляньте навколо – Ви побачите спадок конструктивізму та функціоналізму, де є *функція*, але немає такої важливої складової, як *оточення*, будівлі штучно інкрустовані в середовище, але воно не відображене в архітектурі. В Органічній архітектурі є можливість спостерігати, як тісно пов'язані ці чинники, нерідко будівля немов продовжує рельєф. Одна й та сама функція в різних оточеннях приймає різну форму, різний характер.

Органічна архітектура являє собою течію архітектурної думки, уперше сформульована Луїсом Саллівеном на основі положень еволюційної біології в 1890-ті роки і якнайповніше втілена в працях його послідовника Френка Ллойда Райта в 1920-ті-1950-ті роки. Враховуючи соціальну роль, будівлі набувають свого обличчя, пов'язаного з соціальною функцією або ж з особистістю господаря. Для того, щоб людина відчувала себе добре, необхідно враховувати всі її потреби. Дуже важливо враховувати її головну потребу – прагнення вдосконалювати себе. Тільки враховуючи всі ці фактори, вдається створити необхідну атмосферу для щастя людини або просування компанії. "Органічний" підхід до проектування житла дозволяє людині, що приходить після роботи, побачити результати своєї праці, насолоджуватись спілкуванням із родиною та відпочити до наступного дня. Практичні дослідження показали ефективне підвищення працездатності людей, що працюють в об'єктах, спроектованих за Органічною методикою. Люди, що працюють в ING банку, хворіють на 20% менше, ніж в аналогічних фірмах. Людина в такій будівлі ідентифікує себе з нею. Вона говорить: "Я тут працюю,

не відокремлюючи власні інтереси від інтересів компанії". Будівля сама по собі представляє та рекламує організацію, будучи її втіленням в матеріалі. Сьогодні методика Органічна архітектура переживає чергове відродження – вона отримала широке розповсюдження в Німеччині, Швейцарії, Норвегії, Голландії, Польщі.

Розвитку Органічної архітектури в Україні активно допомагають відомі європейські архітектори, які є офіційними представниками Органічної архітектури від IFMA (Міжнародний Форум Людини та Архітектура). У нашому рідному місті Києві цей рух лише починає відроджуватися та набирати обертів. В Україні вже є нові представники цього напрямку, наприклад Усаковський Гліб, який являється засновником архітектурної майстерні «Органічна Архітектура», з кожним роком їх успішних, реалізованих проєктів стає дедалі більше. Один із небагатьох прикладів органічної будівлі є Київський крематорій (вул. Байкова, 16) - київського архітектора Авраама Милецького. Дуже важливо дбати про розвиток будівництва та архітектури в Україні, це допоможе покращити якість життя її громадян, прагнути бути сучасними і жити в комфорті. В природі ми бачимо постійну зміну, розвиток форм – наприклад, як проростають бруньки, розкриваються бутони, листя – спостерігаючи це, людина підсвідомо прагне зростати та розвиватись, ставати краще, саме тому людину так "тягне" на природу. І навпаки, сучасне техногенне середовище, нажаль, згубно діє на психіку та духовний світ людини. Існує зв'язок між внутрішнім світом людини та архітектурним середовищем, в якому вона мешкає. Так, в місцях з монотонною одноманітною забудовою рівень злочинності вищий, ніж в районах з Органічною архітектурою. Людина втрачається в одноманітній забудові сучасних районів, але справа не у поверховості будівель, а у відсутності взаємодії та взаємозв'язку форм. В лісі людина бачить дерева частіше та вище ніж хмарочоси, але завдяки взаємозв'язку форм, поступовій зміні масштабів, людина відчуває себе гармонійно, не втрачає своєї значущості. В містобудівній практиці відомі випадки, коли через високий рівень злочинності в муніципальних районах повністю зносились депресивно впливаюча забудова. Економічно обгрунтований той факт, що на боротьбу з негативними впливами такого середовища буде витрачено часто більше коштів, ніж на її корінне перетворення.

Як природа економить власну матерію, так і Органічна архітектура оптимально використовує будівельний матеріал, а значить і кошти замовника – це вдається зарахунок пошуку оптимальної форми і, як наслідок, відмови від зайвого штучного декору. Кожне приміщення в будівлі повинно мати форму, відповідну до функціональних та естетичних вимог. Відмова від формального "прямокутного" підходу ускладнює процес проєктування, але дозволяє більш ефективно використовувати простір (згадайте, як використовуються кути прямокутних кімнат: їх необхідно додатково освітлювати, опалювати, декорувати) та економічніше витратити будівельні матеріали. Саме тому ця методика проєктування настільки популярна в сучасній Європі і повинна розвиватися і у нашій країні, яка завдяки усім своїм сильним сторонам

допоможе зробити наше місто Київ, ще більш мальовничим, екологічним і незабутнім.

УДК 712.25

ДЕНДРОПАРК ЯК ЗАСІБ РЕАБІЛІТАЦІЇ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА
Щурова Вікторія Анатоліївна, канд. арх., доц., доц. кафедри дизайну
архітектурного середовища Київського національного університету
будівництва і архітектури

Одним з найважливіших напрямків реалізації біопозитивного підходу до екологічної реконструкції міського середовища є формування садово-паркових просторів зі збільшенням площ, на яких переважають компоненти природи. Для європейської практики останніх десятиліть характерна зміна орієнтації паркобудівної діяльності на створення гнучких моделей розвивається простору з можливістю оновлення та доповнення функцій паркових територій. Формуються великі поля рекреаційної активності з «розмитими» межами і зручними зв'язками між собою. За вимогами Єврокомісії на одного міського мешканця повинно припадати – 26 кв. м. зелених зон загального користування, тобто таких, в яких можна відпочивати. Безліч непридатних для відпочинку територій, таких як зелені схили, береги річок й інші незручні для відпочинку ділянки формально отримали статус зелених зон загального користування і таким чином на одного киянина припадає 20,91 м кв. Внаслідок цього майже 300 га парків в центрі міста втратили статус зелених зон і їхні території офіційно підлягають забудові.

Сучасні міські території потребують реабілітації з позиції потерпання від спеки через невиконання норм озеленення житлових територій, які передбачають щонайменше 25% озеленення. Згідно результатів дослідження представниками Національного університету «Києво-Могилянська академія», Українського Екологічного Клубу «Зелена Хвиля», Наукового центру аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук НАН України, Національного екологічного центру України, Інституту ботаніки, при аналізі середніх температур поверхні Києва в літні місяці протягом 2013 – 2015 років виявилось, що найбільше прогріваються житлові масиви на Троєщині та Позняках, де середня літня температура поверхні сягає 35 – 37°C. Цим мікрорайонам відповідає найнижчий рівень озеленення – нижче 10%. Температура в межах 34 – 35°C спостерігається на Оболоні та в центрі міста, де рівень озеленення сягає 10 – 15%. Найпрохолодніше в Голосіївському районі, на Борщагівці, Святошині та Сирці, де температура поверхні не перевищує 33°C, а рівень озеленення становить 20 – 40%.

У зв'язку з великим рекреаційним навантаженням приміських лісів проектом Генерального плану розвитку м. Києва та його приміської зони до 2025 року пропонується створення на території лісопаркових масивів населених пунктів, що безпосередньо межують із забудованою частиною міста, 17 парків

для влаштування регульованої рекреації населення. Найбільшу кількість таких парків планується створити у Святошинському та Оболонському районах. Зокрема, у Святошинському районі це будуть буферні парки Біличі, Святошин, Мир та Катеринівка, в Оболонському з'являться два парки в Пуща-Водиці, Берізка-Шевченко та Каланчевський. Такі ж парки можуть з'явитись Деснянському районі – у парку Дружби народів, Перемога, Здоров'я, і в Дніпровському – по вулиці Довбуша, Берізка, Веселка. У Голосіївському районі Київрада вирішила створити два парки – Голосіївська балка в Голосіївському лісі і Урочище Володарське, а в Подільському і Дарницькому районах – по одному: Виноградар і Харківський відповідно.

Позитивним прикладом реабілітації міського середовища являється дендропарк «Пантелеймонівський», розташований в урочищі Феопанія Голосіївського району. На основі природних елементів створено своєрідний пейзажний сюжет: скориговані водні потоки, благоустроєні береги озера, розпланована система пішохідних напрямків, орієнтованих на сприйняття малих архітектурних форм.

Добре спланований і ретельно розроблений дендропарк нагадує ботанічний сад. Різні види рослин, представлені у композиційних групах, відрізняються від ботанічних колекцій лише тим, що використовуються такі, які можуть рости в даних природно-кліматичних умовах. Для влаштування парку такого типу необхідно мати досвід, заснований на багаторічних спостереженнях і вивченні особливостей рослин, їх фізичних та естетичних характеристик, міжвидової сумісності, а також знання основ психофізіологічного впливу форм, кольору, фітонцидних властивостей на людину. Паркове засвоєння просторів у сучасному місті дозволяє протистояти антропогенному навантаженню за рахунок оптимального розподілу потоків відвідувачів із забезпеченням підвищеної ландшафтної захищеності ділянок, що відчують максимальні рекреаційні навантаження періодичного характеру.

УДК 72.01

ІНШЕ ЯК ЧУЖЕ. ШТОВХАННЯ НОВОЇ АРХІТЕКТУРИ

Яблонська Ганна Дмитрівна *Кандидат архітектури, професор кафедри інформаційних технологій в архітектурі Київський національний університет будівництва і архітектури.*

«Найбільше вражає очевидне»

Людвіг Вітгенштейн

Архітектура - просторовий контейнер для людей, речей та ідей. Чим цього більше, в різних частках, тим «архітектурніше» архітектура. Поява нової архітектури - це завжди насильство над сформованим контекстом, того, що вже є в наявності. І не важливо, які формально-композиційно-функціональні властивості має контекст чи нова архітектура - красиве-некрасиве, потрібне-непотрібне, цілісне-нецілісне та ін. Нова архітектура має об'єктивну причину

«розштовхувати» контекст. Ніколи, не про яке «вписування» нової архітектури мови не йшло. Якщо це вписування - то не це нове, чи римейк на тему старого, підлаштування, чи копіювання, за принципом «як у сусіда».

«Ціль» нової архітектури є, перш за все, виділиться з контексту, щоб привернути увагу, вразити, приманити та ін. І тут починає працювати принцип «розштовхування». Нова архітектура штовхається і з місцем, і з ландшафтом, з існуючим міським середовищем. Чим більше вже існуючого, старого, тим «здесьористіше» має бути нове. Чим більше в просторі міста «контейнерів» різних епох і стилів, тим більше «зусиль» потрібно докласти новому, щоб утвердиться, заявити про себе. **Насильне втискання та, як наслідок, штовхання нової архітектури з контекстом - це природне явище.**

Словосполучення «архітектура, що штовхається», безумовно, це метафора. Архітектура не гриб, її «виросшують» люди, гроші, ідеї. Але можна абстрагуватися від соціально-економічно-ідеологічних чинників, від культурних і смакових пристрастей, які спричиняють появу «нового гриба», а подивитися на проблему з іншого ракурсу. Це було завжди - в давнину, за часів Відродження, класицизму, модерну, модернізму і сьогодні теж саме - принципової різниці немає. Будь-який новий стиль, напрямок в архітектурі спершу проявляється поштовхом в бік старого. Скрізь нове штовхається зі старим. Нова архітектура ігнорує, не помічає контекст.

Наочно це відображається на кресленнях планів архітектурних споруд з фрагментами прилеглої до них забудови, де для кращої демонстрації споруди, будівлі що примикають, заштриховуються або заливаються сірим, такі собі аморфні, несуттєві плями. У цьому, на підсвідомому рівні, у дослідників архітектури простежується ігнорування того, що оточує предмет їхньої пильної уваги та поклоніння. Те, що сіре – несуттєво, але, принаймні, це чесно.

Чим менше простору залишається для нової архітектури, тим сильніше прагнення розштовхати старе і заявити про себе. Прийомів «розпихування» безліч: експансія простору і розчепірення на всі боки, деталювання-декорування, «мікси» зі старого і нового в будь яких поєднаннях, незвичайність форми і композиції, багатофігуративність, гранична простота і лаконічність, гострокутність, плавно-плинність... Колір в архітектурі - це теж дуже дієвий прийом розштовхування. До речі, відчуваєш певний шок, коли усвідомлюєш, що елегантна простота і бездоганна графічність античної архітектури - це міф, вона була розфарбована, та ще й як. Наша естетична уява про неї – це вже облізде, відтерте, відмите.

Площі перед будівлями, щілини для виглядання, фланкування вулиць та перехресть - прийомів безліч. Площа перед собором св. Петра в Римі, і римейки на цю тему. Вдало придумано - захоплення колонадами простору - розчепірені лікті, «а ну ка, дай пройти». Контекст, безумовно, чинить опір: сітками вулиць, регламентацією висоти, обмеженнями майданчиків забудови, правилами «вписування» та ін. Але нову архітектуру не так просто залякати.

Нове не обов'язково повинно бути бездоганим, але обов'язково іншим. До речі, коли гортаєш 12-томне видання «Всеобщей истории архитектуры», охоплює жах і приходиться розуміння, що в архітектурі будь-які засоби хороші -

розмір, масштаб ..., але працює прищеплений стереотип - це красиво (золотий перетин, ритм, метр, симетрія та ін.) Насправді, тільки у одиниць з усього цього за допомогою якогось невідомого засобу (чиста метафізика) вгадана та реалізована «Божественна гармонія». Пантеон в Римі - величезна «каструля», до якої приліплений прямокутний портик сумнівних пропорцій. У композиційному плані - це нонсенс. Але, це безумовно архітектура, яка тисне, розштовхує все навколо себе майже 1900 років.

Контекст, якщо він виник на одній стильовій (смак, мода) хвилі, так званий, ансамбль забудови, не прийме нічого нового, і воно «приречене» штовхатися вічно. Церква Іль Реденторе Андреа Палладіо у Венеції - бездоганно ідеальні пропорції, цілісність, класично-композиційна логічність, гарний «смак». Але більше ніж 400 років штовхає оточуючу забудову, подвоюючи силу поштовху своїм відображенням у воді затоки.

Таким чином, вторгнення нової архітектури в існуючий контекст може:

- а) назавжди залишитися викликом, поки «або шах здохне, або віслук ...»;
- б) стати батьком-засновником, прототипом наслідування, і контекст «автоматично» з часом підтягнеться і пристосується;
- в) «постаріти», прижитися до контексту, стати не таким помітним, його частиною і приречено чекати нового «нахабу», який прийде і почне пхатися.

А «на війні, як на війні», всі засоби архітектурної виразності хороші.

УДК 72:351.853(043.2)

ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ, ЯК ЧАСТИНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Хлюпін Олександр Анатолійович, старший викладач кафедри архітектури
Національного авіаційного університету

Кравчук Галина Володимирівна, студентка *Національного авіаційного університету*

Історико-культурна спадщина України є безцінним фундаментом, на якому формується історична пам'ять, а також пам'ять світового культурного надбання. Де досить значне місце займає архітектурна спадщина, яка несе в собі різноманіття архітектурних об'єктів та споруд.

Мета. Висвітлення проблем сучасного стану сфери охорони та збереження історико-культурної спадщини України. Основним результатом дослідження є визначення причин руйнування пам'яток та можливі наслідки їх подолання.

Пам'ятки архітектури та містобудування складають переважну частину пам'яток історії та культури країни. Архітектурні пам'ятки є основною, які створюють образ міста та становлять його історичну культуру. Проте нові тенденції розвитку будівництва диктують свої напрямки формування архітектурного середовища, які порушують гармонію історичної забудови, руйнують не лише окремі частини території, а й сформовані ансамблі. Тому

досить актуально постає проблема про збереження пам'яток архітектури у контексті сучасного міста.

За офіційними даними, на державному обліку в Україні знаходиться понад 130-140 тис. нерухомих пам'яток історії та культури і тільки 35% з них в задовільному стані. Зі свідчення даних можна проаналізувати стан збереження пам'яток архітектури, яке знаходиться на досить низькому рівні. На сьогоднішній день існує ряд проблем які потребують негайного вирішення, а саме :

5. протиріччя між формуванням сучасних будівель у історично-сформованих архітектурних ансамблях міста;

6. нездатність старої частини міста до зростаючої кількості автотранспорту;

7. порушення норм будівництва в охоронних та заповідних зонах;

8. дисгармонія у формуванні висотної новобудови по відношенню до архітектурного силуету історичних кварталів міста;

9. недосконалість матеріально-технічного забезпечення ремонтно-реставраційних робіт щодо пам'яток архітектури;

10. нехтування принципами автентичності пам'яток, що призводить до спотворення вигляду архітектурних споруд внаслідок перебудов фасадів будівель, додавання надбудов;

11. проведення реконструкцій та реставрацій без належної науково-дослідної підготовки.

Враховуючи усі проблеми збереження пам'яток архітектури, як частини культурної спадщини, можна запропонувати рекомендації у розробці програми, яка забезпечить збереження історичної забудови у контексті сучасного міста. Метод збереження досягається лише за умови повного комплексного рішення, яке включає:

- визначення та відокремлення встановлених меж території пам'яток архітектури, які є частиною культурної спадщини;

- заборона будівництва не пов'язаного з реставраційними роботами;

- заборона будівництва , яка не відповідає функціонуванню архітектурних пам'яток та їх оточуючого середовища, що призводить до руйнування об'ємно-просторової виразності історичної забудови;

- повернення уже сформованим архітектурним пам'яткам, функції попереднього призначення;

- заборона приватизації пам'ятників архітектури та формуванням різних форм власності на них;

- створення комплексної системи охорони культурної спадщини;

- створення міської туристичної інфраструктури, яка сприятиме розвитку та відновленню історичної забудови країни.

Висновок. Розглянувши проблему збереження пам'яток архітектури, як частини культурної спадщини, можна сформулювати відповідні рекомендації щодо вирішення даних питань, які створили б підґрунтя для подальшого впровадження, з метою запобігання нових проблем щодо збереження архітектурних пам'яток, та вирішення існуючих.

НЕОБХІДНІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ ІСЛАМУ В МІСТАХ ІРАНУ

Захеді Шахаб, архітектор, аспірант *Київського національного університету будівництва і архітектури*

В містах Ірану до сьогодні збереглась потужна історико-архітектурна спадщина ісламської архітектури, яка спадкоємно пов'язана з доісламськими архітектурно-будівельними традиціями Персії і свідчить про регіональну своєрідність. На тлі проникнення в Іран інтернаціональних архітектурних тенденцій важливо зберегти і максимально популяризувати цю спадщину за межами Ірану, оскільки іранська архітектурна школа ісламу дала початок багатьом ісламським архітектурним школам країн світу.

Відомо, що розквіт іранських мечетей припав на XV – XVII століття, на період правління Тимуридів і головним чином Сефевідів, коли поруч із султанськими і шахськими мечетями в Ісфагані були зведені мечеті Бухари, Самарканду, Герату і Тебрізу, які мають певну схожість з ними в архітектурно-художньому плані. Їх відмінність від не дуже виразних мечетей раннього феодального періоду полягає в помпезності, барвистості і виразності, які стали відмітною ознакою імперських мечетей, головної акцентної споруди міських майданів, на яких вони тепер були зорієнтовані ошатним, оздобленим керамічним облицюванням і цитатами з Корану, порталом-“пештаком”. Разом з тим, слід зазначити, що основні зміни під час переходу від раннього середньовічного періоду до імперського періоду централізованої держави полягали не стільки в докорінному перетворенні композиційно-планувальної схеми (хоча без сумніву відбулося перетворення мечетей в ускладнені багатофункціональні комплекси), скільки в збільшенні масштабів будівель та в їх художньому оформленні, підсиленні поліхромії.

Зодчі Ірану не скористалися як арабським варіантом колонної мечеті, так і похідної від візантійського і вірменського зодчества центрально-купольної композиції мечеті, що була поширена в Османській імперії і символізувала абсолютизм влади султана, “тіні Бога на землі”. І якщо основою композиції мечеті персидського “айванного” типу стало велике подвір'я з водоймою і наявність “айвану” з порталом-“пештаком”, то такою основою турецької мечеті стала величезна молитовна зала, перекрита піднесеним над невеличкими напівкуполами величезним куполом на барабані із безліччю вікон і вертикальними списоподібними мінаретами. У довершеному вигляді ця композиція представлена в храмі Айя-Софія в Царгороді-Стамбулі, перетворена на мечеть. І якщо в мечетях колонного і айванного типу відкрите подвір'я фактично було продовженням перекритої покрівлею зали для молитви, то в мечетях центрально-купольного типу подвір'я відокремилася обхідною купольною галереєю і набуло функції вестибюльного самотійного простору. Крім того, розвиток простору в мечетях колонного і “ай ванного” типу відбувався по горизонталі, тоді як в мечетях центрально-купольної композиції простір розвивався угору до гігантського єдиного куполу з вікнами в барабані.

Щодо ступеню стильової виразності іранських мечетей, то найвиразнішими стають мечеті і медресе XV – XVII ст., тобто в історичний період правління Тимуридів і Сефевідів (Сафавіан) в султанських і шахських мечетях Ісфагану, Тебризу, Герату, Бухари, Самарканду, відмінність яких від більш ранніх мечетей зі скромним і недостатньо виразним екстер'єром полягало в поліхромному експресивному оформленні ошатним порталом-“пештаком” не лише дворових фасадів, але й тих, що обернені на міський майдан.

Отже, слід зробити висновок, що у різні історичні періоди мечеті Ірану відрізнялися регіональною своєрідністю, а наступні архітектурні стилі наче впливали з попередніх стилів.

ЗМІСТ ТЕЗ

<i>Агєєва Г. М.</i> Цегляні склепіння балконів – своєрідні ознаки авторського стилю архітектора Миколи Кзанського.	3
<i>Абрамюк І. Г.</i> Роль шляхетської садиби в забудові міста Луцька.	4
<i>Антощук Т. І.</i> Історична забудова: доцільність втручання.	6
<i>Бачинська О. В.</i> Самобутність православних храмів Києва: історичний аспект.	7
<i>Margot Dudkiewicz, Mykola Bevz, Wojciech Durlak, Mariusz Szmagara</i> Perspektyw swobody we lwowie jako przyklad założenia architektoniczno-urbanistycznego XIX wieku reprezentacyjnej głównej ulicy miasta	9
<i>Весна А. В.</i> Взаємозв'язок глобальних концепцій розвитку суспільства та сучасної архітектури.	11
<i>Вигдорович О. В.</i> Принципи формування архітектури медичних закладів найбільших міст з урахуванням європейського досвіду. Містобудівний аспект.	13
<i>Гамалія А. В., Войко Н. Ю.</i> Парк часу, як різновид тематичного парку. . .	14
<i>Глеба В. Ю.</i> Креативний менеджмент та методика дизайн-мислення в контексті реновації міського середовища.	16
<i>Гук В. И.</i> Параметры транспортного потока.	18
<i>Герич К. І.</i> Парадні приміщення митрополичого палацу резиденції митрополитів Буковини і Далмації в Чернівцях.	20
<i>Гук В. И.</i> Влияние пересечений в разных уровнях на пропускную способность автомагистралей	21
<i>Гуда Н. Ю.</i> Європейський музей Ганзи у Любеку.	23
<i>Гук В. И, Шкодовский Ю. М.</i> Повышение безопасности пешеходного движения планировочными методами.	24
<i>Гулей Д. В.</i> Формоутворення новітньої архітектури в контексті історичної забудови міста Києва на прикладі київського бізнес-центру «Євразія»	25
<i>Гладкий О. В.</i> Постекономічні трансформації урбаністичного контексту міста.	27
<i>Bogusław Podhalański</i> The revitalisation of the city centre of Krakow and its future against the background of the European network of metropolises.	29
<i>Дідіченко М. О.</i> Типологія розвитку просторово-часової композиції міста Києва.	31

<i>Дорошенко Ю. О., Мирошнікова К. Б.</i> Ключові аспекти реконструкції історичних міст України.	33
<i>Ізюта Д. П., Дорошенко Ю. О.</i> Основні аспекти відновлення і розвитку оборонних споруд стародавніх укріплень малих історичних міст України (на прикладі міста Володимир-Влинського)	34
<i>Драгомирова Г. А.</i> Міські водойми як потужний композиційний засіб просторової організації архітектурного середовища.	36
<i>Дюжев С. А.</i> Продуктивне високотехнологічне виробництво чи репродуктивна діяльність низхідних укладів: до стратегії містобудівного планування Києва.	37
<i>Івашко Ю. В.</i> Історичні ремінісценції на тлі зруйнованих пам'яток.	39
<i>Hodor Katarzyna</i> Sacred architecture of Krakow – development, Role and urban context.	40
<i>Кайдановська О. О.</i> Освітні технології у просторі архітектури.	42
<i>Каранда А. О.</i> Тематичні парки психоемоційного спрямування у структурі Києва.	44
<i>Кисіль О. В.</i> ВІМ як інструмент для аналізу, реконструкції та реновації історичної забудови міста.	45
<i>Книш В. І.</i> Монетократичне втручання в архітектурно – історичний контекст, а також про те куди прямує майбутнє містобудування.	47
<i>Ковальська Г. Л.</i> Прийоми формування меморіальних комплексів.	49
<i>Ковешнікова О. В.</i> Творчість Анатолія Володимировича Добровольського в світлі соціокультурних зрушень 1930-1960 рр.	50
<i>Козакова О. М.</i> Урбаністичні інтервенції в архітектурний контекст.	52
<i>Колмаков Є. О.</i> Чинники архітектурно-планувальної організації багаторівневих громадських просторів у крупніших містах України.	54
<i>Кондрацька О. Г.</i> Світло міста.	55
<i>Копійка С. В.</i> Реабілітація схилів. Існування терасного житла в країнах світу.	56
<i>Коротун І. В.</i> Архітектурно-містобудівний досвід відня у питаннях збереження культурної спадщини ЮНЕСКО.	57
<i>Косаревська Р. О.</i> Простір історичного міста та його архітектурно-композиційні акценти.	59
<i>Костюченко О. А.</i> Перспективи організації арт-центрів в об'єктах історичної забудови Києва.	60
<i>Крамаренко М. О.</i> Сучасний стан і перспективи розвитку санаторно-курортних та оздоровчих установ Одеської області.	61
<i>Криворучко Ю. І.</i> Місце поза часом: Афон.	63

Кузьміна Г. В. Розвиток культурно-дозвіллевих зон благоустрою в житловій забудові.	65
Куцевич В. В. Питання відтворення сакральних будівель в історичному середовищі міст України.	67
Agnieszka Matusik Crystallisation of the hydrological-urban model of Cracow until the beginning of the 20th century.	68
Ладан Т. М. Культурно-освітній мистецький прото-ансабль столиці: моделювання мови, змісту, контексту.	70
Левченко О. В. Формування вим-стандарту проектної організації.	71
Лещенко Н. А. До питання оновлення забудови історичного міста.	73
Літошенко Г. В. ; Суліменко Г. Г. Об'ємно-планувальні особливості житла мінімальної площі — ризики і перспективи.	75
Малік Т. В. Про гармонійну цілісність сучасних житлових кварталів із існуючим урбаністичним контекстом міста.	77
Мещеряков В. М. Збереження, відтворення або формування історичного середовища. Приклад конкурсного проекту музеєфікації залишків церкви Богородиці (Десятинної)	79
Самойлович В. В. Оцінка і вибір опоряджувальних матеріалів для реставрації фасадів і інтер'єрів пам'яток архітектури.	80
Суфранова М. В. Перспективи розвитку комплексів всемирних виставок.	82
Мораді Пур Овід роль енергозберігаючих технологій у визначенні шляхів розвитку будівельної галузі.	84
Новікова-Вигран О. С., Михальченко С. В. Стратегія розвитку Національного історико-архітектурного музею «Київська фортеця»	85
Несен А. А. Особливості формування візуально - комунікаційного середовища сучасного міста.	86
Обрізків А. В. Історія самоврядування міст України, зокрема Києва. Адміністративно-територіальний устрій та положення громади в м. Київ	87
Олійник В. Д. Місто – приміська зона, функції, статус.	89
Олійник І. С. Одеса – місто шедеврів пам'яток архітектури та містобудівництва.	91
Орленко М. І. Проблеми збереження історичної забудови: дієвість законодавчих документів	93
Пережуда Є. В., Гребенєва І. В. Механізми взаємодії технічних рішень та соціальних відносин (на прикладі Ересуннського мосту)	94
Пилипчук О. Д. Вплив Емоційного стану людини в сприйнятті колористичного простору(на прикладі художнього розпису ресторану «Ажур», розташованому в історичному центрі міста Києва)	95

Письмак Ю. А. Проблемы атрибуции памятника композитору м. И. Глинке в Киеве.	98
Полубок А. П. Застосування скульптурної композиції на дитячих майданчиках та її взаємодія з архітектурним середовищем.	100
Рубан Л. І. Архітектурно-ландшафтний контекст феномену «води»	102
Рябець Ю. С. Соціально-психологічна відповідність міського середовища.	103
Савицкий В. Е. ARCHICAD - авангард передовых технологий в области проектирования.	105
Савченко А. А. Особливості формування архітектурного середовища котеджних містечок.	106
Сафронов В. К., Сафронова О. О. Категорія цільності образу середовища з врахуванням особливостей сприйняття у часі.	108
Серьогін Ю. І. Пропозиції КМДА по розміщенню Головного флагштоку Державного Прапора України в місті Києві.	109
Сингаєвська М. А. Трансформація ідей конструктивізму в архітектурі України 1960-1980 рр.	111
Скоробогатько О. В. Ландшафтна морфологія у формуванні мікропросторів в архітектурного партеру.	113
Хараборська Ю. О., Сухаревський К. В. Проблеми, прийоми та приклади будівництва сучасної архітектури в історичному контексті.	115
Тимошенко М. М., Семироз Н. Г. Невігластво в архітектурі Києва ХХ – ХХІ століття.	116
Тімохін В. О. Контекстуальність і орнаментальність міського середовища.	118
Триколенко С. Т. Камерні театри та мікросцени Києва: особливості планування глядацьких залів та сцен в нетеатральних приміщеннях.	120
Трошкін А. А. Архітектурно-кулінарний простір міста Києва.	122
Трошкіна О. А. Залежність ритуалізованої поведінки людей від типу міського простору.	124
Філіпчук Ю. В., Проскураков В. І. Формування архітектури театральновидовищних центрів для дітей та молоді, як новий тип будівлі національної театральної мережі.	126
Чала О. А. Рекреаційні зони історичного Києва. Основні складові моделі досягнення рекреаційної мети.	127
Швец Є. В. Місто — метрополія в рамках цивілізаційної парадигми розселення.	129
Шебек Н. М. Якою мовою говорить з нами Київ?	130

Шульга Г. М. Теорія і практика планувально-просторового розвитку гірських рекреаційних територій.	132
Щаденко А. Д. Методи органічної архітектури у сучасному міському середовищі.	134
Щурова В. А. Дендропарк як засіб реабілітації міського середовища.	136
Яблонська Г. Д. Інше як чуже. Штовхання нової архітектури.	137
Хлюпін О. А., Кравчук Г. В. Проблема збереження пам'яток архітектури, як частини культурної спадщини.	139
Захеді Ш. Необхідність збереження історико-архітектурної спадщини ісламу в містах Ірану	141